

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Terezie Lukašáková

Výuka primární hudební výchovy
na různých typech základních škol

Olomouc 2023

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Pavel Režný, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Olomouci, dne: 19. 4. 2023

.....

Terezie Lukašáková

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce panu doc. PaedDr. Pavlovi Režnému, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala školám, které se zapojily do výzkumného šetření a respondentům, kteří se zapojili do dotazníkového šetření za jejich ochotu a spolupráci.

Anotace

Jméno a příjmení:	Terezie Lukašáková
Katedra nebo ústav:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Pavel Režný, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Výuka primární hudební výchovy na různých typech základních škol
Název v angličtině:	Teaching music at different types of primary schools
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá výukou hudební výchovy na prvním stupni na různých typech základních škol. Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část vymezuje základní pojmy z hudební výchovy, osobnost učitele hudební výchovy, obsah hudební výchovy a vyučovací pomůcky a materiály pro hudební výchovu. Následně je předmět zařazen do Rámcového vzdělávacího programu a do vybraných školních vzdělávacích programů různých typů škol. Praktická část se zaměřuje na průběh a odlišnosti výuky na různých typech základní škol pomocí výzkumné metody pozorování. Dále se praktická část zabývá testováním hudebně sluchových schopností u žáků čtvrtých a pátých tříd prvního stupně různých typů základních škol a na závěr se budeme věnovat dotazníkovému šetření, které je určeno pro učitele 1. stupně, kteří vyučují hudební výchovu. Cílem práce je objasnit odlišnosti výuky hudební výchovy na třech typech základních škol.</p>
Klíčová slova:	hudební výchova, výuka, hudební činnosti, první stupeň, typy základních škol
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with the teaching of music education at the first level in different types of primary schools. The thesis is divided into two parts. The theoretical part defines the basic concepts of music education, the personality of the music education teacher, the content of music education and learning

	<p>aids and materials for music education. Subsequently, the subject is included in the Framework Education Programme for Basic Education and in selected School Education Programmes of various types of schools. The practical part focuses on the progress and differences of teaching in different types of primary schools using the observational research method. Furthermore, the practical part deals with the testing of musical auditory abilities in students of the fourth and fifth grades of the first grade of various types of elementary schools, and at the end we will devote ourselves to a questionnaire survey, which is intended for teachers of the 1st grade who teach music education. The aim of the work is to clarify the differences in the teaching of music education at three types of primary schools.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>music education, teaching, musical activities, first grade, types of primary schools</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha 1: Zadání testu hudebně sluchových schopností Příloha 2: Pokyny k testu hudebně sluchových schopností Příloha 3: Záznamový arch testu hudebně sluchových schopností Příloha 4: Dotazník pro učitele</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>81 s. (145 597 znaků)</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český jazyk</p>

Obsah

Anotace.....	4
Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Hudební výchova.....	10
1.1. Základní pojmy z hudební výchovy.....	10
2. Osobnost učitele hudební výchovy	15
3. Obsah hudební výchovy	17
3.1. Hlasová výchova.....	17
3.2. Rytmická výchova.....	18
3.3. Intonační výcvik	20
3.4. Nácvič jednohlasé písně	20
3.5. Dvojhlas a vícehlas	22
3.6. Instrumentální činnosti	23
3.7. Poslech hudby	24
3.8. Hudebně pohybové činnosti.....	25
4. Vyučovací pomůcky pro hudební výchovu	27
5. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	29
5.1. Oblast umění a kultura – hudební výchova	29
5.2. Očekávané výstupy pro 1. stupeň	30
6. Představení vybraných typů základních škol a jejich ŠVP	32
6.1. ZŠ Vrchní.....	32
6.1.1. ŠVP.....	33
6.2. ZŠ Josefa Valčíka.....	34
6.2.1. ŠVP.....	35
6.3. ZŠ Nový svět	38
6.3.1. O Montessori pedagogice.....	38

6.3.2. ŠVP.....	38
PRAKTICKÁ ČÁST	40
7. Pozorování.....	42
7.1. ZŠ Vrchní	43
7.2. ZŠ J. Valčíka	46
7.3. ZŠ Nový svět	49
7.4. Shrnutí a vyhodnocení	52
8. Test hudebně sluchových schopností	55
8.1. Popis testu	55
8.2. Průběh testování.....	57
8.3. Interpretace výsledků.....	58
8.4. Shrnutí výsledků	63
9. Dotazník	64
9.1. Sběr dat	64
9.2. Interpretace dat	65
9.3. Shrnutí výsledků	82
Závěr.....	84
Seznam zdrojů	86
1. Literatura	86
2. Internetové zdroje:.....	88
Seznam obrázků.....	89
Seznam tabulek.....	89
Seznam grafů	90
Seznam příloh.....	91
Přílohy	92

Úvod

Ve své diplomové práci se budu věnovat výuce primární hudební výchovy na různých typech základních škol. Jedná se tedy konkrétně o první stupeň ZŠ. Toto téma jsem si vybrala, protože mne zajímaly odlišnosti ve výuce hudební výchovy u jednotlivých typů škol. Jelikož jsem sama kdysi navštěvovala základní školu s rozšířenou hudební výchovou, znala jsem pouze tento typ školy a způsob výuky na ní. Postupně během studia jsem však navštěvovala jiné školy a zjistila jsem, že rozdíly mezi tou výukou, kterou si já pamatuji a kterou jsem zažila jsou obrovské. Hudební výchova, kterou jsem znala já obsahovala hudební nauku, hudební teorii, hru na flétnu apod. Mé absolvování této základní školy mi stačilo i po celé studium vysoké školy, kdy jsem hudební vědomosti a dovednosti pouze obnovovala a prohlubovala. Oproti tomu některé mé spolužačky s hudební výchovou na vysoké škole velice bojovaly, protože často neměly ani ty základy.

Na základních školách jsem se zřídka setkala s výukou hudební nauky nebo hudební teorie. Hudební výchova mi celkově přijde na základních školách dost upozaďována vůči ostatním předmětům. Někteří učitelé dokonce tyto předměty nahrazují jinými, které jim např. odpadly nebo ve kterých mají skluz apod. Z mých dosavadních osobních zkušeností se domnívám, že výuka hudební výchovy je příliš stereotypní, což znamená, že náplň vyučovacích hodin tvoří spíše zpěv písní. Troufám si tvrdit, že výuka na českých školách je na velmi nízké úrovni, protože lze žákům v dnešní době nabídnout mnohem více, a to i díky zapojení nových komunikačních technologií do výuky apod.

Cílem mé diplomové práce je objasnit odlišnosti výuky hudební výchovy na třech typech základních škol. Každý mnou zvolený typ reprezentuje jiný druh základní školy. Prvním typem je základní škola bez speciálního zaměření, druhým typem je základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy a třetím typem je alternativní škola. Z alternativních škol jsem si následně vybrala Montessori školu.

Zajímá mne tedy, jestli jsou mezi jednotlivými typy škol ve výuce hudební výchovy rozdíly a jak vypadá dnes taková hudební výchova na základní škole s rozšířenou výukou hudební výchovy i na ostatních typech škol. V rámci rozdílů se zaměřím na celkový průběh výuky, zařazování jednotlivých činností do výuky a výkonů žáků. Výuku na jednotlivých školách si popíšeme a následně porovnáme. Kromě výuky se také zaměřím na hudebně sluchové schopnosti žáků.

V první části práce se dozvíme něco o teorii hudební výchovy. Druhá část práce je zaměřená prakticky. Pro účely naší práce jsem použila tři výzkumné metody. Každá metoda je popsána a

vyhodnocena ve své vlastní kapitole. Jako první metodu jsem zvolila pozorování. To proběhlo ve vyučovacích hodinách hudební výchovy na každém typu školy. Dále jsem s žáky jednotlivých typů škol provedla testy hudebně sluchových schopností podle Milana Holase a jako poslední výzkumnou metodu jsem zvolila dotazník pro učitele.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Hudební výchova

Člověk se v životě orientuje zejména zrakem i sluchem. Příroda je velmi bohatá na různorodé zvuky, a právě snaha o zachycení a zušlechtění těchto zvuků je zřejmě jedním z motivů pro prvotní, ale i dnešní vyspělé hudební činnosti jedinců a kolektivů, ať už se jedná o činnosti pěvecké, či instrumentální. (Lýsek, 1975, s. 9)

Díky hudební výchově se žák učí zpívat, hrát na hudební nástroje a poslouchat hudbu. K tomu, aby se žák v této oblasti zdokonaloval, musí rozvíjet svůj hudební sluch i hlas a také potřebné teoretické znalosti. (Lýsek, 1975, s. 9)

Hudební výchovu určuje obecně na státní úrovni Rámcový vzdělávací program pro základní školy a na školní úrovni samotný Školní vzdělávací program. Školní vzdělávací program se může školu od školy lišit. Pro lepší přiblížení do problematiky hudební výchovy si v následujících podkapitolách vysvětlíme pár základních pojmů.

1.1. Základní pojmy z hudební výchovy

Hudebnost žáka

Pojem hudebnost se nevyvíjel samostatně, ale spolu s vývojem poznatků z psychologie a fyziologie. Vladimír Herfert stanovil že, „*hudebnost je vlastnost, která určuje poměr psychického života jedince k hudbě.*“ (Lýsek, 1975, s. 11) Tento zmíněný poměr by měl být u všech jedinců kladný. To ovšem neznamená, že způsoby uplatňování tohoto poměru budou stejné. Uplatnit je můžeme 1) poslechem hudby, 2) hudebně reprodukcí, 3) hudební tvorbou. Stupeň hudebnosti žáka se odvíjí od kvality jeho hudebních vloh, schopností a dovedností. S hudebností také souvisí pojem amúzie, který bývá označován jako nedostatek hudebnosti. Absolutní amúzie, bývá velice vzácná, údajně vzácnější než barvoslepost. Bohužel ale bývají za amuziky chybně označováni žáci, kteří pouze nezvládají učivo dané učebními osnovami. (Lýsek, 1975, s. 11-12)

Hudební vloh

Hudební vloh jsou obecně označovány jako vrozené vlastnosti. Pokud žák disponuje těmito hudebními vlohami má dobrý předpoklad pro další rozvoj hudebních schopností. „*Pod pojmem vloha si musíme představit určité fyziologické a psychologické danosti každého jedince, které předznamenávají možnosti jeho fyzického rozvoje.*“ (Daniel, 1992, s. 5) Dá se to přirovnat např. k programu, v němž jsou předem určeny všechny naše hranice možného rozvoje schopností. Nutno podotknout, že tyto hranice u člověka nejsou nikterak úzké. Jelikož ale

člověku stačí k životu pouze zlomek ze všech těch schopností, nestačí je všechny rozvinout. Ne každé naší schopnosti odpovídá určitá vlna. Ta je totiž formovatelná a mnohoznačná. Může se označit jako základ pro rozvoj různých schopností. (Daniel, 1992, s. 5)

Schopnosti obecně nám zdůrazňují rozdíly mezi lidmi, které jsou ovlivňovány např. rychlostí chápání a myšlení, kvalitou činností, práce a učení. Každý jedinec má rozdílné vybavení, vlivy prostředí a výchovu, to vše nám určuje zmíněné rozdíly. V širokém významu můžeme schopnosti chápat jako potencialitu, předpoklady, výzbroj člověka, způsobilost a pohotovost. Také se jedná o relativně stálou psychickou vlastnost, která ovlivňuje, jak snadno se dokážeme učit a dosáhnout úspěšných činností a dovedností v dané oblasti. (Sedlák, 1988, s. 28)

Hudební schopnosti

Sedlák (1988, s. 29) definuje hudební schopnosti takto: „*Hudební schopnosti považujeme za psychické struktury a vlastnosti jedince, které mu umožňují kontakty s hudbou, její vnímání a prožívání a všestrannou hudební aktivitu. Hudební schopnost je základním předpokladem k hudební činnosti, kterou spoluutváří, v níž se však sama projevuje a zkvalitňuje.*“

Hudební dovednosti

S hudebními schopnostmi také úzce souvisí pojem hudební dovednosti. Tyto dva pojmy se v praxi doplňují. K rozvoji hudebních schopností je potřeba nabýt určité hudební vědomosti (dovednosti). K tomu nám napomáhá hudební nauka. Rozvoj všech hudebních schopností a dovedností je závislý na vyučovacích schopnostech učitele. (Lýsek, 1975, s. 14)

Hudební nadání

Hudební nadání můžeme považovat za určitý předpoklad k hudebním činnostem. Tento předpoklad však musíme nadále rozvíjet. U nadání můžeme rozlišovat složku předpokladovou a složku aktivační. Tyto složky spolu souvisejí a mezi sebou se různě prolínají. Úroveň nadání ovlivňuje celá řada faktorů. Můžeme zde např. zařadit paměťové schopnosti, intenzitu prožívání a citlivost vůči podnětům. Hudební nadání může přerůst v talent a ten zase v genialitu. (Holás, 1994, s. 5-8)

Hudební činnosti

Slovo činnost může být také nahrazeno slovem aktivita. Ve školské hudební výchově můžeme vyčlenit činnosti pěvecké (vokální), poslechové, instrumentální (nástrojové) a hudebně pohybové. Kromě poslechových činností můžeme u všech ostatních sledovat ještě tři přístupy. Jedná se o přístup percepční, reprodukční a produkční. U percepčního přístupu žák pouze sleduje ostatní, kteří vykonávají danou činnost. Reprodukční přístup se vztahuje přímo k realizaci dané činnosti, např. hra na hudební nástroje, zpěv písní. Produkční přístup vyžaduje

žákovu tvořivost – žák si sám vymýšlí hudební doprovody. Hudební činnosti ale mohou být členěny i z jiných hledisek. Např. z hlediska uměleckého přístupu bychom mohli vyčlenit skladatelskou činnost, interpretační činnosti a hudební percepci a apercepci. (Sedlák, 2013, s. 47-49)

Vyučovací proces

Vyučování je proces, který řídíme plánovitě a cílevědomě. Cílem vyučování je, aby si žáci osvojili určité vědomosti, dovednosti a návyky. Tento proces můžeme také označit jako organizovanou, plánovitou a cílevědomou spolupráci mezi učitelem a žákem, zároveň ale plní stránku vzdělávací i výchovnou. Vyučovací proces je dán obsahem učiva, průběhem vyučování a konkrétní činností učitele a žáků. Vyučovací proces tvoří dynamická složka vyučování. Učitel při tomto procesu vyučuje a žák se učí. Učitelovým záměrem zde je, aby přenesl učivo do žáducího myšlení a jednání žáka tak, aby se v jeho vědomí proměnilo v žáducí poznatky. Učitel tedy podněcuje a řídí žákovu úsilí, aby si učivo osvojil, upevnil dovednosti (Lýsek, 1975, s. 33)

Hudebně-výchovný proces by měl žákovu poskytnout aktivní a tvořivý styk s hudbou a přispět tak k celkovému utváření žákovy osobnosti. Není naším největším cílem poskytnout žákovu základy hudebního vzdělání, ale zejména pomoci mu vytvořit kladný vztah k hudbě, aby mu hudba byla blízká a také potřebná pro celý život. (Havelková, 1994, s. 5)

Hudebně výchovné metody

Jakákoli didaktická metoda znamená postup a způsob, kterým dosáhneme stanoveného cíle. Výběr a použití různých metod závisí na vlastních znalostech a dovednostech konkrétního učitele. Jelikož tuto dovednost neovládají všichni učitelé stejně, jedná se o specifickou vlastnost. O těchto metodách pojednávají odborné metodiky, v našem případě metodiky hudební výchovy. Ty se dále zabývají učebními postupy a způsoby jednotlivých odvětví, jako jsou zpěv, intonace, rytmus, hudební nauka a poslech hudby. Je výrazný rozdíl mezi metodami, které operují s myšlenkovými procesy, např. hudební nauka a metodami dovednostními, např. zpěvu, hry na nástroj. Dovednostní metody sledují a mají za cíl hlavně zautomatizování způsobu činností, kdežto myšlení nejde zautomatizovat. (Lýsek, 1975, s. 35-36)

Hudebně výchovné metody jsou složitější oproti metodám v jiných předmětech, jelikož sjednocují procesy poznávací s praktickými dovednostmi neboli intelektuální operace se sensorickými a naopak. Podle Lasevičové (1996, s. 24-25) se metody dělí podle fází vyučovací hodiny na metody motivační, expoziční, fixační a metody diagnostické a klasifikační. Metody motivační dále dělíme na úvodní (rozhovor, demonstrace hudebního díla apod.) a průběžné (příklady z hudební praxe, podněcování žáků výzvou/pochvalou). Expoziční metody mají

nadále trojí dělení: 1) metody zprostředkování hudebních poznatků a hudby učitelem – použijeme buď slovní výklad nebo demonstraci hudebního díla; 2) metody zprostředkování hudby a hudebních činností ve spolupráci učitele se žákem – jedná se o hudební dialog, hudební činnosti, které vedou k vytvoření dovedností a návyků a didaktické hry; 3) metody samostatného objevování hudby, rozvíjení hudební tvořivosti. U metod fixačních se jedná o opakování a procvičování již nabytých vědomostí a dovedností. Na závěr metody diagnostické a klasifikační nám umožňují prověřovat vědomosti a dovednosti žáků. Můžeme je dále rozdělit na systematické pozorování žákových hudebních projevů, rozbor žákovských „dílek“, výkonné zkoušky, hodnocení výsledků hudebně pracovních skupin a explorační metody, kdy provádíme např. diagnostický dotazník nebo rozbor.

Vyučovací hodina

Organizační forma vyučování. Jako formu vyučovací hodiny považujeme postup aktivit, činností, které nám dohromady udávají vyučovací hodinu. Pro dosažení vzdělávacích a výchovných cílů využíváme vhodných vyučovacích metod. (Havelková, 1994, s. 4)

Úkoly a cíle hudební výchovy

Mezi cíle hudební výchovy můžeme jednoznačně zařadit rozvoj harmonicky rozvinuté osobnosti. Hudební výchova jako taková je jedním z hlavních esteticko-výchovných předmětů a má za úkol ukázat žákovi estetické kvality a hodnoty hudby, pomoci mu vytříbit svůj vlastní vkus a rozšířit mu obzor v tomto hudebním světě. Učitelovou rolí v rámci hudební výchovy je, aby žáky seznámil s hudební kulturou naší země, ale i zahraniční, prohloubil jejich estetické cítění, postoje a celkově vztah k hudbě. Kromě prožitků a názorů si jako další cíl můžeme vytyčit rozvoj hudebních schopností a dovedností, jelikož se jedná o předmět komplexního charakteru, kde nepřijímáme pouze fakta nebo teoretické informace. Prohloubení těchto znalostí a dovedností umožňuje žákům prožít všestranný zážitek a prohloubit kladný vztah k hudbě. (Sedlák, 1988, s. 14)

Úkoly hudební výchovy se dají rozdělit do dvou oblastí, které se navzájem podmiňují. První oblast nazýváme výchova k hudbě. V této oblasti pomáháme vytvořit orientaci dítěte v hudebním světě a k pochopení tzv. hudební řeči nebo vyjadřovacích prostředků. Nadále také osvojení základních hudebních pojmů a estetické vnímání a hodnocení hudebních děl. Druhou oblast můžeme nazvat výchova hudbou. Jedná se o kultivaci žáků, kdy tato oblast vede ke splnění společenských cílů, přesahuje vlastní hudební výchovu a vede k hudebnímu prožitku, který je podněcující a zprostředkující činitel. (Sedlák, 1988, s. 14)

Didaktika hudební výchovy

Slovo didaktika pochází z řeckého slova didaskein, které znamená učit, vyučovat, poučovat, jasně vykládat, dokazovat. S vývojem společnosti a s tím, jak se měnily požadavky na výchovu a vzdělávání se měnil také obsah pojmu didaktika. V dnešní době chápeme obecnou didaktiku jako teorii vzdělávání a vyučování. (Skalková, 2007)

Obecná didaktika se dále dělí na didaktiky oborové, které se zabývají konkrétními předměty, jako např. didaktika hudební výchovy. Ta, dříve také známá pod pojmem metodika je chápána jako teorie a praxe hudebního vyučování. Předmětem zkoumání se stává hudebně výchovný proces ve škole a interakce jeho činitelů v souvislosti s mimotřídní a mimoškolní výchovou. (Havelková, 1994, s. 4)

Jelikož se v hudební výchově působí převážně na citovou stránku žáka na bázi rozumového poznání a aktivní účasti při hudebním projevu, jsou na učitele kladeny větší nároky z hlediska metodické připravenosti. Ta vyžaduje zvláštní přípravu a soustředěnost a využití různých forem práce tak, abychom získali pozornost žáků. (Lasevičová, 1996, s. 19)

Aby byl pedagogický proces úspěšný, je podmíněn mnoha faktory a okolnostmi. Mezi důležité faktory, které ovlivňují efektivní výuku patří uplatňování a plnění didaktických zásad, které platí pro všechny vyučovací předměty, tedy i pro hudební výchovu. Mezi tyto zásady patří: zásada aktivity, cílevědomosti a soustavnosti, názornosti, přiměřenosti, uvědomělosti, emocionálnosti, uměleckosti, integrativnosti, tvořivosti a diferenciací. (Lasevičová, 1996, s. 19-23)

2. Osobnost učitele hudební výchovy

Osobnost učitele je ve vyučovacím procesu klíčová. Učitel přenáší část své osobnosti na děti, ty se jím inspiroují a přebírají některé jeho části osobnosti. Můžeme ji chápat jako strukturu vlastností, schopností, temperamentu, potřeb a zájmů člověka. Největším klíčem k úspěšnosti v učitelově počinání je láska k práci. Učitel hudební výchovy by měl mít určité hudebně umělecké předpoklady. Mezi ně patří např. dovednost zpívat, hrát alespoň na jeden hudební nástroj a dovednost řídit sbor. Tyto dovednosti jsou důležité zejména při vyučování zpěvu a nácvičku písni. Vlastní zpěv a využití hudebních nástrojů vyvolá u žáků větší zájem o hudební výchovu. (Lasevičová, 1996, s. 30-32)

Velkou roli hraje i šíře a hloubka všeobecného poznání. Učitel by při své práci neměl využívat pouze poznatků z oblasti hudby, ale také poznatků „nehudebních“. Z tohoto důvodu je důležité, aby měl učitel všeobecný přehled. V hudební výchově se totiž prolínají také poznatky z oblasti uměnovědné a společensko-kulturní. I řada významných pedagogů z historie využívala svých mimohudebních schopností při vyučování. Spousta významných hudebních pedagogů bývá znalých nejen ve svých primárních (hlavních) oborech, ale i v dalších hudebních nebo muzikologických, např. skladatel a interpret, hudební umělec a hudební vědec/teoretik atd. (Holas, 2004, s. 38-39)

Pro pedagoga hudební výchovy je nutná zejména oborová znalost. To ovšem neznamená jen vzdělání v oblasti hudební výchovy, ale i vzdělání v oblasti pedagogicko-psychologické. Učitel by měl být schopný zhodnotit obecně intelektovou i hudební úroveň žáků a díky tomu přizpůsobit a přiblížit učivo žákům tak, aby byli vůbec schopni probíranou látku pochopit. Dalším důležitým aspektem v roli učitele jsou jeho osobnostní vlastnosti – jeho pedagogický takt, jeho vystupování, schopnost sociálního kontaktu se žáky. Neměli bychom opomenout také důležitost jednoty vystupování před žáky a vystupování na veřejnosti. Úkolem učitele není pouze předat své znalosti žákům, ale také se do nich vcítit, pochopit je, pochopit jejich myšlení, momentální rozpoložení apod. To nám umožní přizpůsobit učivo tak, aby bylo pro žáky lépe pochopitelné, přijatelnější. Učitel by měl svým chováním dát žákům najevo, že jsou jeho partneři a spoluvůrci hodiny. V neposlední řadě je nutno zmínit organizační dovednosti učitele. Bez dobré organizace by ve třídě mohl vzniknout chaos a žáci by se nemuseli v novém učivu orientovat. Pro efektivní řízení vyučovacího procesu je tedy důležitá správná organizace. Pod tím si můžeme představit např. tvorbu učebních plánů, osnov a příprav na konkrétní hodiny. (Holas, 2004, s. 38-39)

Utváření učitelovy osobnosti je otevřený a dlouhodobý proces. Ten začíná již na pedagogické fakultě a pokračuje po celou dobu učitelova působení. (Sedlák, 1988, s. 90)

3. Obsah hudební výchovy

3.1. Hlasová výchova

Hlasová výchova je v hudební výchově jedna z nejdůležitějších činností. Naším cílem je zkultivovat žákův zpěv. Není v silách učitele naučit všechny žáky dokonale zpívat, někteří pro to nemají předpoklady, ale u každého žáka můžeme zpěv rozvíjet a posouvat na různé úrovně. Učitel hudební výchovy na základní škole má tu nevýhodu, oproti učiteli zpěvu, že má na starost celou skupinu, tudíž mu chybí možnost neustále kontrolovat jednotlivé žáky. Díky tomu by si učitel neměl klást vysoké cíle. U učitelů na prvním stupni bývá problém, že hudební výchova není jejich specializace, tudíž někteří neumějí zpívat nebo se bojí zpívat před třídou. Díky tomu je hlasový výcvik často opomíjen. Pro žáky je ale důležité, aby slyšeli učitelův hlas jako příklad. Jelikož hudební výchova je ze tří čtvrtin vyplněna zpěvem, úspěšný učitel v tomto předmětu by měl být dobrý zpěvák.

Do hlasové výchovy můžeme zařadit pojmy jako dechová cvičení, artikulační cvičení, rozezpívání – hlasová cvičení, správné držení těla při zpěvu, změny na dětském hlasu – šelest a hlasová i duševní hygiena. Nyní si vybrané pojmy trochu přiblížíme:

Dechová cvičení:

Nácvik správného dýchání nemusíme nutně nacvičovat pouze v hodinách hudební výchovy, ale můžeme ho zapojit třeba i do výchovy tělesné. Pro správný zpěv je významné dýchání s aktivní účastí bránice a břišního svalstva. Aneb jak se hovorově říká „nádech do břicha“ tak, aby se nám břicho nafouklo. Při výdechu zase břicho „vyfukujeme“. Pěvecký dech rozdělujeme na tři fáze: vdech, zadržení dechu a výdech. Nejprve zklidníme tepovou frekvenci, poté následuje hluboký vdech na čtyři doby, který by měl být neslyšný. Dále dech zadržíme, a nakonec provedeme regulovaný výdech. U dechových cvičení si musíme dát pozor, abychom je s žáky nedělali příliš dlouho. Žákům příliš vzduchu nemusí udělat dobře a může se jim zamotat hlava. (Lasevičová, 1996, s. 42-55)

Artikulační cvičení

Při těchto cvičeních si žák osvojuje pečlivou a srozumitelnou výslovnost při mluvení nebo zpěvu. Pomáhají nám k větší pružnosti, hybnosti a pohotovosti mluvidel. Jsou užitečná i proto, že hlas potom nabývá lehkosti a pohyblivosti.

Rozezpívání – hlasová cvičení

V tělesné výchově a všeobecně před větší fyzickou námahou bychom se měli protáhnout, abychom svému tělu neublížili. Stejně tak je to i se zpěvem a hlasivkami. Než se pustíme do

samotného zpěvu, je potřeba hlasivky „zahřát a protáhnout“, tedy rozezpívat. Pokud tak neučiníme, může se ve výjimečných případech stát, že se hlasivky utrhnou.

Ve většině případech se jedná o stereotypní opakování různých nezajímavých melodií. Při rozezpívání bychom měli volit cvičení, která budou různorodá a která budou obsahovat střídání tempa, dynamiky a tónových rozsahů.

Správné držení těla při zpěvu

Správné držení těla není důležité pouze pro estetický vzhled, ale ovlivňuje i vedení dechu, které je pro vytvoření kvalitního tónu důležité. Mimo jiné ale na posluchače působíme celkovým dojmem při vystupování a správné držení těla nám pomůže lépe zapůsobit.

Zde je několik zásad správného pěveckého postoje:

1. Postoj je přirozený, vzpřímený a nenásilný,
2. váhu těla rovnoměrně rozprostřeme na obě nohy, neboli provedeme mírný stoj rozkročný,
3. ruce jsou volné a visí nám podél těla, nespojujeme je před nebo za tělem,
4. pohled směřuje před sebe,
5. v postoji se cítíme příjemně, uvolněně.

Jelikož ve škole žáci při zpěvu často sedí v lavicích, měli bychom dbát i na správné držení těla v sedě. Žák sedí na celém sedadle, záda si opírá o opěradlo, hlava je vzpřímená. Ruce máme volně položeny v klíně nebo na kolenou. Při zpěvu z not si noty nepokládáme na lavici, ale vezmeme si je do ruky a nastavíme do polohy mírně pod úroveň očí.

Hlasová a duševní hygiena

Tyto obecné zásady platí jak pro učitele, tak pro žáky. Hlasová hygiena se týká našeho hlasu, duševní hygiena se týká naší příznivé duševní pohody. Ta je pro zpěv také velice důležitá, hlavně pro učitele, který by měl při své práci vytvářet příznivou atmosféru, aby se žákům ve třídě dobře pracovalo. Tyto dvě hygieny spolu úzce souvisejí. Správná hlasová hygiena by měla zahrnovat dostatek spánku, odpočinek, apod. (Lasevičová, 1996, s. 42-55)

3.2. Rytmická výchova

Pojem rytmus není důležitý pouze v hudební výchově, ale úzce souvisí i s běžným životem (tep srdce, dýchání, chůze) a pracovními úkony (práce kladivem, chod motoru, hodin...). Cílem rytmické výchovy je vytvořit schopnost tzv. rytmického cítění. Tuto schopnost rozvíjíme při každém kontaktu s hudbou, přesto ale musíme tuto složku vyčlenit a rozvíjet s žáky samostatně ve speciálních rytmických cvičeních. (Lýsek, 1975, s. 117)

Rytmus je jeden ze základních výrazových prostředků v hudbě, proto je nutné věnovat mu ze začátku velkou pozornost. Mezi nejčastější chyby při nácviu můžeme zařadit zrychlování tempa. Rozvíjení rytmického cítění můžeme rozvíjet zpěvem, rytmizovaným slovem, hrou na dětské hudební nástroje a prožíváním hudby tělesným pohybem. (Lasevičová, 1996, s. 96)

Základní pojmy z rytmické výchovy, které by měl každý učitel znát:

Rytmus

Podle Lasevičové (1996, s. 96) je rytmus „*způsob seskupování přízvuchých a nepřízvuchých dob, střídání dlouhých a krátkých tónů a pomlk. Je kladen do vztahu k metru.*“

Metrum

Metrum je střídání přízvuchých a nepřízvuchých dob. Střídání probíhá zpravidla na dobu těžkou a lehkou. Pokud se doby střídají pravidelně tak, že první doba je těžká a druhá doba lehká, můžeme metrum nazvat jako dvoudobé. Pokud se za těžkou dobou vyskytují dvě doby lehké, jedná se o metrum třídobé. (Crha, 1982, s. 61)

Takt

Takt nám slouží pro lepší přehlednost notového záznamu. Jedná se o úsek skladby, který je ohraničen taktovými čarami. Střídají se v něm pravidelně doby těžké a lehké, přízvuché a nepřízvuché. Základní jednotkou taktu mohou být noty čtvrt'ové, osminové nebo půlové. (Crha, 1982, s. 61)

Tempo

Tempo nám určuje rychlost skladby, v které má být hrána. Tempo může být po celou skladbu stejné nebo se může měnit. Pro označení tempa používáme italské názvosloví, např. Andante, Adagio, Moderato apod.

Nicméně úroveň rytmických dovedností se u jednotlivých dětí značně liší, proto by se vyučující nejprve měl pokusit o snížení rozdílů mezi žáky a až následně zahájit rozvíjení těchto dovedností. Postupujeme nejprve od rozvoje rytmického cítění, kde zařadíme cvičení jako je např. rytmická deklamace slov, rytmizace vlastního jména, hra na rytmickou ozvěnu atd. Dále pokračujeme se cvičeními zaměřenými na dělení pozornosti – hra na tělo; rozdělení žáků do skupin, kdy každá má jiné zadání; vytváření rytmických doprovodů. Jako další zařadíme rytmický kánon, práci s říkadlem, hodnoty not a rytmickou výchovu, hudební diktáty a na závěr zábavná rytmická cvičení. (Lasevičová, 1996, s. 96-118)

3.3. Intonační výcvik

„Vokální intonace je uvědomělý přenos notového zápisu do zvukové podoby prostřednictvím hlasového orgánu na základě zrakového vjemu (zpěv podle not).“ (Lasevičová, 1996, s. 56)
Někdy se dá nazvat také jako zpěv z not, ovšem to není hlavním cílem intonačního výcviku, nýbrž pouze prostředkem k rozvíjení hudebních schopností a dovedností. Snaha o zpěv z not je velmi stará a již spoustu pedagogů se snažilo přijít na nějakou funkční metodu. Ty dnes můžeme dělit na absolutní a relativní. Absolutní metoda ve skutečnosti není žádná metoda, protože se předpokládá žákův absolutní sluch a žák, který má absolutní sluch nepotřebuje intonaci nijak nacvičovat. Relativní metoda se uplatňuje u většiny lidí, kdy základem je poměr dvou tónů. Buď srovnáváme vzdálenost dvou tónů neboli interval, nebo vycházíme ze vztahu určitého tónu k tónu základnímu. Z toho se odvíjí metoda intervalová a tonální. (Lasevičová, 1996, s. 56-57)

Intervalová metoda vyžaduje znalost intervalů a využívá se spíše u žáků hudebně zdatných, jelikož předpokládá větší sluchové schopnosti. Intervaly buď odvozujeme ze vztahu solmizačních slabik (do-re-mi-fa-sol-la-si-do), nebo se jednotlivé intervaly naučíme pomocí úryvků lidových písní, z čehož vychází metoda nápěvková. Je postavena na principu vybavení si určitého úryvku písně k přiřazenému intervalu. (Crha, 1982, s. 31-33)

Tonální metoda je využívána nejvíce, díky tomu, že pracujeme s tónikou a je proto snadnější udržení v tónině, které vede k čisté intonaci. Je postavena na základě vztahů jednotlivých tónů k základnímu tónu, tedy tónice. Příznivé uplatnění ve školách našla tonální písňová metoda, která byla zpracována Ladislavem Danielem. Využívá rovněž jako nápěvková metoda také lidové písně, ale už samotný první tón písně nám evokuje příslušný stupeň v dané tónině. V metodě se dále uplatňují tzv. volné nástupy, které využíváme při postupech větších než tercie a vybavujeme si je na základě dané tóniny z počátečního tónu opěrné písně. (Crha, 1982, s. 31-33)

Ve školství je volba metody čistě na učiteli, ovšem ve skutečnosti je samotná intonace učiteli velice zanedbávána. Učitelé nemají o intonaci jasné představy a potřebné znalosti, navíc zastávají názor, že nácvičování intonace zabere spoustu času a je zapotřebí znalosti z hudební teorie.

3.4. Nácvičování jednohlasé písně

Před vlastním nácvičováním písně je vhodné do hodiny zařadit přípravná cvičení. Tato cvičení by měla být odvozena z osvojované písně. Zařazujeme je nejen proto, abychom žákům usnadnili samotné osvojení písně, ale také proto, aby si žáci stále rozvíjeli základní hudební schopnosti a dovednosti. Volba těchto cvičení se odvíjí od vybrané metody nácvičování písně. Všeobecně bychom v každé hodině měli s žáky praktikovat hlasová a většinou i rytmická

cvičení. Pokud nacvičujeme píseň pomocí imitace, je vhodné zařadit do hodin také sluchová cvičení. Pokud nacvičujeme píseň pomocí intonační metody, měli bychom zařadit intonační cvičení, do kterých zařadíme také konkrétní intonační problematiku písně. (Pecháček, 2006, s. 112-116)

Jak už bylo zmíněno, nácvik písně můžeme aplikovat dvěma způsoby – imitační metodou nebo intonační metodou. Máme více možností, jak nacvičovat píseň pomocí imitace. Jeden z možných způsobů může vypadat takto: Začneme rozezpíváním, stejně jako bychom měli před každým zpěvem. Po rozezpívání učitel píseň přednese. Na přednes navazuje rozhovor o písni, kde s žáky probereme text písně a slova kterým nerozumí. Na závěr shrneme obsah písně. Poté už přichází na řadu vlastní nácvik písně. Píseň rozdělíme na dvě části. Učitel vždy přednese jednu část a žáci po něm opakuji. Jako učitel dáváme pozor na správný rytmus, výslovnost a melodii. Na závěr píseň několikrát zazpíváme celou a můžeme ji různě obměňovat. Například jednou ji zazpíváme s doprovodem, jednou bez, jednou může učitel taktovat nebo se mohou střídát skupiny (dívky/chlapci, řady apod.). V dalších hodinách píseň opakujeme a zaměříme se na dynamiku, případně můžeme píseň zrychlit. Na úplný závěr můžeme přidat instrumentální doprovod na Orffovy nástroje. Uvedený postup je pouze příklad, jak tento nácvik může vypadat a existuje více způsobů. Jako učitel je potřeba vybrat si ten, který vyhovuje vám, ale zároveň ten, s kterým žáky píseň kvalitně naučíte. (Pecháček, 2006, s. 117-123)

Jako další způsob máme intonační nácvik písně. Dá se také nazvat jako zpěv podle not. U této metody předpokládáme, že žáci prochází soustavným rozvojem intonačních dovedností a mají zvládnuté všechny intonační prvky obsažené v písni. Intonační nácvik písně je poměrně složitý a vyžaduje vysokou aktivizaci hudebních představ dítěte, ovšem zároveň přispívá k rozvoji hudebnosti. Nácviku by tedy měla předcházet intonační cvičení. Existuje mnoho intonačních metod, takže nácvik se může lišit podle vybrané metody. Co mají ale všechny metody společné jsou společné základní myšlenkové operace. Ty vyžadují především analytickou činnost mozku. (Pecháček, 2006, s. 125-127)

Pro náš příklad jsme si vybrali tonální písňovou metodu od Ladislava Daniela. Začít bychom měli intonační přípravou, tzn. procvičení volných nástupů a diatonických postupů včetně opakovaných tónů. Následuje rytmická příprava, kdy čteme rytmus pomocí rytmických slabik. A následně spojíme intonaci s rytmem. To znamená, že žáci zpívají melodii písně pomocí rytmických slabik. Až po těchto krocích žákům oznámíme, že se jedná o píseň a předzpíváme jim ji. Jako motivaci jim můžeme zadat úkoly ke sledování. Následně se žáci učí zpaměti text písně. Až ho mají naučený, zpíváme už melodii i s textem. Když mají žáci zvládnuté předchozí kroky, zapracujeme s nimi na přednesu, tedy např. na tempu, frázování,

dynamice apod. Na závěr můžeme opět připojit instrumentální doprovod. (Daniel, 1984, s. 35-45)

3.5. Dvojhlas a vícehlas

Se zpěvem dvojhlasu začínáme na základní škole podle šikovnosti třídy. Tedy nejdříve potom, co se naučí zpívat jednohlas. Může to být už ve 3. ročníku, častěji se ale s vícehlasým zpěvem začíná ve 4.-5. ročníku. K nácviку je samozřejmě potřeba správného metodického vedení. Bez toho mohou žáci získat k vícehlasému zpěvu odpor. (Lýsek, 1975, s. 169)

Než začneme přímo s nácvikem pustíme se do přípravy. Ta může vypadat tak, že žákům umožníme, aby dvojhlasnou melodii slyšeli a zkoušeli vnímat jednotlivé hlasy, aby je následně byli schopni analyzovat. Pro vícehlasý zpěv je také velice důležitý rozvoj harmonického slyšení. Dále by žáci měli ovládat druhý hlas tak, aby přitom uměli sledovat i první hlas a doladřovat k němu svůj druhý hlas. Pokud k tomuto kroku nedojde, může se stát, že si žáci budou ucpávat uši, aby slyšeli jen ten svůj hlas a „nepřeskočili“ do jiného nebo mohou svůj hlas zpívat příliš silně, aby přehlušili hlasy ostatní a udrželi se tak v tom svém. Jako další krok s žáky provádíme analýzu dvojhlasu. Ta se skládá ze sluchové analýzy intervalů a pěvecké reprodukce intervalů. Z počátku žáci určují, jestli slyší jeden nebo dva tóny, hrané po sobě. Začínáme od větších intervalů, které jsou pro děti snadněji rozpoznatelné a postupujeme k intervalům menším. Když žáci rozeznají vyšší a nižší tón, hrajeme tóny najednou. Jeden tón zopakujeme a žáci opět určují, jestli byl vyšší nebo nižší. Tato cvičení následně ztěžujeme, a to například tak, že příklady hrajeme v různých oktávách, přidáme mollové intervaly a obtížné intervaly (zvětšená kvarta, zmenšená kvinta). Při reprodukci intervalů žáci vnímají zahrané nebo zazpívané tóny intervalů, a vybraný tón následně zazpívají. Intervaly hrajeme nejdříve vzestupně a následně sestupně, obměňujeme také tón z intervalu, který mají žáci zazpívat. Začínáme nejprve s tercií a pokračujeme s dalšími intervaly. Na závěr tóny hrajeme současně a žáci se snaží reprodukovat pěvecky vyšší nebo nižší tón. Následuje cvičení čistoty intonace intervalů, a to tak, že žáci poslouchají hraný tón, který se zvyšuje nebo snižuje a jeho pohyb naznačují pohybem ruky. Dále rozlišují, jestli jsou intervaly čisté nebo nečisté. Totéž lze provozovat se zpěvem. Žáci zpívají jeden tón, učitel jiný, který zvyšuje nebo snižuje a žáci pohybem ruky naznačují polohu. (Lýsek, 1975, s. 169-173)

Dále na řadu přichází řada cvičení, která jsou zaměřena na přípravu pro rozvoj dvojhlasu. Tato cvičení jsou seřazena podle obtížnosti. Jako první je rytmická průprava, pokračujeme štafetovým zpěvem, kdy je třída rozdělena na skupiny a každá skupina zpívá určitý úsek písně. Jako další je rytmicko-melodický dvojhlas, kdy žáci zpívají píseň a zároveň tleskají daný

rytmus nebo třída může být rozdělena do více skupin a každá z nich „hraje“ jiný rytmus apod. Dalším krokem jsou kánony. Ty mohou být mluvené, rytmické, hrané na nástroje, zpívané. Následují přípravná cvičení, kdy se žáci ve skupinách doplňují a výsledně nám tak vzniká jednohlas. Při průpravě pro vícehlas ale píseň zapíšeme do dvou notových osnov, aby se žáci naučili dvojhlas také opticky vnímat. Na tato cvičení navazují dvojhlasá intonační cvičení. Začínáme s těmi jednoduššími, které vychází z unisona. Jeden hlas může mít ze začátku pouze jeden držený tón a postupně se dostaneme až ke zpěvu v intervalech. Po různých cvičeních už zpíváme dvojhlasé písně. Nejprve písně s melodickým ostinatem, kdy druhý hlas může být hrán i na melodické nástroje. Dále zpíváme dvě písně zpívané dohromady, písně s druhým hlasem v protipohybu, zpěv v terciích aneb lidový dvojhlas. (Havelková, 1994, s. 70-76)

3.6. Instrumentální činnosti

Hra na hudební nástroje žáky velmi přitahuje a aktivizuje. Ve výuce hudební výchovy využíváme s žáky spíše hru na tzv. dětské hudební nástroje nebo také nástroje Orffova instrumentáře než hru na klasické nástroje. Dětské hudební nástroje jsou pro děti využitelné bez delší technické přípravy, která je u klasických nástrojů potřeba. Při hře na hudební nástroje se mohou projevit i žáci nehudebně založení, kterým nejde zpěv a má také velký význam v rozvoji hudebnosti. Žáci často vytvářejí jednoduché rytmy na rytmických nástrojích nebo nápěvy písní na nástrojích melodických. To vše jim pomáhá rozvíjet hudební sluch, aniž by využívali oblasti zpěvního hlasu. (Sedlák, 1988, s. 179-180)

Hra na hudební nástroj žákovi pomáhá více se cítit hudebníkem než sborový zpěv. Když je žák aktivní hráč, má potom větší zájem o hudbu, získávání nových poznatků a o návštěvy koncertů. Hudební výchova by tak měla být stejně dostupná i těm, kteří neumí zpívat, to totiž není důkaz o nemuzikálnosti žáka. Na světě je spousta lidí, kteří nejsou pěvecky zdatní, ale hrají dobře na hudební nástroj. Zde je nutné si uvědomit, že hra na hudební nástroje není myšlena jako náhražka za zpěv, ale jen jako jeho doplněk, pomocí kterého zpěv zpestříme a obohatíme. V hudební výchově můžeme využít i žáků, kteří se učí na hudební nástroj mimo školu, ve většině případů v umělecké škole. Těmto žákům dáme s předstihem doprovod k písni, aby se ho stihli naučit doma a v hodině nás pak doprovází. (Daniel, 1984, s. 71-73)

Hudební nástroje, které používáme při výuce hudební výchovy, by měly splňovat určité požadavky. Měly by být lehko ovladatelné, tak aby žák po krátkém navedení mohl hned hrát. Také by měly mít dobrou intonaci, to znamená, nástroj s fixovanými tóny a ne např. housle, které musíme ladit a na které je velice obtížné zahrát čistý tón. Důležitá je také kvalita tónu. Ve výuce se nám nehodí nástroje, které jsou závislé na nátisku nebo na náročných dovednostech

smyku. Nástroje by se měly hodit pro děti, a to jak velikostí (neměly by být příliš velké), tak vzhledem (měly by děti přitahovat) a hra na ně nesmí být škodlivá. Tóny nástrojů musí dobře znít společně s dětským zpěvem, neměly by být moc hlučné ani tiché a jejich zvuk by měl znít příjemně. Všechny nástroje by se také měly umět spojit v upotřebitelný soubor. (Daniel, 1984, s. 73-74)

Dětské hudební nástroje jsou tvořeny z nástrojů bicích rytmických, bicích melodických a strunných. Celý výčet nástrojů i s jejich zkratkou a symbolem nalezneme v publikaci od F. Sedláka Didaktika hudební výchovy I. My si pro naše účely uvedeme pouze pár příkladů:

Nástroje rytmické – bubínek, činel, dřevěný blok, hůlky (dřívka), kastaněty...

Nástroje melodické (bicí) – metalofon, xylofon, zvonkohra

Nástroje strunné – viola, violoncello

Dětský instrumentář lze také doplnit hrou na dechové nástroje jako je zobcová flétna a ústní harmonika.

Při výuce hry na hudební nástroje začínáme vyvozením a hrou rytmických útvarů. Tzn. že začínáme bez nástrojů a nejlépe nám k tomu poslouží ruce a nohy, jimiž můžeme tleskat, pleskat, dupat, luskat apod. Tuto aktivitu nazýváme hra na tělo, kterou můžeme doprovodit píseň a jedná se o nejelementárnější doprovod. Dále postupujeme tvorbou jednoduchých rytmů, kde nejčastěji vycházíme z rytmizování slov a deklamačních cvičení. (Sedlák, 1988, s. 189-190)

3.7. Poslech hudby

V hudební výchově mají jednoznačně převahu aktivní hudební činnosti (zpěv, hra na hudební nástroj apod.), jelikož nejvíce přispívají k rozvoji hudebních schopností. Musíme ale upozornit na to, že aktivními hudebními činnostmi se žáci seznamují pouze s malou částí hudebních skladeb, a to převážně s lidovou a umělou písní. Instrumentální oblast hudby je jim více méně neznámá, proto musíme do hodin hudební výchovy zařadit také poslech hudby. Ten se řadí mezi receptivní složky hudební výchovy. Hudba nás v dnešní době stále obklopuje, ale většinou se jedná o zábavné žánry a posluchač ji mívá spíše jako hudební kulisu, kdy na hudbu není plně soustředěn a dělá u ní spoustu jiných činností. Tento poslech nám ale nepřináší citové zážitky, o které nám při poslechu hudby jde. Ve škole musíme žákovi pomoci, aby se uměl do díla zaposlouchat, soustředit se na poslech a potlačit okolní vjemy. To pro žáka není vůbec jednoduché, ale teprve takový poslech může žákovi přinést ten pravý estetický zážitek. (Daniel, 1984, s. 126-127)

Poslechovou činnost můžeme provozovat dvojí formou – intuitivní a intelektuální. Ve formě intuitivní se nevychází z analýzy hudebního díla a nepotřebujeme zde žádné teoretické poznatky. Většinou se jedná o spontánní reakci žáků. Při této formě je důležité zvážit jakou skladbu zvolit a jak upoutat pozornost žáků. Nejčastěji se při intuitivním poslechu používá tzv. intuitivní deskripce, tzn. kreslení a malování podle hudby. Žáci mají možnost zakreslit své momentální pocity a dojmy z poslechu. Tato činnost je vhodná obzvláště u mladších žáků, kteří ještě nejsou schopni popsat své pocity a dojmy slovy, nemají na to vhodnou slovní zásobu, proto je pro ně mnohem jednodušší zmíněné nakreslit. U starších žáků už můžeme plyně od malování přecházet ke slovnímu vyjádření. Naučíme tak žáky mluvit o svých pocitech a dojmech, a navíc se jim tato dovednost bude hodit i v reálném životě. Oproti tomu intelektuální forma poslechu vychází z rozumového zkoumání. Důležitost zde hraje věk žáků, poslechové a jiné hudební zkušenosti, charakter – originalita skladby apod. Jako učitel musíme dobře organizovat dobu poslechu a využít všech možností estetického působení na žáky. Nejprve jako ve většině případech musíme žáky správně namotivovat, vzbudit v nich zájem o skladbu. To můžeme provést tak, že žákům řekneme něco o skladateli, skladbě, době a okolnostech vzniku skladby apod. Motivace může být velice krátká, ale učitel by měl být dobře připraven. Po motivaci přichází na řadu první poslech. Ten má za úkol především vyvolat estetický zážitek, a tak skladbu necháme na žáky působit nepřerušovaně. Po prvním kontaktu se skladbou se zaměříme na analýzu skladby. Tato část je nejdůležitější a také nejnáročnější na přípravu učitele při intelektuálním poslechu. Většinou se provádí metodou rozhovoru, kdy učitel klade žákům předem připravené otázky. Pomocí otázek se snažíme dosáhnout toho, aby si žáci mohli potvrdit první dojem ze skladby. Po analýze přichází syntéza a opakovaný poslech, který už může být doplňován slovním komentářem učitele. Na závěr přichází na řadu estetické hodnocení. Starší žáci si mohou vytvořit zápis, píšou si poznámky do sešitu a mladší žáci si mohou doplnit obrázek. (Lasevičová, 1996, s. 146-147)

3.8. Hudebně pohybové činnosti

S hudbou se setkáváme denně a s pohybem bezpochyby taktéž. V hudební výchově se ale s pohybem setkáváme trochu jinak, než jak jsme zvyklí. Není to pohyb, který se učíme v tělesné výchově – průprava na gymnastiku apod. Může se jednat o úplně obyčejný pohyb, který v hudební výchově spojíme s hudbou. Bude to pohyb námi korigovaný. Stejně jako hudba má i pohyb svůj rytmus a ten ho činí srozumitelným, přehledným a zajímavým. Základní rytmy, které jsou doplněné o příslušné elementární pohyby lze obměňovat. Tím následně dosáhneme postupného rozvíjení smyslu pro cítění metra. (Knopová, 2005, s. 11)

Hudebně pohybové činnosti je nutné ve vyučovacím procesu vnímat komplexně a uvědomit si vzájemné souvislosti mezi všemi složkami, které jsou součástí vyučovací jednotky a které mají charakter pohybového projevu. Pokud chceme, aby nám hudebně pohybové činnosti pomáhaly s rozvojem hudebnosti dítěte, je nutné využít všech možností. Obsahovou náplň těchto činností tak můžeme chápat ve dvou rovinách. Ty spolu souvisejí, logicky se prolínají a doplňují. Jedná se o oblast pohybové výchovy a oblast taneční výchovy. Podle Knopové můžeme do oblasti pohybové výchovy zařadit pohyb melodie, taktovací techniku, napodobovací hry a pohybové hry, vyjadřující obsah říkadla, básně, literární předlohy. Taneční výchova obsahuje osvojení základních tanečních prvků, jako je např. chůze, poskoky, pérování, osvojení tanečního kroku ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu, taneční hry a improvizace. (Knopová, 2005, s. 18)

Při výběru pohybových činností musíme dbát na možnosti ve školách, jako je počet žáků, prostorové podmínky apod. Začátek pohybové výchovy je nejvhodnější zařadit co nejdříve na prvním stupni, jelikož zde bývají ještě pohybové činnosti dětí spontánní, bez ostychu a radostné. Můžeme je také využít při tzv. tělovýchovných chvilkách v jiných hodinách, kdy se žáci po dlouhé práci v lavicích potřebují protáhnout, odreagovat. (Lasevičová, 1996, s. 121-122)

4. Vyučovací pomůcky pro hudební výchovu

Vyučování hudební výchovy si nevystačí pouze s tabulí a křídou, jako tomu může být v jiných předmětech, ovšem i tyto dvě zmíněné věci v hodinách hudební výchovy využíváme. Ideální stav pro školu je, aby měla zřízenou jednu třídu speciálně pro hudební výchovu, tzv. hudebnu. Pokud to není v možnostech školy, je důležité, aby třída, kde se vyučuje hudební výchova disponovala alespoň klavírem. V praxi se osvědčilo zařízení jedné ze tříd pro hudební výchovu a hodiny hudební výchovy ostatních tříd se zařadí do rozvrhu tehdy, když má daná třída volno nebo má v rozvrhu předměty vyučované v odborných učebnách, např. tělesná výchova. (Daniel, 1992, s. 103)

Odborná učebna hudební výchovy by měla být speciálně vybavena. Měla by mít dobré akustické podmínky, okna do zahrady, ne na ulici, kde je často také hluk. A to proto aby nás při zpěvu nic nerušilo a my mohli vyvětrat podle potřeby. Měl by se zde nacházet prostor pro pohybové akce a prostor pro sborový zpěv. Učebna by měla být vybavena klavírem a ostatními hudebními nástroji, které mohou být uloženy v nedalekém kabinetu. (Lýsek, 1975, s. 94)

Jelikož klavír je nepostradatelný i pro učitele, který není klavírista, zmíníme se o jeho umístění ve třídě trochu blíže. Pokud není v hudebně prostor pro křídlo, které by bylo ze všech nejlepší, pořídíme do školy pianino. Jelikož existují pianina výškově rozdílná, do školy se snažíme pořídit nižší. To ve třídě umístíme tak, aby bylo zadní stěnou směrem k žákům. Je to pro nás neobvyklé, jelikož jsme zvyklí, že pianino se svou zadní stěnou „přilepí“ na zeď. Ovšem to by nebylo do hodin hudební výchovy didakticky správně, jelikož učitel by tak seděl k žákům zády a neuměl by je korigovat. Protože klavír není nástroj, který bychom si jen tak naladili jako např. housle, měli bychom ho alespoň jednou ročně nechat naladit odborníkem na komorní a¹ 440 Hz. (Daniel, 1984, s. 134-135)

Kromě klavíru, na který hraje převážně vyučující, jsou důležité také jiné hudební nástroje. Jejich pořizování začíná od těch nejjednodušších na hraní, tedy rytmických nástrojů a pokračuje k nástrojům melodickým. Na tyto nástroje bychom měli mít ve třídě (hudebně) k dispozici celou skříň. To hlavně z důvodu dobré přístupnosti v hodinách hudební výchovy. Nástroje někdy bývají umístěny v kabinetech daleko od hudebny a manipulace s nimi je náročná. To bývá jeden z důvodů, proč i dobře vybavená škola nevyužívá často hru na hudební nástroje a je tak opomíjená. Jelikož se předpokládá, že někteří žáci navštěvují i základní umělecké školy ve hře na hudební nástroj, měla by škola disponovat i těmito nástroji v dětských velikostech. To hlavně z důvodu, že by bylo příliš náročné, aby si do hodin nosili své vlastní nástroje. Ve výbavě školy by tak neměly chybět tyto nástroje: 2-3 půlové či čtvrt'ové housle nebo violoncello, malý

akordeon, kytara malé menzury a další nástroje, se kterými mohou žáci doprovázet písně. Pokud máme zobcové flétny, které nemají zobec z umělé hmoty tak, aby se daly omývat, musíme mít pro každého žáka i učitele vlastní. (Daniel, 1992, s. 103)

Jako další pomůcky k výuce hudební výchovy je důležité zmínit intonační tabulku pro nácvik intonace, dále pomůcky pro rytmický výcvik – rytmické tabule, rytmické kostky, rytmické kostičky, rytmickou stavebnici, rytmické domino a pomůcky pro nácvik písni z not nástěnné písňové tabule. (Daniel, 1992, s. 103-104)

5. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je platný od 1. 9. 2005 a do praxe byl uveden roku 2007. V průběhu let prošel několika úpravami. Tou poslední prošel roku 2021, kdy se začal klást větší důraz na informatiku. Ta byla zařazena na úkor dotace hodin některých jiných předmětů. RVP ZV je tzv. kurikulární dokument. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Tyto dokumenty jsou veřejné a přístupné i pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. Na státní úrovni se nachází rámcové vzdělávací programy, které nám určují rámec toho, co bychom měli s žáky ve škole zvládnout. Tyto rámce jsou vymezeny jak pro základní, tak i pro předškolní a střední vzdělávání. Naleznout je můžeme na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Na školní úrovni jsou pak školní vzdělávací programy. Tyto programy se mohou na školách lišit, jelikož každá škola si je zpracovává sama. Rámcové vzdělávací programy „*podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.*“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021) Stěžejní pro školu při tvorbě školního vzdělávacího plánu jsou očekávané výstupy jednotlivých období a předmětů definované v RVP ZV.

Obsah RVP ZV je rozdělen na čtyři části – A, B, C, D a jako poslední kapitola je uveden slovníček použitých výrazů. Úplně na samém konci jsou také přílohy. První část se věnuje vymezení rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů. Druhá část nám poskytne charakteristiku základního vzdělávání jako celku. Třetí část obsahuje pojetí a cíle základního vzdělávání, klíčové kompetence, jednotlivé vzdělávací oblasti, průřezová témata a rámcový učební plán. Poslední část se zaměřuje na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných. Také se zde dozvíme o podmínkách pro uskutečňování RVP ZV, ty mohou být materiální, personální, hygienické, organizační a jiné. Na závěr kapitoly se vyskytují zásady pro zpracování, vyhodnocování a úpravy školního vzdělávacího programu.

Mezi principy RVP ZV patří, že navazuje na RVP pro předškolní vzdělávání a zároveň je východiskem pro RVP pro střední vzdělávání. Dále vymezuje vzdělávací obsah, tedy očekávané výstupy a učivo. RVP ZV specifikuje úroveň klíčových kompetencí, zařazuje do základního vzdělávání průřezová témata atd.

5.1. Oblast umění a kultura – hudební výchova

Pro účely naší práce se nyní blíže zaměříme na vzdělávací oblast umění a kultura, kam spadá předmět hudební výchova spolu s výtvarnou výchovou. Tato podkapitola nám nabídne

charakteristiku vzdělávací oblasti, cílové zaměření vzdělávací oblasti, obsah vzdělávacího oboru a učivo. Oblast umění a kultura je od ostatních odlišná zejména tím, že umožňuje žákům poznávat svět i po jiné stránce než té racionální. Jedná se o umělecké osvojování světa, kdy dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu. Jak už bylo zmíněno, do této vzdělávací oblasti patří předměty hudební a výtvarná výchova. Dále lze ale oblast rozšířit o dramatickou výchovu, jejíž podrobnosti se dočteme v kapitole o doplňujících vzdělávacích oborech.

V hudební výchově využíváme vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností k tomu, abychom žáka naučili porozumět hudebnímu umění, aktivně vnímat hudbu apod. Tyto činnosti pomáhají v rozvoji celkové osobnosti žáka, ale především k rozvoji jeho hudebnosti. V oblasti vokálních činností je obsažena práce s hlasem, kultivace hlasového projevu a naučení se správným pěveckým návykům. Instrumentální činnosti se zabývají hrou na hudební nástroje, především na nástroje Orffova instrumentáře. Pomocí hudebně pohybových činností se učíme reagovat na hudbu pohybem, tancem, gestem a vyjadřovat tak svoje pocity. Díky poslechovým činnostem se žáci seznamují s hudebními styly a žánry a dále se učí hudbu analyzovat a interpretovat.

5.2. Očekávané výstupy pro 1. stupeň

Očekávané výstupy se na prvním stupni dělí do dvou období. První období je pro 1.–3. ročník a druhé období je pro 4.–5. ročník. Tyto výstupy dále obsahují minimální doporučenou úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření. Tedy pro žáky, kteří potřebují mít z určitých důvodů snížené očekávané výstupy. V druhém období se očekávané výstupy hodně opakují, ale jsou navíc obohaceny o další dovednosti, které jsou na vyšší úrovni než ty z prvního období.

V prvním období se od žáka očekává, že bude:

- zpívat v jednohlase,
- rytmizovat a melodizovat jednoduché texty,
- využívat jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře,
- reagovat pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřovat metrum, tempo, dynamika a směr melodie,
- rozlišovat jednotlivé kvality tónů, rozpoznat výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- rozpoznat v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odlišit hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální

V druhém období se od žáka očekává, že bude:

- zpívat v jednohlase či dvojhlas v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívat získané pěvecké dovednosti
- realizovat podle svých individuálních schopností a dovedností jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- využívat jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- rozpoznat hudební formu jednoduché písně či skladby
- vytvářet jednoduché přehry, mezihry a dohry a provádět elementární hudební improvizace
- rozpoznávat v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků
- ztvárňovat hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytvářet pohybové improvizace

Pod očekávanými výstupy se ještě vyskytuje konkrétní učivo, které platí pro celý první stupeň. Dá se říci, že toto učivo kopíruje očekávané výstupy a blíže je specifikuje. Učivo oproti očekávaným výstupům ale není nijak závazné. Jedná se o vokální činnosti, pro které je dané učivo pěvecký a mluvní projev, hudební rytmus, dvojhlas a vícehlas, intonace, vokální improvizace a záznam vokální hudby. Jako další je učivo pro instrumentální činnosti. Zde patří hra na hudební nástroje, rytmizace, melodizace, hudební improvizace a záznam instrumentální melodie. Hudebně pohybové činnosti obsahují učivo jako je taktování, pohybový doprovod znějící hudby, pohybové vyjádření hudby a reakce na změny v proudu znějící hudby a orientaci v prostoru. Na závěr máme ještě učivo pro poslechové činnosti, které obsahuje kvality tónů, vztahy mezi tóny, hudební výrazové prostředky a hudební prvky s výrazným sémantickým nábojem, hudbu vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj, hudební styly a žánry, hudební formy a interpretaci hudby. To stejné se dále opakuje pro druhý stupeň a také pro výtvarnou výchovu. Tyto body už ale dále nespádají pod téma naší práce, proto není potřeba je více specifikovat.

6. Představení vybraných typů základních škol a jejich ŠVP

V této kapitole si blíže přiblížíme vybrané typy škol. Každý typ školy bude představen na konkrétním zástupci. Zástupce za základní školy, dále jen ZŠ bez speciálního zaměření je Základní škola Opava, Vrchní 19, zástupce za ZŠ s rozšířenou výukou hudební výuky je Základní škola J. Valčíka, Ostrava – Poruba a zástupce za Montessori školy je Základní škola Nový svět, Opava.

6.1. ZŠ Vrchní

Jak už bylo uvedeno tato škola v práci reprezentuje ZŠ bez speciálního zaměření. Škola ovšem nabízí pro žáky spoustu volitelných předmětů a kroužků. Z volitelných předmětů škola nabízí konverzace v cizím jazyce (anglický, německý, španělský a ruský jazyk), cvičení z matematiky a českého jazyka, výtvarné techniky, sportovní výchova, domácnost, základy administrativy, informatika, praktikum z chemie, sborový zpěv. Jako nepovinné předměty si žáci mohou zvolit náboženství. Žáci se mohou také zapsat na kroužky školní družiny a školního klubu – ruský, španělský a německý jazyk, mladí debrujaři, informatika, aerobik, gymnastika, florbal, odbíjená, košíková a spoustu dalších

Základní škola je nejstarší českou národní školou v Opavě. Škola byla dostavěna v roce 1900 a její provoz byl zahájen 1. 3. 1900. V následujících letech byla škola rozdělena na českou a německou. Od roku 1918 byla škola opět česká a příliv žactva do škol byl velký. Škola musela dostavět nové křídlo budovy, s kterým byla současně vyrobena dílna pro rukodělné práce. I před dostatečný počet žáků musela škola o svou existenci bojovat. Škola v průběhu let prochází modernizací a díky tomu je v roce 1925 přistavěna tělocvična. Od 22. 10. 1938 byla škola pod vedením fašistických okupantů, kteří do ní dosadili jen německé učitele a po dobu okupace tak pokračovala germanizace českých dětí. Škola byla po válce poničena, ale i přesto se dala rychle do pořádku a už od 4. června 1945 zde probíhalo nouzové vyučování. Ve školním roce 1945/46 měla škola šest tříd a jednu pobočku. V roce 1948 získala škola název 11. škola národní „U kostela“ v Opavě – Kateřinkách. Ve školní budově byla současně 4. střední škola v Opavě – Kateřinkách. Ve školním roce 1951/52 došlo ke sloučení zmíněných dvou škol a vzniká jednotná osmiletá střední škola. V 60. letech byla škola přejmenována na základní devítiletou. Interiér v dalších letech nadále prochází modernizací. Vznikly dvě nové učebny a škola získala k užívání areál pro pracovní vyučování. V roce 1990 proběhla změna ve společnosti, a i na této základní škole. Nyní mají na škole žáci mnoho možností, které jsou již zmíněné v předchozím odstavci a škola stále prochází modernizací a postupnými změnami. (Základní škola Opava, Vrchní 19 - příspěvková organizace)

6.1.1.ŠVP

Základní škola vyučuje podle školního vzdělávacího programu pro základní školy (dále jen ŠVP) s názvem Učíme pro život. V ŠVP najdeme identifikační údaje, charakteristiku školy, charakteristiku ŠVP, učební plán, učební osnovy, hodnocení žáků a autoevaluace školy, a seznam příloh. Celý dokument má 551 stran a je volně ke stažení na webových stránkách školy.

Učební plán pro 1. stupeň, tedy pro 1.–5. ročník začíná časovou dotací hodin. Pro předmět hudební výchova je vyčleněna v každém ročníku 1 vyučovací hodina týdně. Spolu s výtvarnou výchovou mají minimální časovou dotaci 12 hodin pro celý první stupeň. Pro tyto předměty nejdou k dispozici žádná disponibilní časová dotace. Dále pokračujeme učebními osnovami. Zde se budeme věnovat pouze předmětu hudební výchova. Samotný vzdělávací obsah je rozdělen do čtyř oblastí: vokální činnost, instrumentální činnost, hudebně pohybová činnost a poslechová činnost. ŠVP obsahuje obsahové, časové a organizační vymezení. Jak už bylo zmíněno dříve, časová dotace je 1 hodina týdně. Pro výuku hudební výchovy využívají učitelé třídu nebo hudební učebnu. Dále zde můžeme najít mezipředmětové vztahy a průřezová témata, kde najdeme i konkrétní náměty na propojení do hodin. Nesmí chybět ani rozvoj klíčových kompetencí, které jsou také jednotlivě rozepsány. A na závěr tabulkové rozložení konkrétních výstupů z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) doplněné o ročníkové výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průřezová témata a doplnění o poznámky, projekty, exkurze. Výstupy jsou rozděleny do jednotlivých ročníků zvlášť a zároveň do jednotlivých činností (vokální, instrumentální atd.).

V prvním ročníku, respektive na jeho konci, by měli žáci být schopni z vokálních činností dbát na správné dýchání a držení těla, provádět hlasová a dechová cvičení, zřetelně vyslovovat, znát význam not, rozlišovat různé tóny/zvuky a jejich délky, vytleskat rytmus podle vzoru. V rámci instrumentální činnosti se učí používat dětské hudební nástroje; poznat a pojmenovat základní hudební nástroje, jako je např. klavír, kytara, flétna, dřívka, triangel, hůlky a bubínek. Žák je nadále schopen provádět hudebně pohybovou činnost – držení těla, chůze, jednoduché taneční hry a pochod. V rámci poslechu žák pozná vybrané vánoční koledy, vybrané hudební nástroje podle zvuku a hymnu ČR, přičemž rozumí jejímu smyslu.

Ve druhém ročníku žák zpívá vybrané písně, rozlišuje tempo, noty, melodii apod. Žák zná pojmy notová osnova, noty, houslový klíč a umí vytleskat rytmus říkadel. V hudebních nástrojů pozná a rozlišuje zvuk klavíru, trubky a houslí. V tomto ročníku již žák umí používat dětské hudební nástroje. Dále se žák pohybuje podle daného rytmu, umí pohybově vyjádřit hudbu. Při

poslechu rozlišuje umělou a lidovou píseň a začíná se seznamovat s vybranými skladbami klasiků.

Třetí ročník by měl žáky naučit zpívat vybrané písně, vytleskávat a taktovat 2/4 a 3/4 takt, pojmenovat notovou osnovu. Žák rozlišuje druhy not a podle zápisu pozná stoupavou a klesavou melodii. Instrumentální znalosti si žáci rozšiřují o nástroje dechové, smyčcové a žesťové a umí doprovázet na rytmické nástroje. Učí se základy valčíku a polky, jejich rytmus a kroky. V rámci poslechu už se zabývají díly Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. Při poslechu by měly být schopni rozeznat hudební nástroje a také hudební styl.

Čtvrtá třída navazuje se zpěvem písní na třídy předchozí. Žák si prohlubuje pojmy, rozlišuje délky not, učí se dynamická znaménka a stupnici C dur (názvy not). Rozlišování nástrojů pokračuje a rozšiřuje se o klávesové, drnkací a bicí. Také rytmický doprovod na nástroje si žáci zdokonalují. Žák nadále umí pohybově vyjádřit hudbu, valčíkový krok, polkový krok a rytmické pohybové tance. V poslechové části si žák prohlubuje své znalosti ohledně Bedřicha Smetany, jeho děl. A také pozná písně ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu a opakující se téma ve skladbě.

V pátém ročníku dovršujeme všechny výše zmíněné činnosti. Žák by měl zpívat už i ve dvojhlasu, správně u toho dýchat. Také znát pojmy z hudební nauky, číst noty a umět provést rozbor zapsané písně. Doprovod se uskutečňuje na rytmické i melodické nástroje. Žák rozpozná různé nástroje smyčcové a dechové a seznámí se s nástroji v symfonickém orchestru. Pohybem žák vyjádří nálady a seznámí se s krajovými lidovými tanci. Při poslechu žák pozná vybrané nástroje a různé druhy písní. Také se seznamuje s životem a dílem A. Dvořáka a L. Janáčka. (Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016)

6.2. ZŠ Josefa Valčíka

Základní škola J. Valčíka nám v práci reprezentuje školu s rozšířenou výukou hudební výchovy. Tato výuka probíhá ve dvou speciálně vybavených učebnách hudební výchovy. Při základní škole jsou hned tři pěvecké sbory – Bambule (pro žáky 2. a 3. třídy), Rolnička (pro žáky 4. a 5. třídy) a Muzika (pro žáky 6. – 9. třídy). Všechny tyto sbory připravují během školního roku, ale i na soustředěných koncertech pro rodiče i veřejnost a vystupují při různých příležitostech. Starší žáci se mohou se sborem vydat na zájezdy po ČR. Základní škola také spolupracuje s nedalekou základní uměleckou školou. To ale není jediná spolupráce, kterou má škola navázanou. Spolupracuje také s Ostravskou univerzitou, zejména s pedagogickou fakultou, ale i s dalšími, jako je Slezská univerzita v Opavě a Univerzita Palackého v Olomouci. Jako další spolupracuje škola i se Slezským divadlem v Opavě, a to konkrétně na projektu

„Lets's sing oratotio music“, kde jsou žáci aktivně zapojeni zpěvem sborových částí oratoria v oratoriu Stvoření světa od J. Haydna.

Kromě rozšířené výuky hudební výchovy věnuje škola také velkou pozornost na výuku cizích jazyků. Pro tyto účely je na škole dokonce vytvořena nová jazyková učebna. Anglický jazyk je doplňován výukou s rodilým mluvčím. (Základní škola J. Valčíka s rozšířenou výukou hudební výchovy, 2023)

6.2.1.ŠVP

Základní škola J. Valčíka se vzdělává podle školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s názvem Škola pro život. ŠVP obsahuje identifikační údaje, charakteristika školy, charakteristiku ŠVP, učební plány, učební osnovy povinných i volitelných předmětů a hodnocení žáků. Jelikož je v každém ročníku minimálně jedna třída s rozšířenou výukou hudební výchovy (dále jen RVHV), jsou učební plány rozděleny na dvě skupiny. Škola usiluje o všeobecný rozvoj mladého člověka, a její prioritou je „vést děti ke schopnosti kulturního a estetického prožitku, vychovávat mladé empatické osobnosti, které chápou důležitost národního dědictví v celosvětovém měřítku.“ (Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2019) ŠVP školy má 227 stran a je volně dostupný na webových stránkách školy.

V každém ročníku se vyskytují 1 až 2 třídy s rozšířenou výukou hudební výchovy. Škola usiluje o dosažení komplexních znalostí a dovedností žáků v oblasti hudební tvořivosti. Časová dotace hodin hudební výchovy se v jednotlivých ročnících liší. V 1. až 3. ročníku mají žáci 2 hodiny týdně, v 4. a 5. ročníku mají 3 hodiny týdně. Na druhém stupni mají v 6. ročníku 2 hodiny a možnost zvolit si z volitelných předmětů 1 hodinu sborového zpěvu. V 7. ročníku jsou to 2 hodiny a v 8. a 9 ročníku se jedná rovněž o 2 hodiny, avšak navíc se zde nachází 1 hodina Dějin hudby. Škola se snaží o prohloubení a propojení všech odvětví a podnítit u žáků estetické cítění a radost z tvořivé práce. I ve třídách bez hudebního zaměření vyučují hudební výuku pedagogové se specializací na hudební výchovu. Aby škola i v těchto třídách podpořila zdravý rozvoj dítěte, snaží se do hodin hudební výchovy zařadit také hru na flétnu. Z toho důvodu mají nehudební třídy v 1.–3. ročníku 2 hodiny hudební výchovy týdně. Obsah znalostí a dovedností už ale není tak rozsáhlý jak ve třídách s RVHV.

Jak už bylo zmíněno, učební plán je rozdělen na dvě kategorie – učební plán – RVHV a učební plán – bez RVHV. Rozdělení časové dotace učební plánu s RVHV už je také zmíněno výše, jedná se tedy o 2 + 2 + 2 + 3 + 3 hodiny od 1. do 5. ročníku. Celkem tedy 12 hodin. Spolu s výtvarnou výchovou, s kterou tvoří vyučovací oblast Umění a kultura mají časovou dotaci 17 hodin. Oproti předchozí škole, je na škole s RVHV pochopitelně více hodin hudební výchovy,

a také ale méně hodin výtvarné výchovy (5). Je to pochopitelné, protože každá škola si sama určuje počty hodin jednotlivých oblastí a když se někde přidá, musí se také někde ubrat. Učební plán, který je určen pro „nehudební“ třídy má časovou dotaci hudební výchovy 8 hodin na první stupeň. Společně s výtvarnou výchovou 15 hodin. Výtvarná výchova v tomto učebním plánu má větší časovou dotaci ve 4. a 5. ročníku, tedy 2 hodiny týdně. Hodin hudební výchovy mají žáci na této škole ale i tak trochu více, než na škole bez speciálního zaměření. Jelikož časová dotace hodin sama o sobě neobnáší k dispozici tolik hodin hudební výchovy, musí škola hodiny přidat z disponibilní časové dotace. Ta je pro žáky s RVHV 5 hodin a pro žáky bez RVHV 3 hodiny na 1. stupeň.

Učební osnovy jsou rozděleny do devíti vzdělávacích oblastí, kdy každá oblast obsahuje jeden nebo více předmětů. Ke každému předmětu jsou vytvořeny očekávané výstupy za jednotlivá období (1. období – 1.-3. ročník, 2. období 4.-5. ročník). Osnovy dále obsahují charakteristiku vyučovacího předmětu, klíčové kompetence, cílové zaměření předmětu, očekávané dílčí výstupy, učivo pro ročníky a zařazení průřezových témat. Pro naše účely se budeme zabývat učebním plánem pro předmět hudební výchova, a to pro žáky s RVHV, protože učební plán pro základní školu bez speciálního zaměření už máme popsáný v předchozím bodě.

Učivo předmětu hudební výchovy je v každém ročníku rozděleno stejně jako v předchozí škole na vokální, rytmické, hudebně pohybové a poslechové činnosti. Oproti předchozí škole se zde ale vyskytuje ještě kategorie hudební nauka. Ta v jiných školách bývá obsažena ve vokálních činnostech a nevěnuje se jí příliš velká pozornost.

V prvním ročníku žáci nacvičují dýchání, výslovnost, nasazení a tvorbu tónu. Zvládají přednes písně, zpěv s dynamikou a jednohlasý zpěv v hudebním rytmu. Při rytmických činnostech se žáci učí rytmizaci a melodizaci jednoduchých textů, říkadel a básní. Také mimo jiné hrají hudební hry a hru na tělo. Hudební nauka naučí žáky základní hudební pojmy jako je např. zvuk a tón, houslový klíč, notová osnova, délky tónů, pomlky aj. Dále se žáci budou umět orientovat v notovém zápise a jednoduše reprodukovat noty. Žáci rozliší hudební styly/žánry ukolébavku, pochod a taneční hudbu. V rámci hudebně pohybových činností se žáci učí pochodovat a chodit do rytmu, orientovat se v prostoru, mazurku a pantomimické předvádění písní. U poslechu učíme žáky vyjádřit názor na poslouchanou skladbu, rozlišit barvu hlasu a hudebních nástrojů (flétna, klavír, kytara, bubínek, triangel, housle).

Druhý ročník obsahuje učivo prvního ročníku obohacené o další schopnosti a dovednosti. Z vokálních činností to je jednoduchý dvojhlas s prodlevou, jednoduchý kánon, pokus o lidový dvojhlas, koledy a dialogické písně. Rytmické činnosti pokračují beze změn. Hudební nauka se rozšiřuje o základní pojmy (balet, sólista, sbor, stupnice, dynamická znaménka, kánon), vztahy

mezi tóny, taktování obouruč 2/4 i 3/4 taktu a zrakovou orientaci v notovém zápise během instrumentální činnosti. V hudebně pohybových činnostech se žáci zdokonalují v mazurce, pantomimě a učí se pohybový doprovod k hudbě a pohybovou improvizaci. Následně propojují poslechové činnosti s pohybem, vyjadřují pocity ze skladby malbou nebo kresbou.

Třetí ročník opět rozšiřuje učivo. Žáci si rozšiřují svůj pěvecký rozsah, zpívají jednohlasně i dvojhlasně. Pracují s rytmickými kostkami a čtou rytmické schéma písně. V hudební nauce se žáci učí kvalitu tónu, vztahy mezi tóny, grafický záznam melodie, zrakovou orientaci v notovém zápise během instrumentální činnosti, správnou terminologii hudebně vyjadřovacích prostředků. Žáci vyjadřují hudbu pohybem a přidávají k tomu taneční kroky (polkový). Při poslechu rozlišují hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální. Dále se přidávají ke znalostem i skladby hudebních skladatelů jako je W. A. Mozart, J. S. Bach, A. Vivaldi, B. Smetana, A. Dvořák, L. Janáček a další.

Na závěr prvního období (1. – 3. ročník) je v ŠVP poznámka, že si žáci ve všech ročnících osvojují základy hry na zobcové flétny a také se seznamují s hrou na nástroje Orffova instrumentáře. Písně, které žáci v hudební výchově zpívají, jsou vybírány individuálně dle schopností a dovedností jednotlivých tříd.

Ve druhém období prvního stupně se časová dotace hudební výchovy zvyšuje na tři hodiny týdně. Žáci tak mají více prostoru na zlepšování svých kvalit z oblasti hudební výchovy. Ve čtvrtém ročníku žáci provozují pěvecká cvičení na rozšiřování hlasového rozsahu, prodlužují výdech, zdokonalují se ve vázání tónu, v hlavovém tónu a ve správném nádechu. Jako v dřívějších ročnících i tady zpívají jednohlasně i dvojhlasně. V rámci rytmických činností se žáci naučí správně taktovat písně i předtaktí, vyjádřit pomlku a rytmizovat říkadla. Náplň hudební nauky jsou posuvná znaménka, tóny v rozsahu c1 – c2, délky not a pojmy (zesílení – zeslabení, zrychlení – zpomalení, ...) Při poslechu se věnují B. Smetanovi a A. Dvořákovi. Při pohybových činnostech vyjadřují hudbu pohybem a provozují tanečky k písním.

Pátý ročník obsahuje nově z vokální činnosti písně v dur a moll. Dále z rytmické činnosti vytleskávání rytmu písně, využívání rytmických nástrojů k doprovodu písní, taktování a k tomu i koruna. Hudební nauka obsahuje další nové pojmy, intervaly, nápěvkové písně, synkopu a trojzvuk. Při poslechu se žáci věnují opět známým skladatelům, jejich tvorbě a prvkům ze života. V části hudebně pohybové se seznamují se střídavým taktem (mateník) a provozují valčíkový a polkový krok. Stejně jako v prvním období i v druhém období se žáci zdokonalují ve hře na zobcovou flétnu. (Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2019)

6.3. ZŠ Nový svět

Základní škola Nový svět je zástupcem alternativních základních škol Montessori. Tato škola byla otevřena v roce 2012. V tu dobu to byla první Montessori škola v Moravskoslezském kraji. Škola vzdělává od 1. 9. 2022 nově žáky prvního i druhého stupně, tedy od 1. do 9. ročníku. Škola v tuto dobu ještě nemá zaplněnou plnou kapacitu, která je 180 žáků. Plný počet by měl být dosažen ve školním roce 2025/2026. (ZŠ Nový svět, 2023)

6.3.1.O Montessori pedagogice

Zakladatelkou této pedagogické koncepce je Maria Montessori, která byla první italskou lékařkou. Tato pedagogika zastává názor, že učitel spolu s rodiči mají dítěti pouze pomáhat k tomu, aby si ve výsledku dítě přišlo na vše samo. (Helming, 1996, s. 19)

Žáci jsou zde rozděleni do tříd ne podle ročníků, ale podle aktuálních vývojových etap, jejich věkové rozmezí jsou tři roky. Pokroky žáků se tak nehodnotí každý rok, ale jednou za tři roky, kdy žák přechází k jiné vývojové etapě. Tyto věkové rozdíly nám pomáhají k tomu, že starší žáci si učivo více upevní a zároveň mohou sami pomáhat s učivem žákům mladším. Třídy jsou specificky uspořádány tak, aby co nejvíce podněcovaly a rozvíjely žáka. V Montessori školách se využívají také speciální pomůcky, které podporují sebevzdělání. Upouští se zde od pedocentrismu. Učitel zde není ten hlavní, který předává žákům informace. Učitel je zde od toho, aby žáky pozoroval, ukazoval jim pomůcky, zajistil vhodné prostředí a doprovázel je v jejich osobním rozvoji. Veškerá pozornost se soustřeďuje na žáka. (Poussin, 2018, s. 79-119)

6.3.2.ŠVP

Škola vzdělává žáky podle školního vzdělávacího programu Učíme se v souvislostech. Výuka žáků vychází z pedagogiky Marie Montessori. ŠVP obsahuje charakteristiku školy, charakteristiku ŠVP, učební plán, učební osnovy, hodnocení výsledků vzdělávání žáků, autoevaluaci školy, sto let Montessori pedagogiky, základní principy Montessori pedagogiky a minimální uznávaný standard Montessori škol. Celkem má 103 stran.

Montessori pedagogika vyžaduje velkou práci učitele na sobě samém. Učitel je zde spíše v pozadí, je průvodce, který dítě pozoruje a napomáhá mu při výběru činností. Pedagogové procházejí Montessori kurzy a i nadále se v této oblasti vzdělávají.

Žáci v této škole mají pouze jeden vyučovací předmět, který se nazývá Cesta poznání. Ten je tvořen vzdělávacím obsahem oborů Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace, Informatika, Cizí jazyk, Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce, Výtvarná výchova, Hudební výchova, Tělesná výchova a všemi tematickými okruhy průřezových témat. Do těchto oborů je rozepsaná i jejich časová dotace. Konkrétně v hudební výchově mají žáci časovou dotaci jednu

hodinu týdně. Celkem tedy 5 hodin za celý první stupeň. Společně s výtvarnou výchovou, která má v 1.–3. ročníku jednu hodinu a ve 4.–5. ročníku dvě hodiny, to je 12 hodin za první stupeň.

Učební osnovy obsahují charakteristiku vyučovacího předmětu cesta poznání, časové vymezení, organizační vymezení, výchovné a vzdělávací strategie. Učební plán je vyobrazen pomocí tabulky pro jednotlivé období – 1. období (1. až 3. ročník), 2. období (4. a 5. ročník). Pro lepší přehlednost jsou jednotlivé vzdělávací obory rozděleny barevně. Hudební výchova, která je předmětem našeho zkoumání je vyobrazena fialovou barvou. Hudební výchova zde není rozdělena na vokální, rytmické, instrumentální, poslechové a hudebně pohybové činnosti jako tomu bylo v předchozích ŠVP, ovšem náznak všech oblastí v konkrétním učivu je.

V 1. období žáci zpívají vybrané lidové písně, provozují jednoduchá intonační cvičení, hru na ozvěnu. V rámci rytmických činností hrají rytmické domino, pracují s rytmem pomocí rytmických slabik. Žáci hrají na Orffovy nástroje a doprovázejí písně. Učí se elementární tanec a provozují poslechové hry.

V 2. období žáci opět zpívají lidové, ale i umělé písně. Ty zpívají v jednohlase nebo ve dvojhase. Dále stejně jako v prvním období dělají jednoduchá intonační cvičení. Hra na Orffovy nástroje se rozšiřuje o znalost harmonických funkcí a používání jich k doprovodu a notového zápisu. V oblasti rytmu žáci rozpoznají malou písňovou formu, rondo a kánon. Dále rytmizují a melodizují říkadla. Při poslechu se žáci zaměřují na výrazové prostředky a jejich změny ve znějící hudbě. Na závěr si žáci v rámci hudebně pohybových činností upevňují a zdokonalují elementární tanec. (Školní vzdělávací program - Učíme se v souvislostech, 2012)

PRAKTICKÁ ČÁST

Jak již bylo zmíněno v úvodu, praktická část diplomové práce je rozdělena na tři části – pozorování, test hudebně sluchových schopností a dotazník. V každé části je daná metoda popsána. U každé metody je uvedena příprava a průběh výzkumného šetření, jeho analýza dat, vyhodnocení a shrnutí výsledků. Výzkumný soubor je u každé metody odlišný.

Všechny metody jsou kvantitativního typu. Než se dostaneme k jednotlivým výzkumným šetřením, určíme si cíle, výzkumné problémy a hypotézy výzkumu. Zde si uvedeme celý výčet a následně si pro každou část vybereme příslušné k dané metodě.

Hlavním cílem práce je objasnit odlišnosti výuky hudební výchovy na různých typech základních škol.

Díličí cíle výzkumné částí jsou následující:

- Zaměřit se na odlišnosti ve výuce hudební výchovy ve druhém ročníku na různých typech základních škol.
- Zjistit úroveň hudebně sluchových schopností u žáků 4. a 5. ročníku na různých typech základních škol a porovnat výsledky testování mezi jednotlivými typy škol.
- Zjistit, jaké činnosti zařazují učitelé do výuky hudební výchovy a jak často.

Výzkumné problémy jsme si stanovili tyto:

1. Jak se bude lišit výuka hudební výchovy na jednotlivých typech škol?
2. Budou mít žáci různých typů škol rozdílnou úroveň hudebně sluchových schopností?
3. Zařazují všichni učitelé před zpěvem rozezpívání?
4. Doprovázejí učitelé v hudební výchově žáky na nástroje?
5. Tvoří z větší části náplň hudební výchovy zpěv písní?

Hypotézy:

H1: Jestliže se ZŠ Montessori řadí mezi alternativní školy, bude se výuka na této škole od ostatních výrazněji lišit.

H2: Žáci ZŠ s rozšířenou výukou HV budou mít lepší znalosti z hudební nauky než žáci na ostatních školách.

H3: Jestliže mají žáci základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy více hodin hudební výchovy týdně, budou dosahovat lepších výsledků než ostatní žáci.

H4: Žáci základní školy bez speciálního zaměření a Montessori základní školy budou mít podobné výsledky.

H5: Více než polovina respondentů nezařazuje před zpěvem rozezpívání.

H6: Více než polovina respondentů doprovází žáky na hudební nástroj v hodinách hudební výchovy.

H7: U více než poloviny respondentů tvoří zpěv písní více než 20 minut z vyučovací hodiny.

Tyto cíle, výzkumné problémy a hypotézy si v následujících kapitolách rozdělíme k jednotlivým metodám výzkumného šetření.

7. Pozorování

Jako jedna z metod praktické části diplomové práce je pozorování vyučovacích hodin předmětu hudební výchova. Jedná se o kvantitativně zaměřené pozorování. Jelikož pozorujeme vždy pouze jednu hodinu hudební výchovy můžeme pozorování nazvat krátkodobým a vlastním neboli přímým, protože se přímo účastníme vyučovacího procesu. Tuto metodu jsme zvolili, abychom zjistili, jak probíhá výuka hudební výchovy na jednotlivých typech škol a jaké jsou její odlišnosti. (Váňová, 2017, s. 27-29)

Pozorování proběhlo v druhých ročnících na všech zvolených typech základních škol, tedy na základní škole bez speciálního zaměření, základní škole s rozšířenou výukou hudební výchovy a alternativní základní škole Montessori. V každé škole jsme navštívili jednu vyučovací hodinu hudební výchovy, ve všech případech se jednalo o 45 minut. Popisy jednotlivých škol a jejich ŠVP jsou uvedeny na konci teoretické části diplomové práce.

Cílem této části diplomové práce je zaměřit se na odlišnosti ve výuce hudební výchovy ve druhém ročníku na různých typech základních škol.

K metodě se nám pojí konkrétně tento výzkumný problém:

1. Jak se bude lišit výuka hudební výchovy na jednotlivých typech škol?

Dále jsme si pro tuto část práce zvolili následující hypotézy:

H1: Jestliže se ZŠ Montessori řadí mezi alternativní školy, bude se výuka na této škole od ostatních výrazněji lišit.

H2: Žáci ZŠ s rozšířenou výukou HV budou mít lepší znalosti z hudební nauky než žáci na ostatních školách.

7.1. ZŠ Vrchní

Identifikační část:

Typ školy: základní škola bez speciálního zaměření

Název školy: Základní škola Opava, Vrchní 19

Ročník: druhý

Vyučovací předmět: Hudební výchova

Datum pozorování: 13. 1. 2023

Den v týdnu: pátek

Pořadí vyučovací hodiny ve dni: první

Typ vyučovací hodiny: tradiční

Počet přítomných žáků celkem: 21 z toho 8 chlapců a 13 děvčat

Téma: Kuchyň

Cíl hodiny: Žák zvládne zazpívat novou píseň a doprovodit ji na rytmické nástroje.

Další údaje důležité pro průběh hodiny:

Vyučující vyučuje na prvním stupni, ale třídnictví má v jiném ročníku. Svou třídu bohužel hudební výchovu nevyučuje, za to jiné třídy ano.

Škola je vybavena hudebnou, ale ta není moc využívána a hudební výchova probíhá spíše ve třídách, kde není klavír. Vyučující si ale s sebou přináší do hodiny kytaru a rytmické nástroje a žáci tak nejsou ochuzeni o instrumentální zážitky.

Popis hodiny:

Úvodní část:

Vyučující zahájila hodinu pozdravem a písničkou v jednom. Žáci písničku zpívali také, z toho lze usoudit, že to bývá jejich pravidelný pozdrav v hodinách hudební výchovy. Dále ještě vyučující přidá na úvod písničku „Jak se jmenuješ“. Při této písničce zpívá celá třída text „Jak se jmenuješ?“, vybere se jeden konkrétní žák a ten zazpívá odpověď: „Jmenuji se...“ Vybraný žák ukáže na jiného spolužáka, opět celá třída zpívá otázku atd.

Hlavní část

Téma celé hodiny je kuchyň, proto se v hodině pracuje i s „hudebními nástroji“ z kuchyně, jako jsou např. pokličky. Vyučující začíná tedy motivací a virtuálně se přesouvá s žáky do kuchyně. Vybere dva žáky, kteří jdou před tabuli. Ti dostávají dva „nástroje“ - dvě naběračky a dvě lžice. Na každý „nástroj“ se hraje jiný rytmus. Vyučující nejdříve nacvičí se všemi žáky oba rytmy, a poté žáky rozdělí do dvou skupin. Každá skupina se dále řídí podle žáků u tabule. Skupina, která se řídí naběračkami v lavicích dupe a druhá skupina rytmus vytleskává. Každá

skupina si zkusí svůj úsek sama a potom hrají obě skupiny svůj rytmus najednou. Vyučující ukazuje na skupiny a ty podle toho hrají a různě se střídají nebo hrají společně.

V další části hodiny se věnujeme nácvičce nové písničky. Vyučující rozdává žákům noty a společně si všichni nejprve přečtou text. Před samotným zpěvem se žáci ještě rozezpívají. Vyučující drnká na kytaru a žáci zpívají různé popěvky.

Po rozezpívání už následuje samotný zpěv písně. Ten začíná předzpěvem úseku skladby vyučující a opakováním zazpívaného úseku žáky. Tak pokračujeme celou první sloku. Některé úseky zpíváme vícekrát za sebou, dokud si je žáci lépe nezapamatují. Následně už se písnička zpívá celá i s jejími dalšími slokami.

Dále přicházejí na řadu opět nástroje. Jelikož se písnička odehrává v kuchyni, žáci dostávají stejně jako při rytmickém cvičení nádobí. Kdo nemá nádobí dupe nebo tleská (podle pokynů). Nádobí, které má vyučující k dispozici: pokličky, sklenice se lžičkou, lžice, naběračky, vařečky. Nejprve s žáky nacvičí, co a kdy mají hrát a kdo (jaký nástroj) hraje v jaké sloce. Když je vše vysvětleno zpívá se celá písnička. Nakonec se ještě přidají nástroje z Orffova instrumentáře tak, aby zněly co nejpodobněji jako naše kuchyňské nástroje. Tzn. vařečky = dřívka (hůlky), sklenice = triangel, poklice = činely a dupání = buben. Opět se zpívá písnička i s nástroji.

Jelikož ve třídě je žák, který navštěvuje základní uměleckou školu, je domluvený s vyučující na přednes nacvičených písní na kytaru. Ostatní žáci si mohou během přednesu v tichosti vybarvovat svou písničku. Žák vybrnkává melodie a vyučující ho doprovází na kytaru. Zahrají společně písničku Cib, cib, cibulěnka. Žáci písničku poznají a následně s kytarami zpívají. Stejně se postupuje s písničkou Ovčáci, čtveráci a na závěr ještě Pod naším okýnkem.

Závěrečná část:

Na úplný závěr hodiny si žáci zahrají hru s názvem Zvoneček. Jeden žák odejde za dveře a druhý žák schová někde ve třídě zvoneček. Když se první žák vrátí do třídy, jeho úkolem je zvoneček najít. Spolužáci mu k tomu s vyučující zpívají písničky, které mají již nacvičené. Melodii zesilují nebo zeslabují podle toho, jestli je hledající žák blízko nebo daleko od zvonečku.

Hodnocení hodiny:

Hodina byla pěkně provedena, nebyla jednotvárná, zaměřena pouze na zpěv nebo na rytmus. Celkově byla hodina komplexní. Směřovala k nácvičce písně a k jejímu doprovodu, s čímž souviselo i rytmické cvičení apod. Motivace skrz kuchyni a nádobí, které se dá využít jako nástroje je pro žáky velice atraktivní. Je to pro ně něco nového a bylo vidět že je to zajímavé. Téma kuchyň se nám prolínalo celou hodinou, a to hlavně proto, že nová píseň, která byla cílem

hodiny se odehrávala v kuchyni. Samotný nácvik písně byl na děti možná trochu rychlý, ale většina se chytla, jelikož písnička nebyla nijak zvlášť komplikovaná. Určitě vhodně volené bylo i rozezpívání před zpěvem. Rozvinutí zpěvu písně o její doprovod na rytmické nástroje žákům opět hodinu zpestřilo. Jelikož to byli teprve žáci druhého ročníku, byl na ně zpěv nové písně, a ještě rytmický doprovod mírně obtížný. Neuměli se sehrát a doprovod tak nebyl moc přesný. Někdy nám ovšem nejde úplně o přesnost jako spíše o to, aby žáky vyučování bavilo a bylo něčím ozvláštňené, a hlavně aby je motivovalo pro další hudební aktivity.

Přednes žáka, který navštěvuje základní uměleckou byl dobrým obohacením hodiny a možnou inspirací pro ostatní žáky. Jelikož žáci dostali úkol, kdy si mohli vybarvovat, neměli tak potřebu rušit, ale zároveň spolužáka vnímali. Nakonec vždy hádali, jakou písničku hrál a společně si ji zazpívali.

Závěrečnou aktivitu vyučující zvolila hlavně proto, aby si s žáky procvičili již naučené písničky. Takto zaměřená aktivita na závěr je vhodně zvolená a to proto, že žáci si uvědomí, kolik toho už umí a namotivuje je to třeba i dále.

7.2. ZŠ J. Valčíka

Identifikační část:

Typ školy: základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy

Název školy: Základní škola J. Valčíka, Ostrava – Poruba

Ročník: druhý

Vyučovací předmět: Hudební výchova

Datum pozorování: 13. 1. 2023

Den v týdnu: pátek

Pořadí vyučovací hodiny ve dni: čtvrtá

Typ vyučovací hodiny: tradiční

Počet přítomných žáků celkem: 23 z toho 7 chlapců a 16 děvčat.

Téma: nácvik dvojhlasu

Cíl hodiny: Žák zahraje určená cvičení na flétnu.

Další údaje důležité pro průběh hodiny:

Vyučující vyučuje hudební výchovu ve více ročnících. Hodina probíhá v hudebně, která je plně vybavená. Kromě vybavení jako v normální třídě, tedy lavice, tabule apod. je zde klavír a v zadní části prostor s židlemi pro možnost sborového zpěvu. Hudebna disponuje různými hudebními nástroji. Každý žák má k dispozici vlastní zobcovou flétnu.

Popis hodiny:

Úvodní část:

Hodina začíná rytmickou hrou na ozvěnu. Hra na ozvěnu probíhá tak, že vyučující vytleská rytmus a žáci ho po ní opakují. Takto se nějakou dobu střídají. Cvičení se postupně stěhuje přidáváním dalších částí těla, na které můžeme hrát. Můžeme tedy stále tleskat, ale dále i pleskat, dupat, luskat apod. Pokud je na žáky nějaký rytmus příliš těžký, vyučující ho znovu zopakuje, anebo ho zjednoduší, případně rozloží na menší celky. Na závěr žáci zavřou oči a snaží se vyposlouchat jak rytmus, tak původ zvuku (jestli to bylo tlesknutí, lusknutí atd.) a opět se snaží vyučující napodobit.

Před zpěvem se žáci s vyučující rozezpívají. Vyučující hraje na klavír a zpívá spolu s žáky. Cvičení různě obměňuje a na závěr využije jednoduchých písniček, které se také transponují do různých tónin, stejně jako při rozezpívání. Úplně na závěr se žáci rozdělí do tří skupin a každá skupina zpívá jinou písničku, vznikne nám tak kánon.

Hlavní část:

V další části hodiny se vyučující s žáky věnuje zpěvu písně. Žáci už píseň umí po jednotlivých hlasech, v hodině se pokoušejí spojit dva hlasy dohromady a zpívat tak ve dvojhlasě. Návčik probíhá tak, že se nejdříve zopakují oba hlasy zvlášť a až následně se zpívají dohromady. Vyučující zpívá střídavě první, poté druhý hlas tak, aby žáci měli v daném hlase oporu. Po přezpívání první sloky, si všichni nahlas přečtou ještě další sloky písně. Jelikož se jedná o hudební třídu, žáci mají mimo hudební výchovu povinný i sbor, ve kterém zpívají nacvičovanou píseň. Zpěv dalších slok si tedy nechávají na později do hodiny sboru, kde budou píseň nacvičovat i s ostatními žáky. Po celou dobu návčiku vyučující doprovází žáky na klavír.

Po zpěvu třída plynule přechází ke hře na flétnu. Trénink hry na flétnu začíná opět hrou na ozvěnu, kdy vyučující hraje náhodné melodie na flétnu a žáci po ní opakují, stejně jako při rytmickém cvičení, akorát nyní máme místo vlastního těla flétnu. Průběh vypadá podobně jako u počáteční aktivity. Pokud žákům nějaká melodie nejde, zopakuje to vyučující vícekrát, případně zjednoduší, zpomalí nebo rozdělí na více částí tak, aby se žáci přechod z jednotlivých tónů na další naučili. Žákům dělá problém přechod z C2 na ostatní tóny. Tento tón je pro ně nejnovější a je potřeba s ním více pracovat. Následně žáci zavírají oči, vyučující zahraje pouze jeden tón a žáci se jej pokoušejí zopakovat na svou flétnu.

Když jsou žáci rozehraní, hrají různá cvičení, co už mají natrénovaná z dřívějších hodin nebo z domu. Buď hrají všichni najednou nebo se střídají po řadách. Po přehrání již zvládnutých cvičení se pouštějí do návčiku nového cvičení. Nejprve si vytukají rytmus, zopakují délky not, taktové označení apod. Následuje hra na flétnu s případným opakováním komplikovanějších úseků. Po pár přehráních se ještě přidává doprovod na klavír. Žáci začínají ještě jedno cvičení, vytukají si ale pouze rytmus a návčik hry na flétnu dostanou za domácí úkol.

Závěrečná část:

Na závěr hodiny vyučující pochválí žáky, kterým se v minulých hodinách moc nedařilo a hra na flétnu jim nešla, ale v dnešní hodině pracovali dobře a jde vidět, že na sobě zapracovali.

Hodnocení hodiny:

V hodině bylo vidět, že žáci mají k hudbě blíže než na ostatních školách a také, že se jí více věnují. Hodina byla dobře strukturovaná. Vyučující je výborná hudebnice a také velice zdatná klavíristka. Klavírní doprovod zněl skoro po celou hodinu, jak u rozezpívání, zpěvu tak i u hry na flétnu.

Při úvodní aktivitě bylo vhodně zařazeno opakování těžších celků, které se žákům na první pokus nezdařily. Vyučující rytmus buď zopakovala, zjednodušila nebo rozdělila na více částí. To stejné i u hry na flétnu. Rozezpívání bylo kvalitně provedené, se vším, co by mělo obsahovat.

Zajímavé byly písně na konci rozezpívání. Jednalo se o písně, které jsou běžně známe, jako např. pec nám spadla, jede jede poštovský panáček. Žáci se tak ještě lépe rozezpívají, ale zároveň už úplně nemají pocit rozezpívání. I tyto písně, které se transponovaly nahoru nebo dolů vyučující doprovázela po celou dobu na klavír.

Při zpěvu písně ve dvojhlasu bylo vidět, že si žáci ještě nejsou úplně jisti, dokonce to vypadalo jako jejich první pokus o dvojhlas. Některým šlo lépe udržet se ve svém hlase a některým zase hůře. Zde musíme ocenit vyučující, která zpívala střídavě oba hlasy a podpořila tím tak nejisté jedince ve svém hlase. Tato opora je ze začátku pro žáky velice důležitá. Dvojhlas zněl na závěr velice pěkně.

Jelikož se jednalo o žáky druhé třídy, hráli už obstojně na flétnu. Samozřejmě, že někteří s tím bojovali více, ale cvičení, která hráli nezněla vůbec špatně.

Hodnocení hodiny na závěr, je pro žáky dobrá zpětná vazba jejich práce. Pochvala žáků, kterým hra moc nešla, je může motivovat k dalšímu cvičení doma a žáci si k flétně najdou svou cestu.

Na to, že hodina měla pouhých 45 minut, jako všechny ostatní, toho vyučující s žáky stihla opravdu hodně.

7.3. ZŠ Nový svět

Identifikační část:

Typ školy: základní škola Montessori

Název školy: Základní škola Nový svět

Ročník: první třída (první, druhý a třetí ročník)

Vyučovací předmět: Hudební výchova

Datum pozorování: 11. 1. 2023

Den v týdnu: středa

Pořadí vyučovací hodiny ve dni: druhá

Typ vyučovací hodiny: tradiční

Počet přítomných žáků celkem: 18, z toho 7 chlapců a 11 děvčat.

Téma: Šamanský buben

Cíl hodiny: Žák popíše, jak vypadá šamanský buben a jak se na něj hraje.

Další údaje důležité pro průběh hodiny:

Žáci navštěvují první třída, což znamená že v jedné třídě jsou žáci prvního až třetího ročníku. Hudební výchovu mají žáci jednou týdně a výuka probíhá v hudebně. Hudebna disponuje kromě základního vybavení třídy, jako jsou lavice, židle a tabule také klavírem, dětskými hudebními nástroji apod. Lavice jsou zde uspořádány kolem klavíru do podkovy. Žáci ale v lavicích nesedí a celou hodinu stráví na zemi na koberci uprostřed mezi lavicemi. Klavír je bohužel situován tak, že když se na něj hraje, je vyučující k žákům zády, a to může způsobovat při kontrole žáků problémy. Vyučující dochází do školy vyučovat pouze hudební výchovu, a to do všech ročníků na škole.

Popis hodiny:

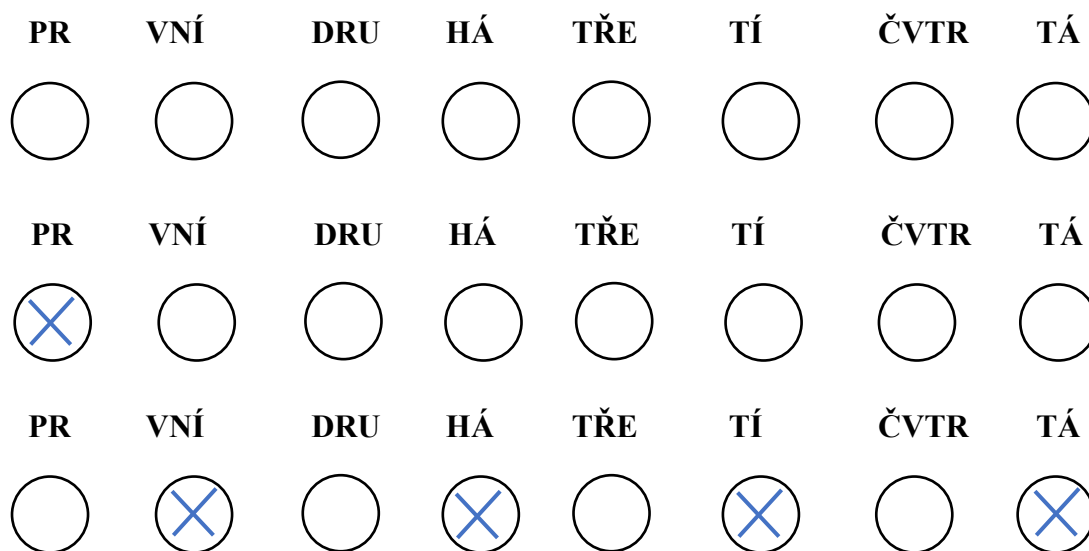
Úvodní část:

Hodina začíná krátkou motivací s novým nástrojem, který nás doprovází po celou hodinu – šamanský buben. Nejprve proběhne ukázka vyučujícím, jak vypadá hraní na tento buben a následně si žáci postupně zkusí jaké to je, když stojí přímo pod bubnem, na který se hraje. Pro žáky to je nevšední zážitek a z jejich reakcí je zřejmé, že se jim aktivita líbí.

Hlavní část:

Žáci přesouvají svou pozornost na tabuli, kde jsou nakreslená kolečka pod názvy dob, viz. obrázek 1 níže. Žáci si zopakují druhy not – celá, půlová, čtvrt'ová, osminová. Vyučující zapíše do prvního kolečka křížek a ptá se žáků, na kolik dob je zakreslená nota. Jelikož v celém taktu je pouze jeden křížek, který začíná na první dobu, jedná se nám o notu celou. Někteří žáci ale

vyučujícího nepochopili, tak to musel vysvětlovat několikrát znovu. Následně chodí vybraní žáci k tabuli, zakreslují náhodně křížky do koleček a vyučující rytmus vyububnovává na šamanský buben.

Obrázek 1 - Rytmičké cvičení

zdroj: vlastní

Po rytmičké cvičení následuje zpěv. Žáci si do hodiny přinesli vytištěný text nové písničky. Vyučující písničku rovnou hraje na klavír a žáci se mají zkusit chytout. Když zjistí, že jim to úplně nejde, zazpívají si pro žáky již dříve naučenou píseň s názvem Hexagony. Ta žáky soudě podle jejich projevu baví. Jako další zpívají píseň Holka modrooká. Tato píseň je i s pohybem. Žáci proto vstávají z koberce, vyučující hraje doprovod a žáci zpívají i s naučeným pohybem. Někomu to jde lépe, někomu hůře. Pro ty, kterým to moc nejde, si pohyby zopakují všichni společně bez zpívání.

V další části hodiny se vyučující věnuje poslechu hudby, a to konkrétně poslechu vlastní skladby, kterou sám složil. Žáci dostanou pokyn, že si mají lehnout na zem, zavřít oči a poslouchat, co jim skladba připomíná. Ještě před poslechem dostanou informaci, že skladba pojednává o dnu trolla, který nejprve spí, pak se probouzí atd. Na samotný poslech navazuje rozhovor s žáky, kteří komentují, co v nich skladba evokovala. Zde se žáci ve výsledku snaží být vtipní a nápadití a jejich teorie s poslechem v některých případech úplně nesouvisí.

Závěrečná část:

Každý žák před hodinou sepsal na papírek písničky, které by si chtěli zazpívat / zahrát. Vyučující nakonec vybere mezi dětmi oblíbený a často zmiňovaný „Cofin dance“. Dá žákům za úkol, ať si každý k písni vymyslí doprovod, který bude vytleskávat rukama. Sám vyučující

hraje píseň na klavír. Nakonec se do oběhu dostane ještě triangel a buben, které pak kolují mezi žáky. Aby se vystříдалo co nejvíce žáků, vyučující hraje více písniček.

Hodnocení hodiny:

Spolupráce mezi žáky a vyučujícím je nastavena jako rovnocenní partneři. Žáci dokonce vyučujícímu tykali. Jelikož žáci neseděli v lavicích, měli tak mezi sebou větší interakci a celkově byla ve třídě uvolněná atmosféra.

Vyučující je výborný muzikant, zejména hráč na klavír, ale to bohužel bylo někdy až moc upřednostňováno na úkor výuky. Problém byl také v tom, že když vyučující hrál na klavír, měl žáky za zády a neviděl na ně, nemohl tak hodnotit, jestli plní správně úkoly, zejména ty pohybové u písničky holka modrooká. Vyučující buben využíval po celou hodinu, a ne pouze pro počáteční motivaci. Také pomocí něho zaktivizoval všechny žáky.

Na úvod byla určitě vhodně zvolena motivace pro žáky, dokonce byl každý žák zapojen aktivně. Žákům se tyto interakce moc líbí a přináší jim to z hodiny úplně jiný zážitek, než kdyby jen seděli a poslouchali.

Při procvičování rytmu, tedy zároveň i délek not, byli žáci lehce dezorientováni. Nejprve si nebyli jisti délkami not a poté pro ně bylo cvičení moc složité a neuměli ho pochopit. Když se následně střídali u tabule a zapisovali náhodně rytmy, žáci si tímto víceméně nic nepochytili a procvičoval spíše vyučující, který rytmus hrál na buben. Nicméně žáky aktivita opět bavila.

Při společném zpěvu vyučující s žáky zpíval novou píseň hned, bez žádného nácvičku. Žáci by si měli píseň alespoň jednou poslechnout a poté ji společně natrénovat. Místo aby se vyučující u písničky zdržel a nacvičil ji s žáky, přechází na jiné, žákům již známé písně. Navíc i ostatní písně nezpívali žáci s jistotou a někteří se nechytali vůbec. Při přidání pohybu k písni Holka modrooká nastal již dříve zmíněný problém, a to ten, že vyučující na žáky neviděl. Tudíž nemohl kontrolovat, zda žáci vykonávají pohyb správně. Aby si to zkontroloval, mohli píseň alespoň jednou zazpívat bez doprovodu.

Při poslechu bylo vhodně zvoleno, že žáci dostali úkol, to je přinutí dávat větší pozor, než kdybychom jen tak něco hráli. Přesto mělo pár žáků problém s kázní, a tak musel vyučující dokonce hru přerušit a žáky napomenout.

Závěrečná část už byla z celé hodiny nejvolnější a pro žáky také nejzábavnější. Vyučující hrál na klavír známé písničky a žáci si vymýšleli doprovod. Opět to žáky ale spíše rozvádělo a nevedlo je to k upevnění správného rytmu apod.

7.4. Shrnutí a vyhodnocení

Pro lepší přehled si nyní stručně shrneme v tabulkách jednotlivé hodiny.

HODINA NA ZŠ BEZ SPECIÁLNÍHO ZAMĚŘENÍ	
5 min.	Písničkový pozdrav, píseň Jak se jmenuješ + navození tématu hodiny
7 min.	Rytmické cvičení – rytmičtý dvojhlas
10 min.	Nácvik písně + rozezpívání
9 min.	Rytmičtý doprovod k písni (+ zopakování názvů nástrojů)
6 min.	Přednes žáka na kytaru + zpěv písní
8 min.	Zvoneček – hra se zpěvem známých písní

Tabulka 1- Hodina na ZŠ bez speciálního zaměření

HODINA NA ZŠ S ROZŠÍŘENOU VÝUKOU HV	
5 min.	Rytmičtý cvičení – hra na ozvěnu
11 min.	Rozezpívání
8 min.	Zpěv písně – nácvik dvojhlasu
18 min.	Hra na flétnu – hra na ozvěnu, hra naučených cvičení, nácvik nového cvičení
3 min.	Zhodnocení – pochvaly

Tabulka 2 - Hodina na ZŠ s rozšířenou výukou HV

HODINA NA MONTESSORI ŠKOLE	
3 min.	Seznámení s novým nástrojem (šamanský buben)
10 min.	Rytmičtý cvičení
2 min.	Nácvik nové písně
5 min.	Zpěv písní
5 min.	Píseň s pohybem
10 min.	Poslech
10 min.	Písně na přání – hraní na klavír + rytmičtý doprovod

Tabulka 3 - Hodina na Montessori ZŠ

Kdybychom měli všechny hodiny porovnat vzhledem k obsahu výuky, byly ve výsledku hodně podobné. V každé hodině se vyskytoval zpěv písní a rytmičtý cvičení, zbytek hodin byl lehce odlišný. V Montessori škol bohužel tato výuka vypadala úplně stejně jako na základní škole bez speciálního zaměření. Jelikož vyučující na Montessori škole vyučuje všechny hodiny hudební výchovy, předpokládáme, že všechny hodiny HV na této škole vypadají podobně.

Když se podíváme na uvedené tabulky, vidíme, že některé mají více řádků než ostatní. To ovšem neznamená, že toho žáci v hodině stihli méně, pouze tak často neobměňovali aktivity. Např. během rytmického cvičení žáci v každé třídě zvládnou jiné úkoly na jiné úrovni. V tabulce 4 níže vidíme přibližnou časovou dotaci jednotlivých činností během hodiny. Tyto časy jsou pouze orientační. Jednotlivé činnosti se často prolínají a součet časů tak u všech činností na jedné škole nevyjde 45 minut. Pokud žáci zpívají a zároveň doprovázejí píseň na nástroje, provozují obě činnosti zároveň a čas tak připišeme oběma.

	ZŠ bez speciálního zaměření	ZŠ s rozšířenou výukou HV	Montessori ZŠ
VOKÁLNÍ ČINNOSTI	32 min.	19 min.	12 min.
INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI	16 min.	23 min.	23 min.
HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI	--	5 min.	5 min.
POSLECHOVÉ ČINNOSTI	6 min.	--	10 min.

Tabulka 4 - Časová dotace hudebních činností v hodině

V tabulce můžeme vidět, že ZŠ Montessori jako jediná v hodině uplatnila všechny hudební činnosti, určené RVP ZV. ZŠ bez speciálního zaměření vynechala v hodině pouze hudebně pohybové činnosti a ZŠ s rozšířenou výukou hudební výchovy vynechala v hodině poslechové činnosti. Tyto údaje nám vypovídají pouze o tom, jak byla hodina podnětná, ne ovšem o kvalitě výuky. Nemusíme do každé hodiny zařazovat všechny činnosti, můžeme celou hodinu věnovat pouze poslechu, ale měli bychom rozvíjet všechny činnosti rovnoměrně, a ne upřednostňovat ty, které nám jsou sympatičtější nebo naopak upozadovat ty, ve kterých si jako učitel např. nejsme jisti.

Šlo vidět, že na ZŠ s rozšířenou výukou HV jsou žáci více trénováni a jejich hudební schopnosti, dovednosti a znalosti jsou tak o něco napřed oproti ostatním školám. Jejich vokální projev byl kultivovaný a rytmický projev byl také přesnější. Žáci uměli bez menších pochyb pojmenovat noty, určit jejich délky a vytleskat tak rytmus. Na ostatních školách byly výkony žáků oproti hudební škole slabší, ale mezi sebou srovnatelné. Také průběh hodiny byl velice podobný. Na začátku proběhla určitá motivace, která se nám prolínala po celou hodinu. Vokální a instrumentální projev už nebyl tak kultivovaný, jako na škole s rozšířenou výukou. Tyto rozdíly jsou pochopitelné. Žáci také měli problém s notami, neuměli je pojmenovat a určit jejich délku.

U Montessori školy bylo úskalím také to, že zde jsou spojeny tři ročníky dohromady. Menší žáci neuměli vůbec pojmenovat noty, určit jejich délku a neznali moc zpívané písně. Za to starší žáci se zapojovali mnohem více. Výuka by se zde měla buď přizpůsobit mladším žákům nebo případně jednou za čas rozdělit, aby se mladším žákům učivo pořádně vysvětlilo.

Odpovědí na výzkumný problém této části práce je, že výuka se od sebe ve výsledku tak nelišila. Pouze na základní škole s rozšířenou výukou hudební výchovy nemusela být tak motivována a na žáky byly kladeny větší nároky než na ostatních školách. Žáci jsou ale zároveň v hudební výchově na vyšší úrovni oproti ostatním, tudíž nároky na ně jsou adekvátní.

Vyhodnocení vzhledem ke zvoleným hypotézám.

H1 (Jestliže se ZŠ Montessori řadí mezi alternativní školy, bude se výuka na této škole od ostatních výrazněji lišit.) se nám **nepotvrdila**, jelikož výuka na Montessori škole vypadala obdobně jako výuka na ostatních školách.

H2 (Žáci ZŠ s rozšířenou výukou HV budou mít lepší znalosti z hudební nauky než žáci na ostatních školách.) se nám **potvrdila**, jelikož žáci ZŠ s rozšířenou výukou HV měli lepší znalosti ohledně délek not, pomlky apod.

8. Test hudebně sluchových schopností

Test se dá pojmut jako zkouška nebo úkol, kde mají všichni testovaní stejné zadání a výsledky se vyhodnocují u všech stejně. Existuje více druhů testů, mezi ně můžeme zařadit např. testy standardizované a nestandardizované, testy didaktické nebo testy schopností. (Chráska, 2016, s. 178)

Pro výzkum jsme si zvolili test hudebně sluchových schopností od Milana Holase. V této kapitole nalezneme popis testu, průběh testování a vyhodnocení testu a interpretaci výsledků testování.

Jako cíl této části výzkumu jsme si určili: Zjistit úroveň hudebně sluchových schopností u žáků 4. a 5. ročníků na různých typech základních škol a porovnat výsledky testování mezi jednotlivými typy škol.

Jako výzkumný problém jsme si určili otázku: Budou mít žáci různých typů škol rozdílnou úroveň hudebně sluchových schopností?

Následně jsme si stanovili tyto hypotézy:

H3: Jestliže mají žáci základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy více hodin hudební výchovy týdně, budou dosahovat lepších výsledků než ostatní žáci.

H4: Žáci základní školy bez speciálního zaměření a Montessori základní školy budou mít podobné výsledky.

8.1. Popis testu

K výzkumu jsme použili již dříve vytvořený Test hudebně sluchových schopností od Milana Holase. Test jsme si následně upravili podle své potřeby, konkrétně jsme pouze zkrátili některé subtesty. Jedná se o test, který zkoumá úroveň daných schopností respondenta.

Test obsahuje čtyři hlavní oblasti, které jsou označeny římskou číslicí a ty jsou nadále rozděleny na další subtesty, které jsou označeny velkými písmeny abecedy. Test se tedy skládá z těchto subtestů:

- I. A Orientace v tónovém prostoru
- I. B Výškově rozlišovací schopnosti
- II. A Tonální cítění – zakončenost melodie
- II. B Tonální cítění – mimotonální tón
- III. A Hudební paměť – paměť pro melodii
- III. B Hudební paměť – paměť pro rytmus, klavír
- III. C Hudební paměť – paměť pro rytmus, dřívka
- IV. Analýza vícezvuku

Oblast první zjišťuje, jestli je respondent schopen určit výšku tónu / melodie ve vztahu k jiným tónům / melodiím. V prvním subtestu (I.A Orientace v tónovém prostoru) respondent určuje výškový rozdíl mezi dvěma hranými melodiemi. Nejprve se zahraje ukázka první melodie a hned za ní druhé melodie. Druhá melodie bude zahrána níže nebo výše, ale může být zahrána i stejně vysoko. Melodie se odlišují pouze výškou, rytmus i melodie jsou zachovány. Respondenti v záznamovém archu označují buď písmeno S jako stejné nebo J jako jiné. V druhém subtestu (I. B Výškově rozlišovací schopnosti) se jedná o to stejné, akorát se místo melodie zahraje pouze jeden tón, a k tomu druhý, který budeme určovat, jestli je stejný (S) nebo jiný (J).

Druhá oblast se zabývá zkoumáním tonálního cítění. Nejprve zakončeností melodie a následně mimotonálním tónem. U prvního subtestu (II. TC – zakončenost melodie) zahrajeme jednu melodii celkem třikrát. Melodie bude pokaždé končit jiným tónem. Úkolem respondenta je určit, která ukázka byla správně zakončena. Čtvrtý subtest (II. TC – mimotonální tón) se zaměřuje na nalezení mimotonálního tónu v melodii. Zahraje se tentokrát jenom jedna melodie, ale zato pětkrát. Pokaždé bude v ukázce změněn tón nebo více tónů. Respondent pozorně poslouchá a určuje, jestli v melodii není nějaký nezvyklý tón. Pokud ano, označí v záznamovém archu písmeno N jako nezvyklý. Pokud mu melodie přijde v pořádku, označí písmeno S jako správné).

Třetí oblast se zaměřuje na hudební paměť. Oblast jako jediná obsahuje tři subtesty. Tyto subtesty jsou strukturou stejné. Zahraje se opět dvakrát stejná melodie / rytmický úryvek a respondent se musí rozhodnout, jestli je druhá ukázka stejná nebo jiná jako ukázka první. Tyto subtesty se ale liší obsahem. První subtest (III. A Paměť pro melodii) zkoumá, jestli respondent pozná, když se v melodii změní tón. U druhého subtestu (III. B Paměť pro rytmus, klavír) jsou hrány melodie pouze na jednom tónu a zkoumají respondentovu paměť pro rytmus, který je hrán na klavír. Poslední subtest (III. C Paměť pro rytmus, dřívka) je totožný s předchozím, jediný rozdíl je v tom, že místo na klavír hrajeme rytmické úryvky na dřívka.

Poslední, a to čtvrtá, oblast se zabývá analýzou vícezvuku. Do této oblasti je zahrnut pouze jeden subtest. Ten zjišťuje, zda respondent pozná, kolik tónů je zahráno v jednom vícezvuku. Podle toho také zaznamenává do záznamového archu čísla 2, 3, nebo 4, podle toho kolik tónů slyší.

8.2. Průběh testování

Test jsme si podle nahrávky přepsali do not a při samotném testování jsme ukázky hráli na klavír. Žáci měli k dispozici předtisknuté záznamové archy. Tyto archy byly vytvořeny pro potřeby testování a obsahují tabulku s výběrem možností ke každému subtestu. Jako odpověď v tabulce je uvedeno písmeno nebo číslo. U písmena se jedná vždy o zkratku. Např. S je zkratka pro stejné a J je zkratka pro jiné. Tyto odpovědi se liší podle typu úlohy. Písmena, tedy odpovědi se žákům vždy před danou úlohou podrobně vysvětlí, aby věděli, jak mají odpovídat. K dispozici jsou také pokyny pro respondenty.

Test byl proveden u žáků čtvrtého a pátého ročníku na každém typu školy. Dohromady se testování zúčastnilo 111 žáků. Ze školy bez speciálního zaměření bylo žáků 36, ze školy s rozšířenou výukou hudební výchovy 44 a z Montessori školy bylo žáků 31.

Celý soubor	ZŠ bez speciálního zaměření	ZŠ s rozšířenou výukou HV	ZŠ Montessori
111	36	44	31

Tabulka 5 - Výzkumný soubor

Pro provedení testování jsme potřebovali učebnu vybavenou klavírem. Ve škole bez speciálního zaměření jsme takovou třídu k dispozici měli, ve škole s rozšířenou výukou hudební výchovy jsme test aplikovali přímo v hudebně a při testování žáků v Montessori škole jsme byli u klavíru na chodbě a žáci seděli kolem klavíru na koberci. V ostatních případech seděli žáci v lavicích.

Testování probíhalo v jednotlivých třídách zvlášť. Montessori škola má 4. a 5. ročník spojen do jedné dvoutřídy, zde testování probíhalo tedy pouze jednou, na ostatních školách vždy dvakrát. Testovalo se tedy celkem pětkrát. Všichni žáci měli pro vyplnění testu stejné podmínky. Odlišné podmínky mohly nastat rozdílnou akustikou ve třídách, jinak naladěným klavírem a podobnými jevy, které bohužel neumíme ovlivnit. Na vyplnění testu jsme měli vždy vyhrazenou jednu vyučovací hodinu, tedy 45 minut. Na základní škole s rozšířenou výukou HV testování zabralo necelých 35 minut. Na ostatních školách testování probíhalo o trochu déle, tedy necelých 45 minut. Tomuto jevu přisuzujeme to, že žáci na škole s větší časovou dotací hudební výchovy nepotřebují dopodrobna vysvětlovat pokyny a užití termíny, jelikož se v této problematice pohybují více než ostatní žáci. Také zde testování proběhlo bez větších komplikací a bez vyrušování. Na žáky ostatních škol bylo testování už příliš dlouhé a možná i náročné a ke konci hodiny už měli problém se soustředěním.

Test probíhal tak, že jsme žákům rozdali záznamové archy. Následně jsme se sjednotili na první stránku, kde začínáme prvním subtestem. Pokyny vysvětlujeme před každým cvičením

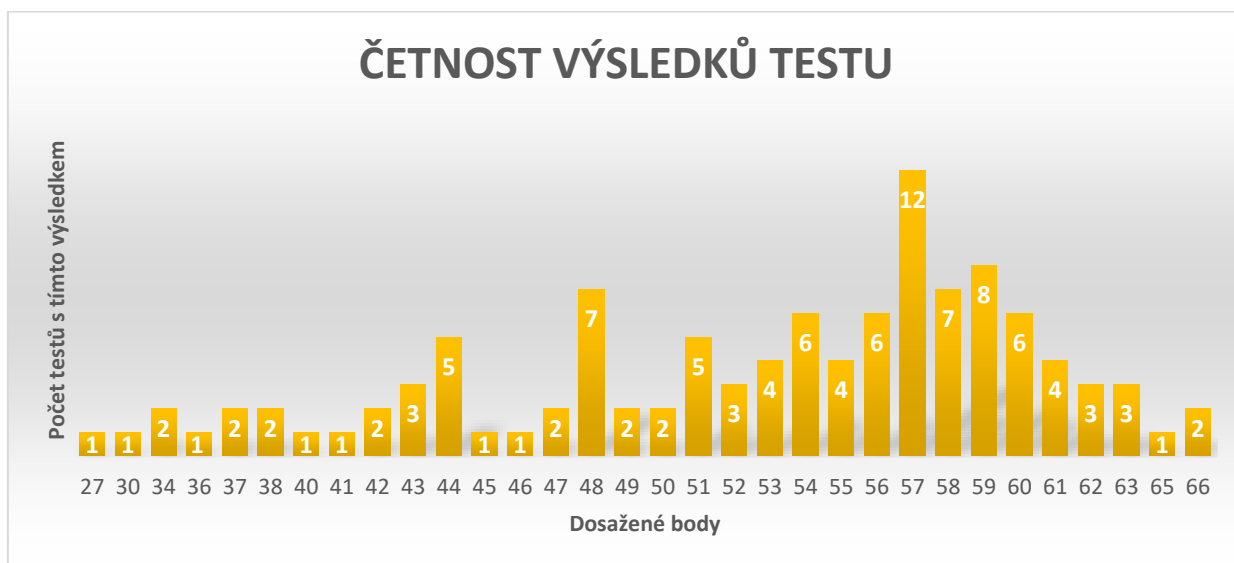
zvlášť a pečlivě. Po vysvětlení pokynů dáme žákům jasný příklad. Následně se ještě zeptáme na dotazy a ověřujeme si, jestli všichni žáci pochopili, co mají dělat. Pokud si jsme jisti, že žáci zadání pochopili, pouštíme se do hraní melodií. Každou melodii zahrajeme pouze jednou, pokud se nás žák zeptá, jestli něco nezopakujeme musíme ho odmítnout. To hlavně z toho důvodu, aby měli všichni testovaní stejné podmínky. Po skončení testu jsme si záznamové archy opět vysbírali.

8.3. Interpretace výsledků

Respondenti zaznamenávají své odpovědi do záznamových archů. Každá správná odpověď je za jeden bod. První, třetí a čtvrtá oblast mají u každého subtestu deset příkladů, tedy za jeden subtest mohou žáci dosáhnout maximálně deset bodů. Ve druhé oblasti je u každého subtestu příkladů pouze pět, tedy za jeden subtest mohou žáci dosáhnout maximálně pět bodů. Celkem tak mohl respondent získat až 70 bodů. Podle počtu dosažených bodů se žáci dělí do kategorií:

- Žáci silně nadprůměrní – 70 bodů
- Žáci nadprůměrní – 69–62 bodů
- Žáci průměrní – 61–50 bodů
- Žáci podprůměrní – 49–36 bodů
- Žáci silně podprůměrní – 35–0 bodů

Žáci z maximálních 70 bodů získali body v rozmezí od 27 do 66 bodů. Maximální počet bodů tedy nedosáhl ani jeden z testovaných. Nejčastěji dosažený počet bodů byl 57, kterého dosáhlo 12 žáků. Zároveň tak nejčastěji žáci dosahovali počtu bodů v průměrných hodnotách. V grafu 1 níže můžeme vidět jednotlivé výsledky testů a počet žáků, kteří tohoto bodového ohodnocení dosáhli.

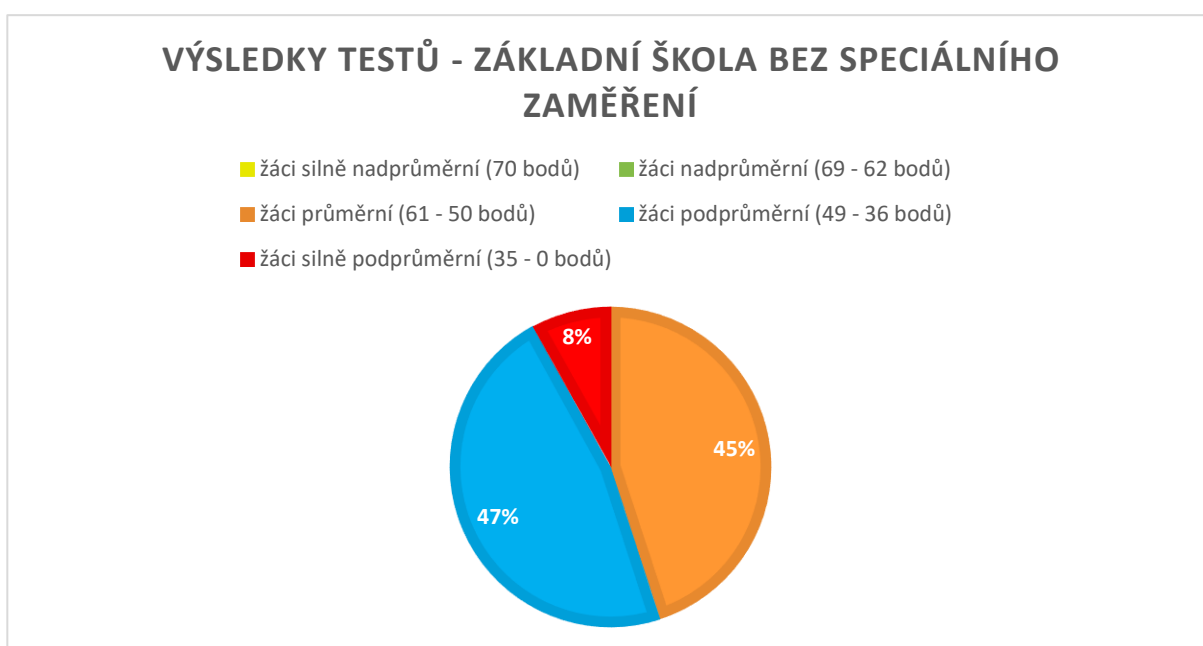

Graf 1: Četnost výsledků

Nyní se budeme věnovat výsledkům testů jednotlivých škol.

Základní škola bez speciálního zaměření

Ve škole bez speciálního zaměření se testování zúčastnilo celkem 36 žáků. Z těchto žáků se nenašel ani jeden s výsledky silně nadprůměrnými a nadprůměrnými. Žáků s výsledky průměrnými bylo 16 (45 %). Podprůměrných výsledků dosáhlo 17 žáků (47 %) a výsledků silně podprůměrných dosáhli 3 žáci (8 %). Tyto výsledky máme znázorněny také v grafu 2. Po zprůměrování všech těchto výsledků dosáhla škola průměrného výsledku testu 48 bodů. Jelikož 48 bodů patří do kategorie žáků podprůměrných, celkový výsledek školy je tedy podprůměrný. Nutno ale podotknout, že tento výsledek se blíží k horní hranici bodového rozmezí, a tak školu dělí pouze 2 body od získání průměrného výsledku.

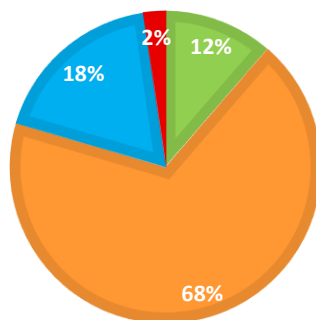
Graf 2: Výsledků testů – ZŠ bez speciálního zaměření

Základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy

Na základní škole s rozšířenou výukou hudební výchovy se zúčastnilo testování 44 žáků a škola dosáhla následujících výsledků, které máme opět uvedené i v grafu 3. Žáci silně nadprůměrní se ani v tomto výzkumném vzorku nenašli. Našlo se zde ale 5 žáků (12 %), kteří získali hodnocení nadprůměrné. Největší počet žáků opět zaujal kategorii průměrnou, tohoto výsledku dosáhlo 30 žáků (68 %). 8 žáků (18 %) dosáhlo podprůměrného výsledku a našel se zde dokonce jeden žák (2 %), jehož výsledky byly podprůměrné. Když výsledky testovaných zprůměrujeme, vyjde nám průměrný výsledek 54 body. Tento výsledek spadá do kategorie žáků průměrných, dá se tedy říct, že testovaný vzorek na této škole dosáhl průměrných výsledků.

VÝSLEDKY TESTŮ - ZÁKLADNÍ ŠKOLA S ROZŠÍŘENOU VÝUKOU HUDEBNÍ VÝCHOVY

- žáci silně nadprůměrní (70 bodů)
- žáci nadprůměrní (69 - 62 bodů)
- žáci průměrní (61 - 50 bodů)
- žáci podprůměrní (49 - 36 bodů)
- žáci silně podprůměrní (35 - 0 bodů)

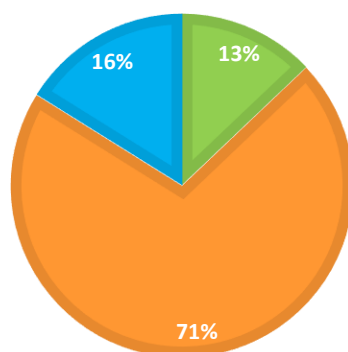
Graf 3: Výsledky testů – ZŠ s rozšířenou výukou HV

Základní škola Montessori

Jako poslední typ školy zde máme základní školu Montessori. V této škole se testování zúčastnilo 31 žáků. Výsledky máme znázorněny v grafu 4. Ani zde nikdo nedosáhl silně nadprůměrných výsledků. 4 žáci (13 %) ale dosáhli výsledků nadprůměrných. 22 žáků (71 %) se se svými výsledky zařadilo do kategorie průměrných žáků. Do kategorie žáků podprůměrných spadá 5 žáků (16 %). A poslední kategorie silně podprůměrní žáci, zde jako v jediné škole zůstává neobsazena. Po zprůměrování dosahuje škola výsledku 56 bodů, což se řadí mezi výsledky průměrné.

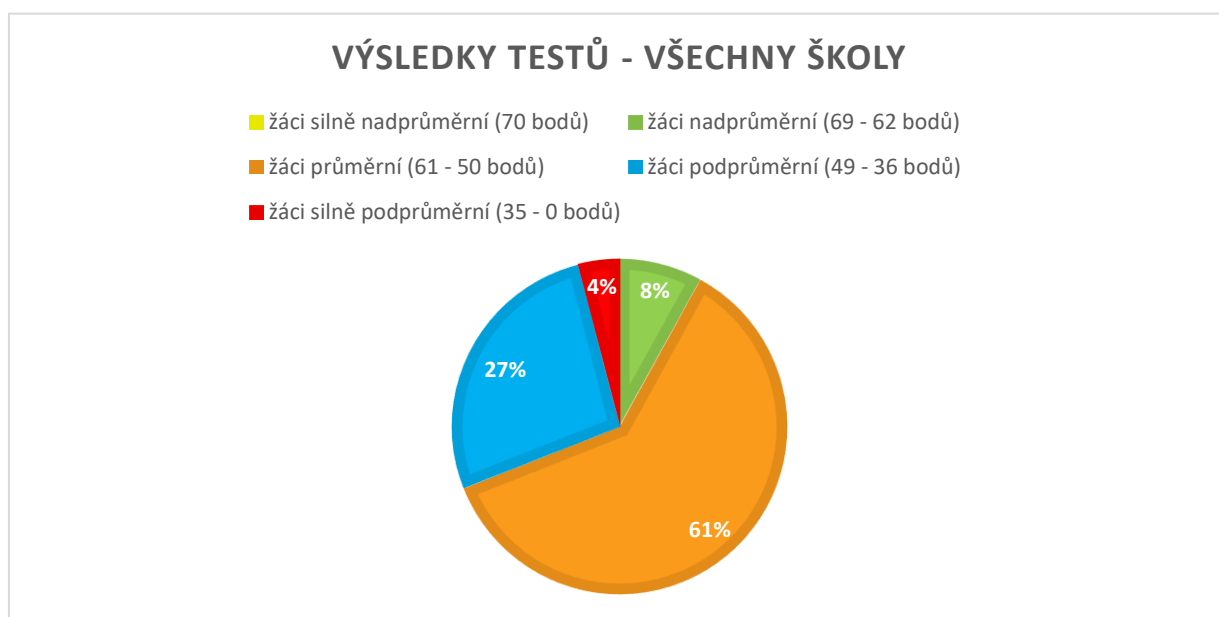
VÝSLEDKY TESTŮ - ZÁKLADNÍ ŠKOLA MONTESSORI

- žáci silně nadprůměrní (70 bodů)
- žáci nadprůměrní (69 - 62 bodů)
- žáci průměrní (61 - 50 bodů)
- žáci podprůměrní (49 - 36 bodů)
- žáci silně podprůměrní (35 - 0 bodů)

Graf 4: Výsledky testů – ZŠ Montessori

V následujícím grafu 5 můžeme vidět výsledky žáků všech škol dohromady. Nejvíce žáků dosáhlo průměrných výsledků, konkrétně 61 %, což je 68 žáků. Druhou nejpočetnější skupinou jsou žáci s výsledky podprůměrnými. Těchto výsledků dosáhlo 27 %, což je 30 žáků. 8 %, tedy 9 žáků dosáhlo naopak výsledků nadprůměrných. Nejméně zastoupená skupina jsou žáci silně podprůměrní, těchto výsledků dosáhla 4 % ze všech žáků, což jsou 4 žáci. Z grafu můžeme vyčíst, že z celého testovaného vzorku ani jeden žák nedosáhl silně nadprůměrných výsledků. Po zprůměrování celkových výsledků dosáhl testovaný vzorek v průměru na žáka 53 body. Tento výsledek spadá do kategorie žáků průměrných.

Graf 5: Výsledky testů – všechny školy

Nyní se ještě podíváme na výsledky z hlediska míry chybovosti v jednotlivých subtestech. Z toho tak můžeme následně vyvodit, které subtesty byly pro žáky nejtěžší a které nejlehčí. Výsledky míry chybovosti můžeme vidět v tabulce 6. Nejvíce chyb dosáhli žáci v subtestu IV. s názvem analýza vícezvuku. V tomto subtestu nedosáhl ani jeden žák všech správných odpovědí. Pouze 13 žáků v tomto subtestu chybovalo jednou až dvakrát a zbytek, tedy 98 žáků, chyboval více než třikrát. Naopak nejméně chyb provedli žáci v subtestu I.B s názvem Výškově rozlišovací schopnosti. Nejmenší chybovost se u tohoto subtestu dala očekávat, jelikož zde žáci rozlišují pouze výšku dvou tónů – stejný / jiný tón.

Mezi další subtesty s větším počtem chybovosti můžeme zařadit subtesty II.A, II.B, III.A, III.B. Z těchto čtyř zmíněných byla větší chybovost v oblastech III.A a III.B. U subtestů II.A a II.B jsme větší chybovost očekávali. Oblast se zaměřuje na tonální citění, které spousta žáků nemá rozvinuté.

Mezi další subtesty s menší chybovostí, kromě subtestu I.B, můžeme zařadit subtesty I.A a III.C.

Celkově se ale v testování vyskytla větší chybovost, než jsme očekávali, obzvlášť v první a třetí oblasti. Nečekaná byla velká chybovost u žáků základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy.

Z celkového počtu 111 testovaných žáků				
	Vše správně	Chybovalo	Jednou až dvakrát	Více než třikrát
I. A	45	66	31	35
I. B	72	39	14	25
II. A	28	83	59	24
II. B	11	100	78	22
III. A	5	106	42	64
III. B	10	101	49	52
III. C	41	70	50	20
IV.	0	111	13	98

Tabulka 6: Tabulka chybovosti úloh

8.4. Shrnutí výsledků

V předchozí podkapitole jsme si popsali samostatné výsledky jednotlivých škol a výsledky celého testovaného vzorku. Nejlepšího průměrného výsledku, a tedy i nejlepších výsledků celého testování dosáhla základní škola Montessori. Druhé nejlepší výsledky měla základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy a nejhorší výsledky měla základní škola bez speciálního zaměření. Průměrné bodové ohodnocení jednotlivých škol je od nejlepšího 56, 54 a 48 bodů. Zde můžeme vidět, že odchylky jednotlivých škol od sebe nejsou tak velké.

Pro všechny žáky byla nejtěžší analýza vícezvuku, kde ani jeden žák neodpověděl správně. Další pro žáky náročný úkol s velkou mírou chybovosti byl určit, jestli se melodie shoduje nebo je rozdílná s druhou zahranou a také určování stejného nebo rozdílné rytmu, který byl hrán na klavír. Nejlépe se žáků dařilo při rozlišování rozdílné nebo stejné výšky tónu.

U testování jsme očekávali, že nejlepších výsledků dosáhne škola s rozšířenou výukou hudební výchovy. Ostatní školy jsme očekávali přibližně na stejné úrovni. Konečné pořadí je tedy jiné a Montessori základní škola ovládla výsledky testování. V této škole dokonce nebyl, jako na jediné škole, ani jeden žák s podprůměrným výsledkem. Za to na škole s rozšířenou výukou hudební výchovy se jeden takový žák našel. Na této škole jsme celkově očekávali více žáků s nadprůměrným výkonem.

Vyhodnocení hypotéz:

Hypotéza H3 (Jestliže mají žáci základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy více hodin hudební výchovy týdně, budou dosahovat lepších výsledků než ostatní žáci.) se nám **nepotvrdila**, jelikož nejlepších výsledků dosáhla škola Montessori.

Hypotéza H4 (Žáci základní školy bez speciálního zaměření a Montessori základní školy budou mít podobné výsledky.) se nám také **nepotvrdila**, protože škola bez speciálního zaměření dosáhla výsledků podprůměrných a Montessori ZŠ výsledků průměrných.

9. Dotazník

Dotazník je zařazen jako doplňková metoda pro získání dat od učitelů prvního stupně vyučující hudební výchovu. Chceme tímto zjistit, jaké aktivity v hodinách hudební výchovy učitelé používají a jak často. V mnoha hodinách hudební výchovy je zpěv písní a hra na hudební nástroje upřednostňována před ostatními činnostmi, jako např. poslech a pohybové činnosti. Díky dotazníku chceme také získat povědomí o používání hudebních nástrojů na školách ve výuce hudební výchovy.

Cílem této části práce je zjistit jaké činnosti zařazují učitelé do výuky hudební výchovy a jak často. K tomu jsme si stanovili i výzkumné problémy, které jsou:

Zařazují všichni učitelé před zpěvem rozezpívání?

Doprovázejí učitelé v hudební výchově žáky na nástroje?

Tvoří z větší části náplň hudební výchovy zpěv písní?

Hypotézy:

H5: Více než polovina respondentů nezařazuje před zpěvem rozezpívání.

H6: Více než polovina respondentů doprovází žáky na hudební nástroj v hodinách hudební výchovy.

H7: U více než poloviny respondentů tvoří zpěv písní více než 20 minut z vyučovací hodiny.

Dotazník se skládá z 21 otázek, z toho 3 jsou nepovinné a slouží jako doplňující otázky k otázkám předchozím, pokud na ně respondent odpověděl kladně. 16 položek z dotazníku je uzavřených, z toho 2 položky jsou polouzavřené (respondenti mají k dispozici dopsat jinou možnost než ty, které jsou u položky na výběr) a zbylých 5 je otevřených s možností vyplnění stručné odpovědi. (Chráska, 2016, s. 160-162)

9.1. Sběr dat

Dotazník byl vytvořen pomocí online aplikace Google Forms a následně rozeslán emailem do škol ředitelům / zástupcům ředitele a také na konkrétní emailové adresy učitelů prvního stupně jednotlivých škol. Dotazník byl rozeslán mezi všechny typy škol rovnoměrně, jejich návratnost už ale rovnoměrně rozložená nebyla, z některých typů škol nepřicházela vůbec žádná odezva. Díky tomu bohužel nemůžeme porovnávat jednotlivé typy škol mezi sebou a zaměříme se pouze na náplň hodiny hudební výchovy na všech školách, bez ohledu na typ školy.

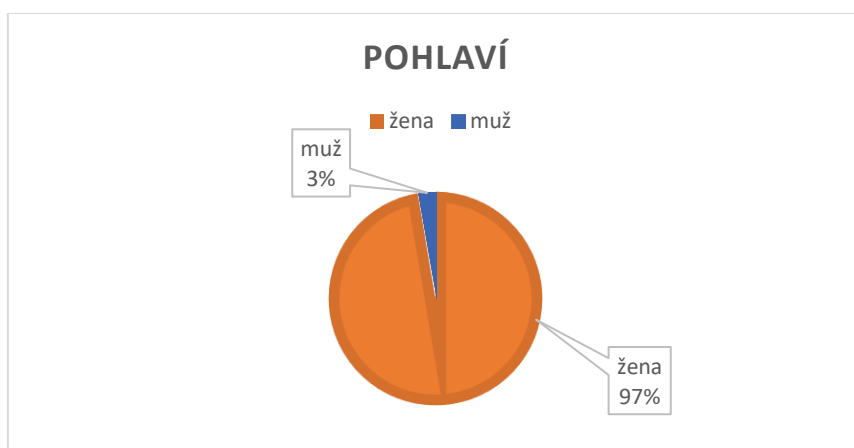
9.2. Interpretace dat

Otázka 1: Pohlaví

Ze všech respondentů na dotazník odpovědělo 146 žen a 4 muži. Takový poměr se dal očekávat, jelikož počet žen ve školství výrazně přesahuje počet mužů, obzvláště na 1. stupni základních škol.

CELÝ SOUBOR	ŽENA	MUŽ
150	146	4

Tabulka 7: Výzkumný soubor – dotazník

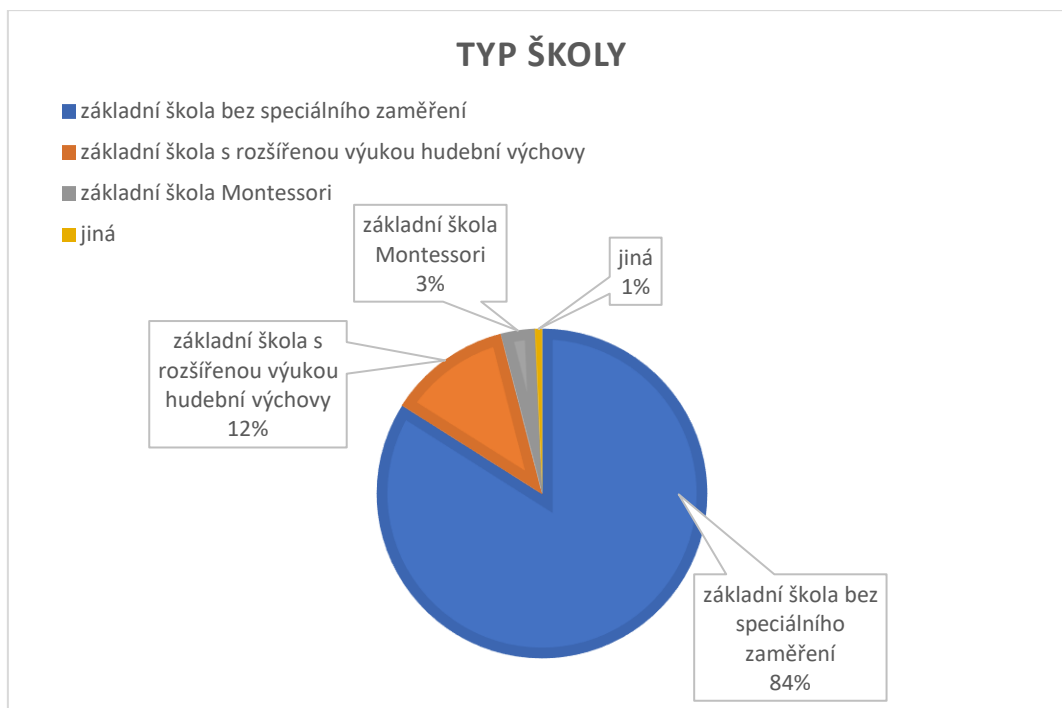
Graf 6: Pohlaví

Otázka 2: Na jakém typu školy učíte?

Pomocí této otázky zjišťujeme, na jakých školách respondenti působí. Ze zkoumaného souboru většina respondentů spadá do kategorie základních škol bez speciálního zaměření. 18 respondentů vyučuje na základní škole s rozšířenou výukou HV a dalších 5 na ZŠ Montessori. Jeden respondent dokonce vyučuje na jiném typu základní školy a tím je Waldorfská základní škola, která spadá pod alternativní základní školy stejně jako Montessori.

CELÝ SOUBOR	ZŠ BEZ SPECIÁLNÍHO ZAMĚŘENÍ	ZŠ S ROZŠÍŘENOU VÝUKOU HV	ZŠ MONTESSORI	JINÉ
150	126	18	5	1

Tabulka 8: Otázka č. 2 - četnost odpovědí

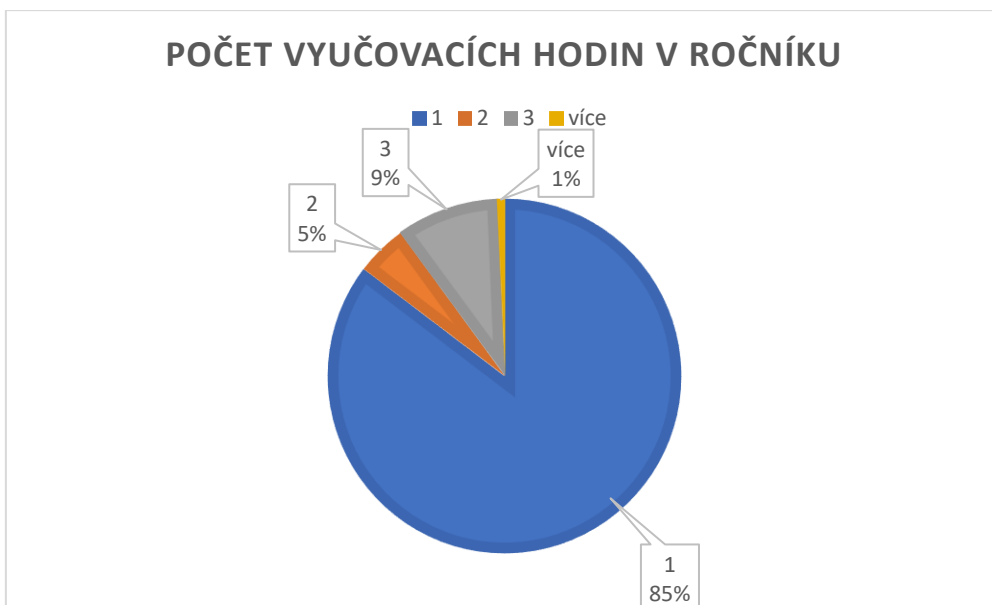
Graf 7: Typ školy

Otázka 3: Kolik vyučovacích hodin hudební výchovy týdně má jeden ročník na Vaší škole?

V otázce č. 3 zjišťujeme týdenní časovou dotaci hodin HV na jednotlivých školách. Jelikož je většina respondentů ze základních škol bez speciálního zaměření, je také nejčastější odpovědí 1 hodina hudební výchovy týdně. 7 respondentů uvedlo, že mají na škole 2 hodiny HV týdně. Z těchto 7 respondentů 4 vyučují na ZŠ s rozšířenou výukou a 3 na ZŠ bez speciálního zaměření. Dalších 14 respondentů uvedlo, že mají na škole 3 hodiny HV týdně. Z těchto respondentů 11 vyučuje na základní škole s rozšířenou výukou HV, 2 na základní škole bez speciálního zaměření a 1 na Montessori ZŠ. Našel se dokonce 1 respondent, který uvedl, že má ročník na škole ještě více než 3 hodiny týdně. Tento respondent vyučuje na ZŠ bez speciálního zaměření.

CELÝ SOUBOR	1 HOD.	2 HOD.	3 HOD.	VÍCE
150	128	7	14	1

Tabulka 9: Otázka č. 3 - četnost odpovědí

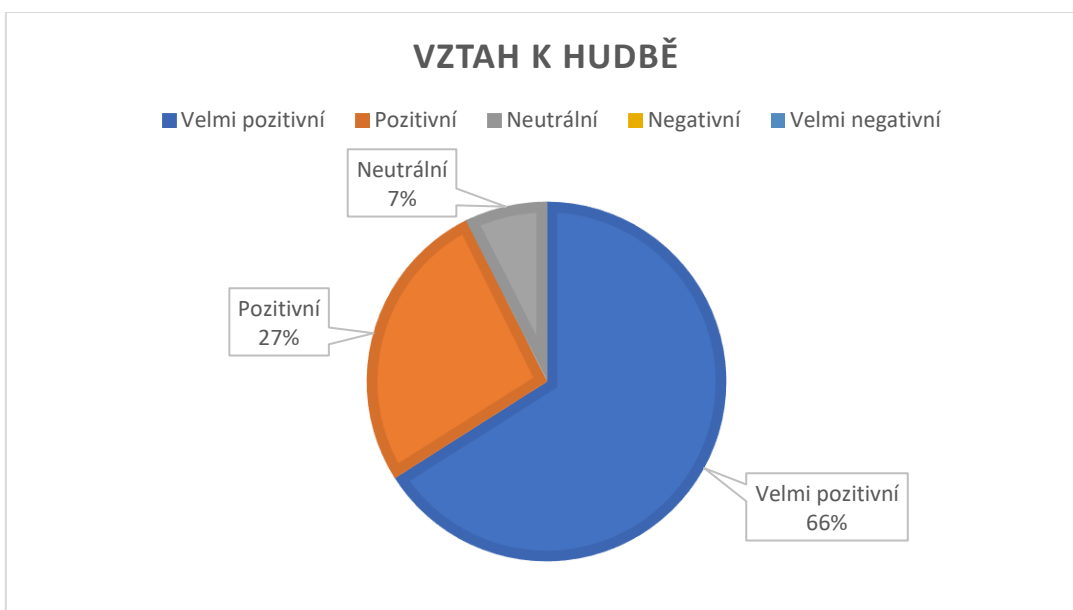
Graf 8: Počet vyučovacích hodin v ročníku

Otázka 4: Jaký máte vztah k hudbě?

U této otázky jsme zjišťovali, kolik učitelů, kteří vyučují hudební výchovu mají rádi hudbu v její obecné rovině. Z grafu můžeme vidět, že nejhorší uvedený vztah k hudbě je neutrální a nikdo z respondentů nemá k hudbě negativní nebo velmi negativní vztah. Naopak dvě třetiny respondentů mají vztah k hudbě dokonce velmi pozitivní.

CELÝ SOUBOR	VELMI POZ.	POZITIVNÍ	NEUTRÁLNÍ	NEGATIVNÍ	VELMI NEG.
150	99	40	11	0	0

Tabulka 10: Otázka č. 4 - četnost odpovědí

Graf 9: Vztah k hudbě

Otázka 5: Navštěvoval/a jste někdy základní uměleckou školu?

Téměř 80 % dotazovaných někdy navštěvovalo základní uměleckou školu. 21 % základní uměleckou školu nenavštěvovalo. Z těchto výsledků by se dalo usoudit, že alespoň 100 respondentů by mohlo žáky při výuce doprovázet na nějaký nástroj.

CELÝ SOUBOR	ANO	NE
150	118	32

Tabulka 11: Otázka č. 5 - četnost odpovědí

Graf 10: Studium na základní umělecké škole

Otázka 6: Pokud ano, jaký obor jste navštěvoval/a?

Otázka č. 6 je doplňující otázkou k předchozí otázce. Pomocí této otázky chceme zjistit, které učební obory respondenti navštěvovali, a které jsou tak nejčastější. Mezi třemi nejčastějšími odpověďmi se umístil klavír, flétna a kytara. Na klavír se učilo hrát 75 respondentů, na flétnu 31 a na kytaru 17. Další obory studia už nebyly respondenty uváděny tak často. 9 respondentů se učilo hrát na housle, 8 na příčnou flétnu, 6 na akordeon, 5 na klávesy, 5 respondentů navštěvovalo sólový zpěv, 4 hru na violoncello a 3 hru na altovou flétnu. Pod názvem jiné je zařazen počet respondentů, jejichž obory byly uvedeny pouze jednou nebo dvakrát. Těchto respondentů je 20 a jedná se o následující obory: klarinet, viola, varhany, sborový zpěv, lesní roh, saxofon, ukulele, bicí, kontrabas, trubka a elektrická kytara. Jelikož se na základních uměleckých školách nevyučují pouze hudební obory, obdrželi jsme v dotazníku i odpovědi jako je scénický tanec, balet nebo výtvarná výchova. Tyto obory jsou také zahrnuty do kategorie jiné.

OBOR STUDIA	ČETNOST
Klavír	75
Flétna	31
Kytara	17
Housle	9
Příčná flétna	8
Akordeon	6
Klávesy	5
Sólový zpěv	5
Violoncello	4
Altová flétna	3
Jiné	20

Tabulka 12: Obor studia na základní umělecké škole

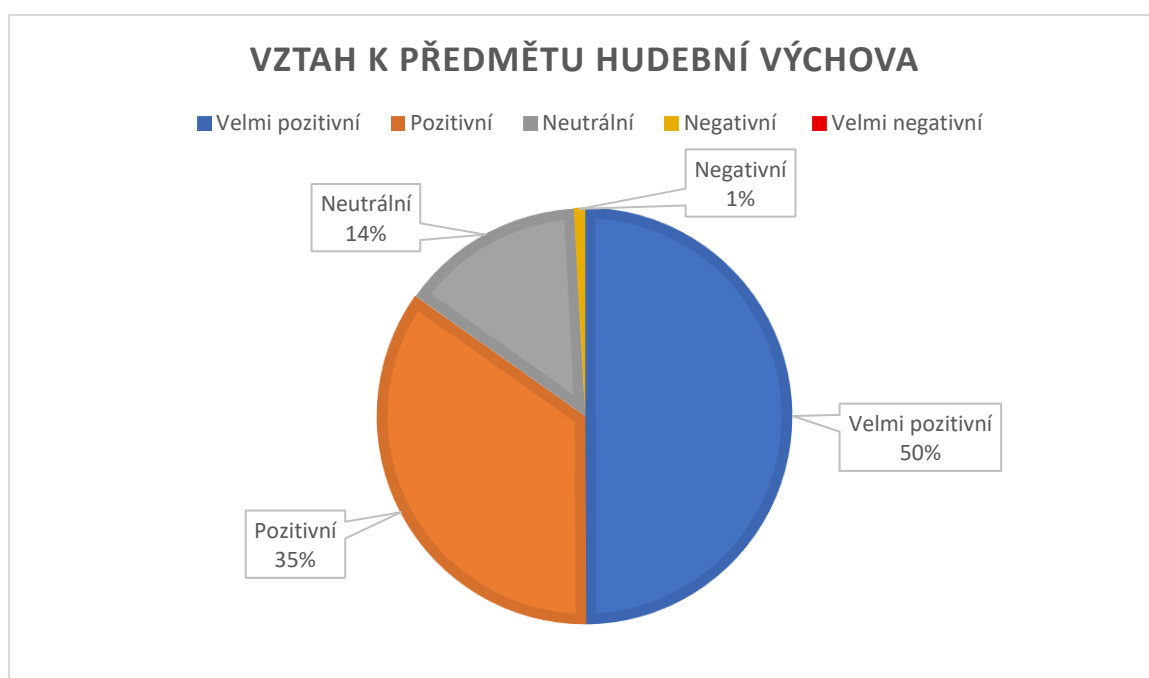
Graf 11: Obor studia na základní umělecké škole

Otázka 7: Jaký máte vztah k předmětu hudební výchova?

V této otázce jsme zjišťovali respondentův vztah k předmětu hudební výchova. Většina respondentů má vztah k předmětu velmi pozitivní nebo pozitivní. Počet respondentů s velmi pozitivním vztahem k tomuto předmětu je dokonce 50 %. 21 respondentů zaznamenalo neutrální vztah k předmětu a 5 respondentů uvedlo, že jejich vztah k předmětu je negativní. Žádný respondent nemá k předmětu vztah velmi negativní.

CELÝ SOUBOR	VELMI POZ.	POZITIVNÍ	NEUTRÁLNÍ	NEGATIVNÍ	VELMI NEG.
150	73	51	21	5	0

Tabulka 13: Otázka č. 7 - četnost odpovědí

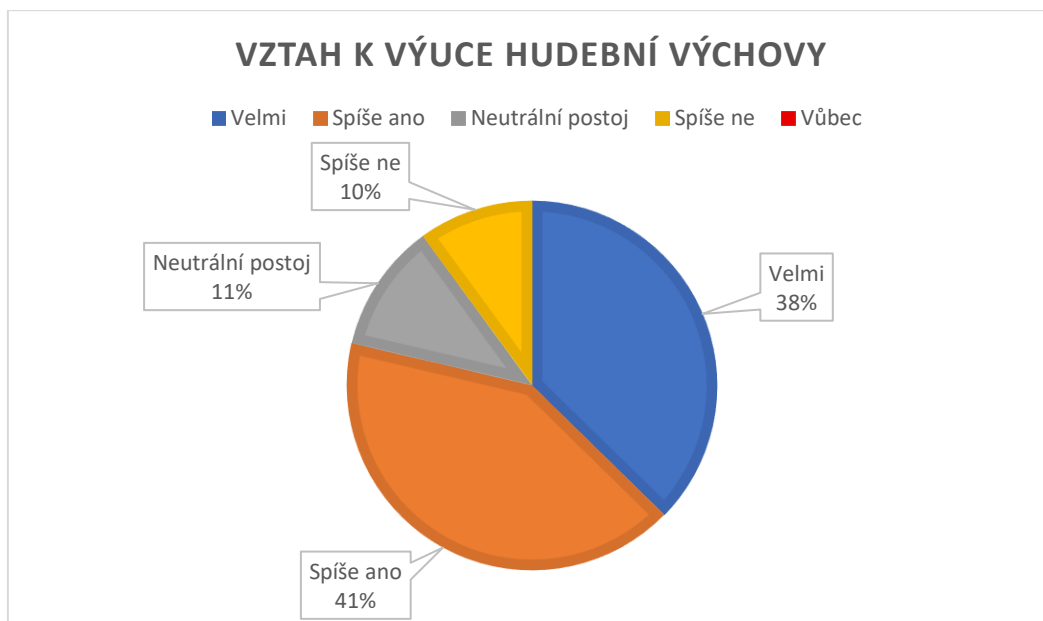
Graf 12: Vztah k předmětu hudební výchova

Otázka 8: Baví Vás vyučovat hudební výchovu?

U této otázky zjišťujeme, jestli respondenty baví vyučovat hudební výchovu. Zde už není nejčtenější odpověď hned první v pořadí, jako to bylo u předchozích otázek, nýbrž ta druhá. Nejvíce respondentů tedy odpovědělo, že je výuka spíše baví. Druhá nejčastější odpověď byla, že respondenty výuka velmi baví. 17 respondentů má k tomuto předmětu neutrální postoj a 15 respondentů uvedlo, že je výuka HV spíše nebaví.

CELÝ SOUBOR	VELMI	SPIŠE ANO	NEUTRÁLNÍ POSTOJ	SPIŠE NE	VŮBEC
150	56	62	17	15	0

Tabulka 14: Otázka č. 7 - četnost odpovědí

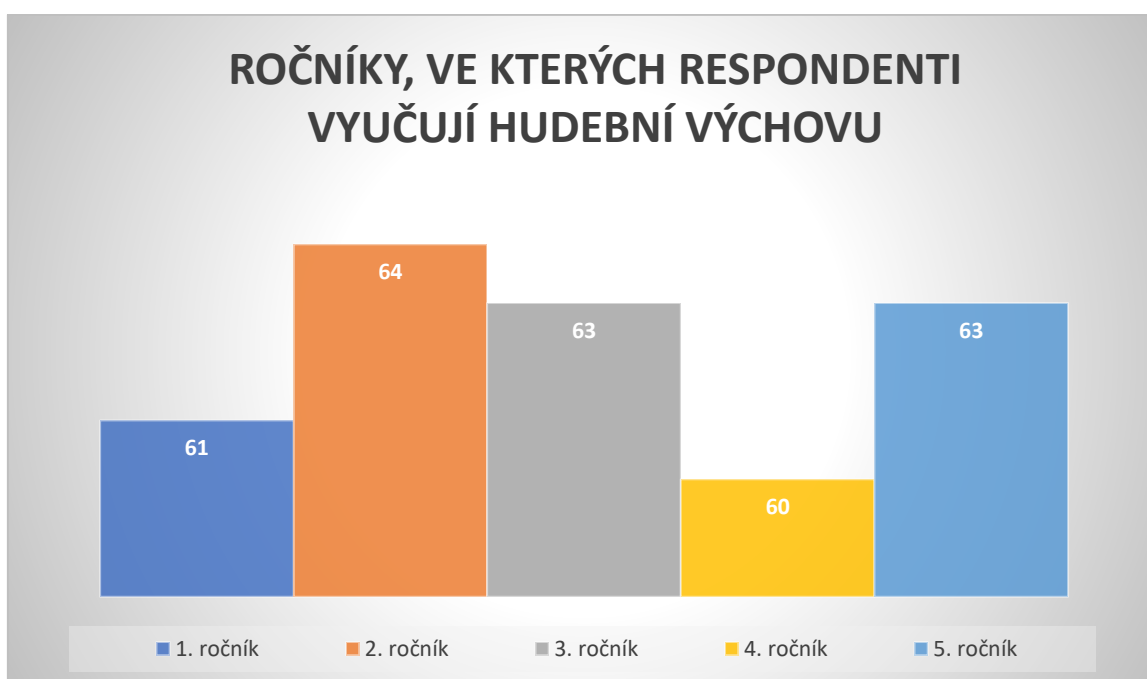
Graf 13: Vztah k výuce hudební výchovy

Otázka 9: V jakém ročníku vyučujete hudební výchovu?

U této otázky byla možnost zvolit více odpovědí, protože někteří učitelé vyučují hudební výchovu ve více ročnících. Odpovědi uvedené u jednotlivých ročníků jsou poměrně vyvážené. Konkrétní počty můžeme vidět v tabulce 9 níže.

1. ROČNÍK	2. ROČNÍK	3. ROČNÍK	4. ROČNÍK	5. ROČNÍK
61	64	63	60	63

Tabulka 15: Otázka č. 9 - četnost odpovědí

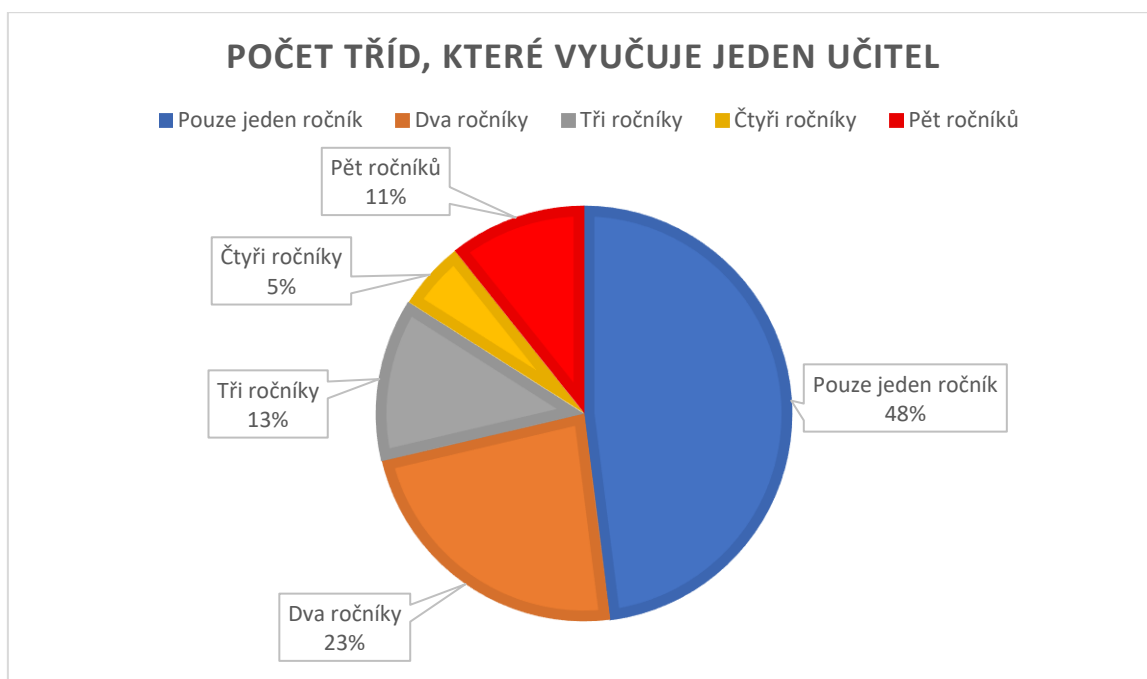

Graf 14: Ročníky, ve kterých respondenti vyučují hudební výchovu

U této otázky nás ještě zajímá, kolik učitelů z dotazovaných vyučuje hudební výchovu ve více ročnících. Správně by učitelé na prvním stupni měli vyučovat všechny předměty ve své třídě, tedy pouze v jednom ročníku. Pokud učitel vyučuje ve více ročnících, znamená to, že musí učit hudební výchovu i za některé kolegy. Celkem 72 respondentů vyučuje hudební výchovu pouze v jednom ročníku. Dalších 78 vyučuje hudební výchovu ve více ročnících. Z toho 35 respondentů vyučuje HV ve dvou ročnících, 19 respondentů vyučuje HV ve třech ročnících, 8 respondentů ve čtyřech ročnících a dokonce 16 respondentů vyučuje všechny ročníky na prvním stupni.

CELÝ SOUBOR	JEDEN ROČNÍK	DVA ROČNÍKY	TŘI ROČNÍKY	ČTYŘI ROČNÍKY	PĚT ROČNÍKŮ
150	72	35	19	8	16

Tabulka 16: Počet tříd, které vyučuje jeden učitel

Graf 15: Počet tříd, které vyučuje jeden učitel

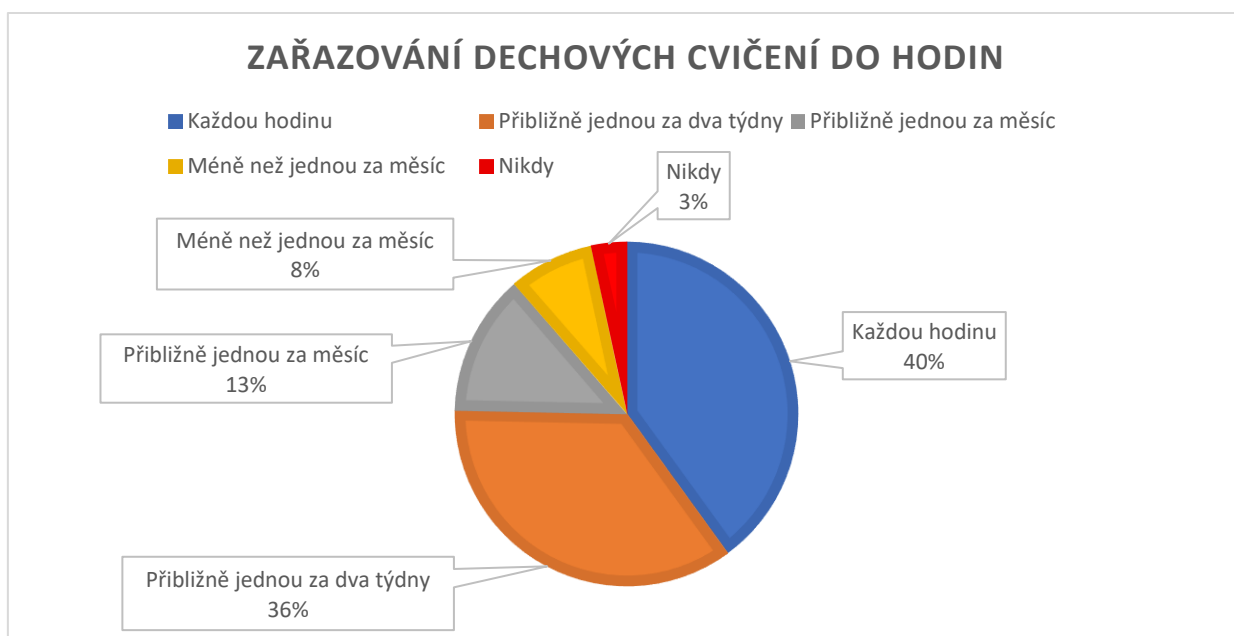
V další části dotazníku zjišťujeme informace o průběhu hodiny HV a o zařazování jednotlivých činností do vyučovacího procesu.

Otázka 10: Zařazujete do hodin hudební výchovy dechová cvičení?

Nejvíce respondentů zařazuje dechová cvičení do hodin pravidelně každou hodinu. O trochu méně respondentů zařazuje dechová cvičení do hodin HV přibližně jednou za dva týdny. 20 respondentů zařazuje dechová cvičení jednou za měsíc a 12 méně než jednou za měsíc. Dokonce 5 respondentů nezařazuje dechová cvičení do hodin nikdy.

CELÝ SOUBOR	KAŽDOU HODINU	JEDNOU ZA DVA TÝDNY	JEDNOU ZA MĚSÍC	MÉNĚ NEŽ JEDNOU ZA MĚSÍC	NIKDY
150	60	53	20	12	5

Tabulka 17: Otázka č. 10 - četnost odpovědí

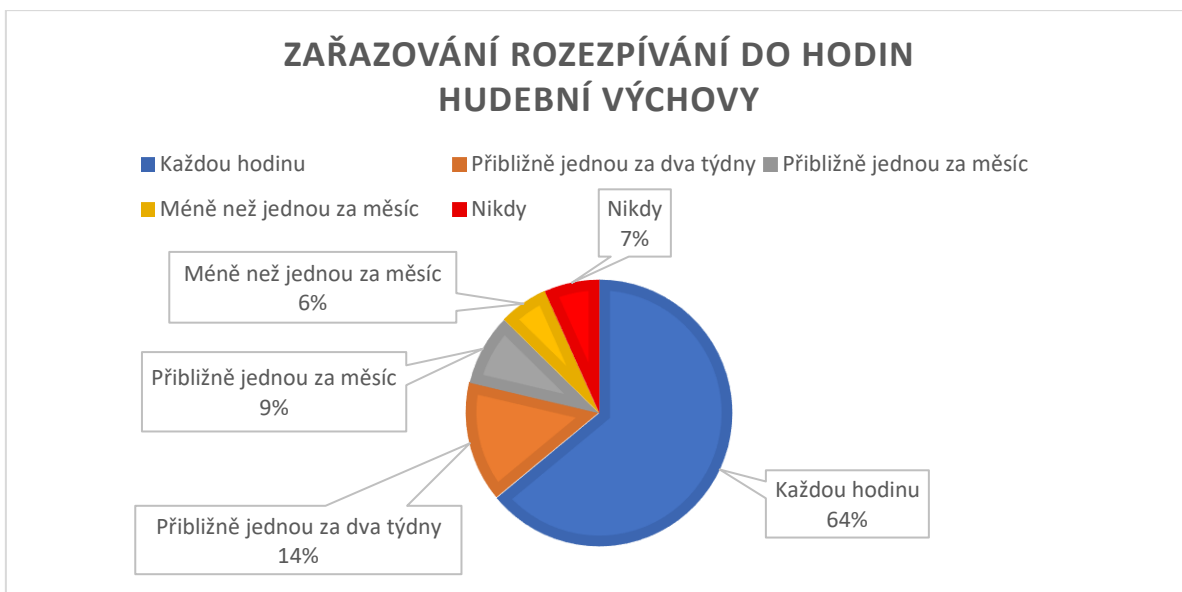
Graf 16: Zařazování dechových cvičení do hodin

Otázka 11: Zařazujete do hodin hudební výchovy rozezpívání před zpěvem?

96 respondentů zařazuje rozezpívání do každé hodiny. Další odpovědi nemají tak velkou četnost. 22 respondentů zařazuje rozezpívání jednou za dva týdny, 13 jednou za měsíc a 9 méně než jednou za měsíc. 10 respondentů uvedlo, že nezařazují rozezpívání do hodin nikdy.

CELÝ SOUBOR	KAŽDOU HODINU	JEDNOU ZA DVA TÝDNY	JEDNOU ZA MĚSÍC	MÉNĚ NEŽ JEDNOU ZA MĚSÍC	NIKDY
150	96	22	13	9	10

Tabulka 18: Otázka č. 11 - četnost odpovědí

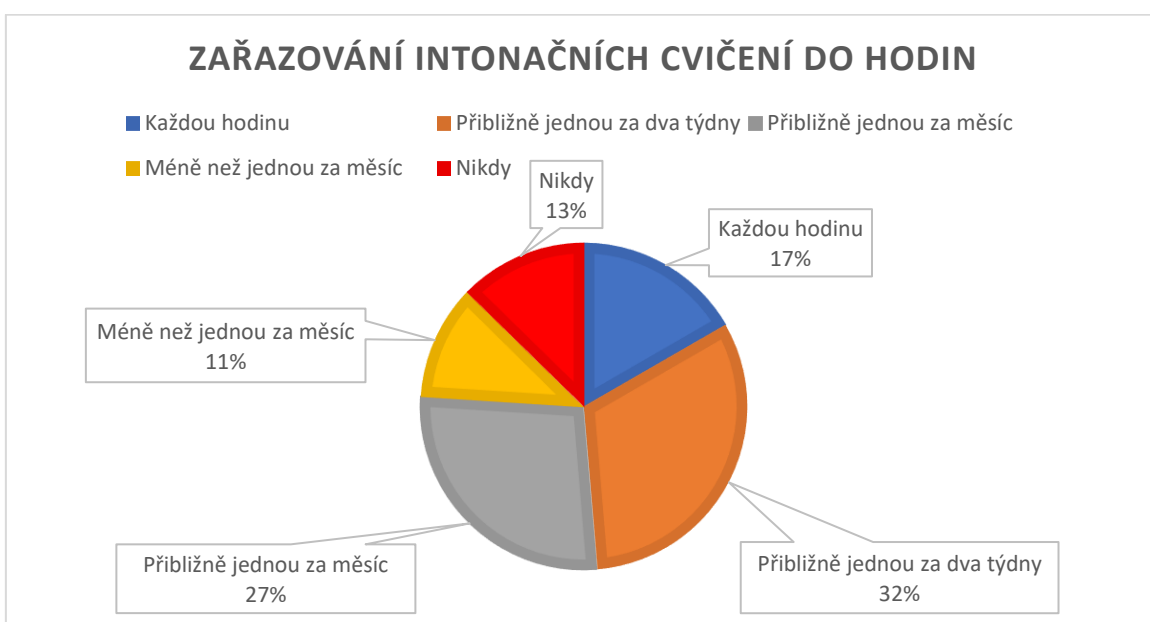
Graf 17: Zařazování rozezpívání do hodin

Otázka 12: Zařazujete do hodin hudební výchovy intonační cvičení?

V této otázce zjišťujeme, jak často zařazují respondenti do výuky intonační cvičení. Nejčtenější odpovědi s podobnou četností byly jednou za dva týdny nebo jednou za měsíc. Každou hodinu intonační cvičení zařazuje 25 respondentů. 17 respondentů odpovědělo méně než jednou za měsíc a 19 respondentů nezařazuje intonační cvičení nikdy.

CELÝ SOUBOR	KAŽDOU HODINU	JEDNOU ZA DVA TÝDNY	JEDNOU ZA MĚSÍC	MÉNĚ NEŽ JEDNOU ZA MĚSÍC	NIKDY
150	25	48	41	17	19

Tabulka 19: Otázka č. 12 - četnost odpovědí

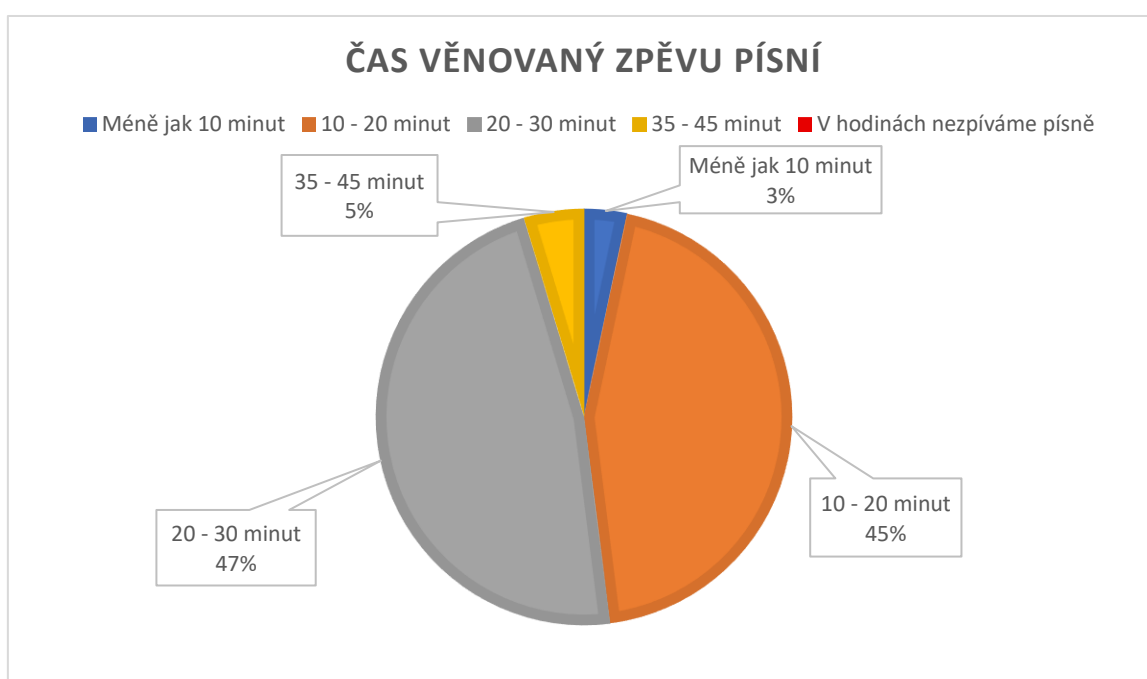
Graf 18: Zařazování intonačních cvičení do hodin

Otázka 13: Kolik času věnujete v hodinách hudební výchovy zpěvu písní?

U otázky č. 13 nás zajímá, kolik času věnují učitelé v hodinách pouze zpěvu písní. U otázky předpokládáme, že zpěv písní se u respondentů vyskytuje každou hodinu. Nejčtenější odpověď u této otázky je 20–30 min. Druhá nejčtenější odpověď je 10–20 min. U dalších odpovědí už jsou rozdíly vysoké, a tak pouze 7 respondentů odpovědělo, že zpívají 35–45 min. a 5 respondentů zadrželo odpověď méně jak 10 minut. Nikdo z dotazovaných neodpověděl, že v hodině s žáky nezpívá.

CELÝ SOUBOR	MÉNĚ JAK 10 MIN.	10–20 MIN.	20–30 MIN.	35–45 MIN.	V HODINÁCH NEZPÍVÁME
150	5	67	71	7	0

Tabulka 20: Otázka č. 13 - četnost odpovědí

Graf 19: Čas věnovaný zpěvu písní

Otázka 14: Doprovázíte žáky v hodinách hudební výchovy na nějaký hudební nástroj?

U otázky č. 14 nás zajímá, jestli učitelé doprovázejí své žáky na hudební nástroje. Z celého výzkumného souboru pouze 27 respondentů uvedlo, že žáky na hudební nástroj nedoprovází. 123 respondentů, což je 82 % uvedlo, že na nástroj žáky doprovází.

CELÝ SOUBOR	ANO	NE
150	123	27

Tabulka 21: Otázka č. 14 - četnost odpovědí

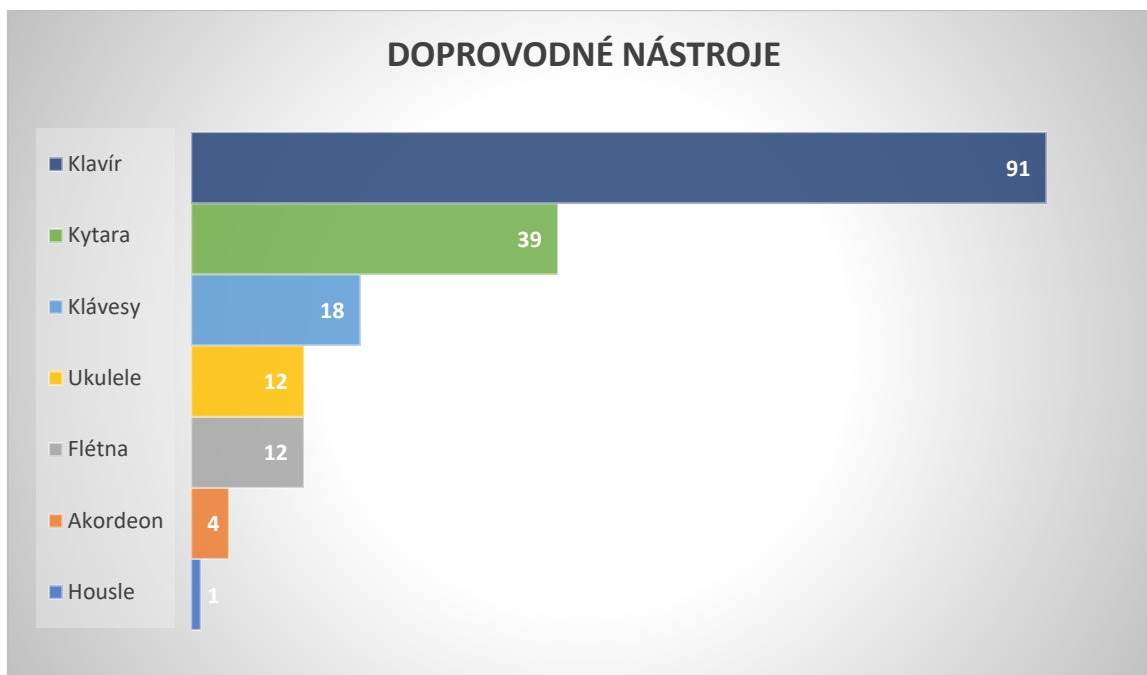
Graf 20: Doprovázení žáků na hudební nástroje

Otázka 15: Pokud ano, o jaký nástroj se jedná?

Tato otázka je doplňující k předchozí otázce, kde jsme zjišťovali, jestli učitelé doprovází žáky na hudební nástroj. Nyní nás zajímají konkrétní doprovodné nástroje. Nejvíce používaným doprovodným nástrojem je klavír. Tato odpověď se dala předpokládat. Už jenom proto, že nejvíce respondentů se učilo hrát na klavír na základní umělecké škole, ale i proto, že při studiu učitelství 1. stupně je hra na klavír povinným předmětem. Klavír patří jednoznačně také k nejvhodnějším nástrojům, jelikož zde můžeme hrát jak doprovod, tak i melodii písni zároveň. U kytary, která byla druhou nejčtenější položkou umíme melodii písni vybrnkat nebo zahrát doprovod, obojí najednou už je ale příliš komplikované. Další méně početná skupina jsou klávesy, tento nástroj má stejné výhody jako klavír. Dále bylo respondenty stejně početně uvedeno ukulele a flétna. 4 respondenti uvedli, že doprovázejí žáky na akordeon a 1 respondent doprovází na housle.

NÁSTROJ	ČETNOST
Klavír	91
Kytara	39
Klávesy	18
Ukulele	12
Flétna	12
Akordeon	4
Housle	1

Tabulka 22: Otázka č. 15 - četnost odpovědí

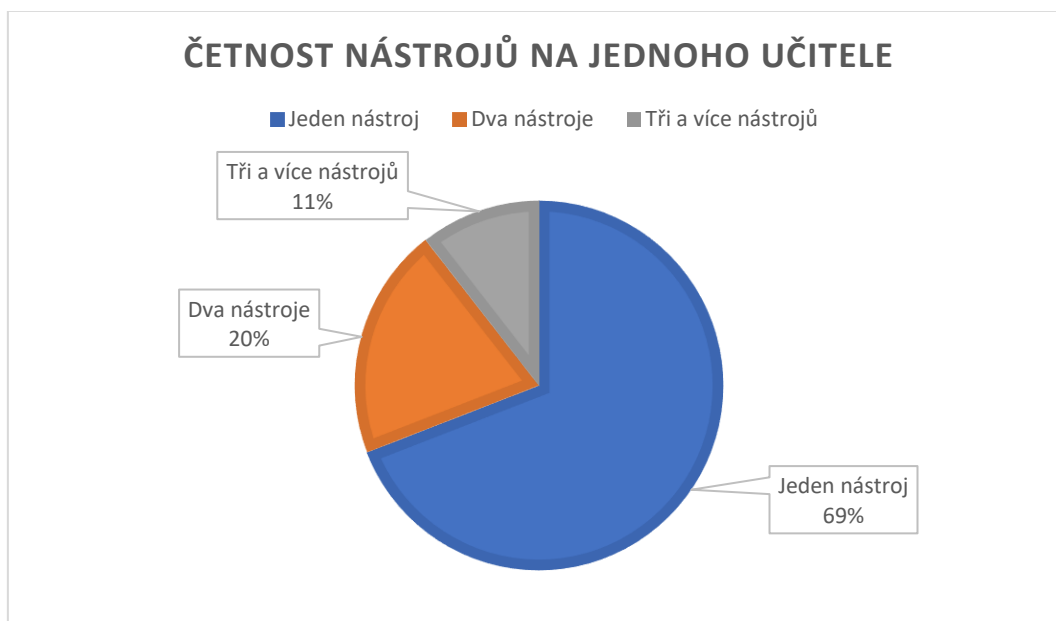

Graf 21: Doprovodné nástroje

Jelikož někteří respondenti uvedli, že doprovází žáky na více nástrojů, u této otázky se ještě podíváme na to, kolik respondentů doprovází na více nástrojů. Z dotazovaných 150 respondentů 85 doprovází žáky pouze na jeden nástroj. 25 respondentů doprovází na 2 nástroje a 13 respondentů doprovází žáky na 3 nebo více nástrojů.

CELÝ SOUBOR	JEDEN NÁSTROJ	DVA NÁSTROJE	TŘI A VÍCE NÁSTROJŮ
150	85	25	13

Tabulka 23: Četnost nástrojů na jednoho učitele

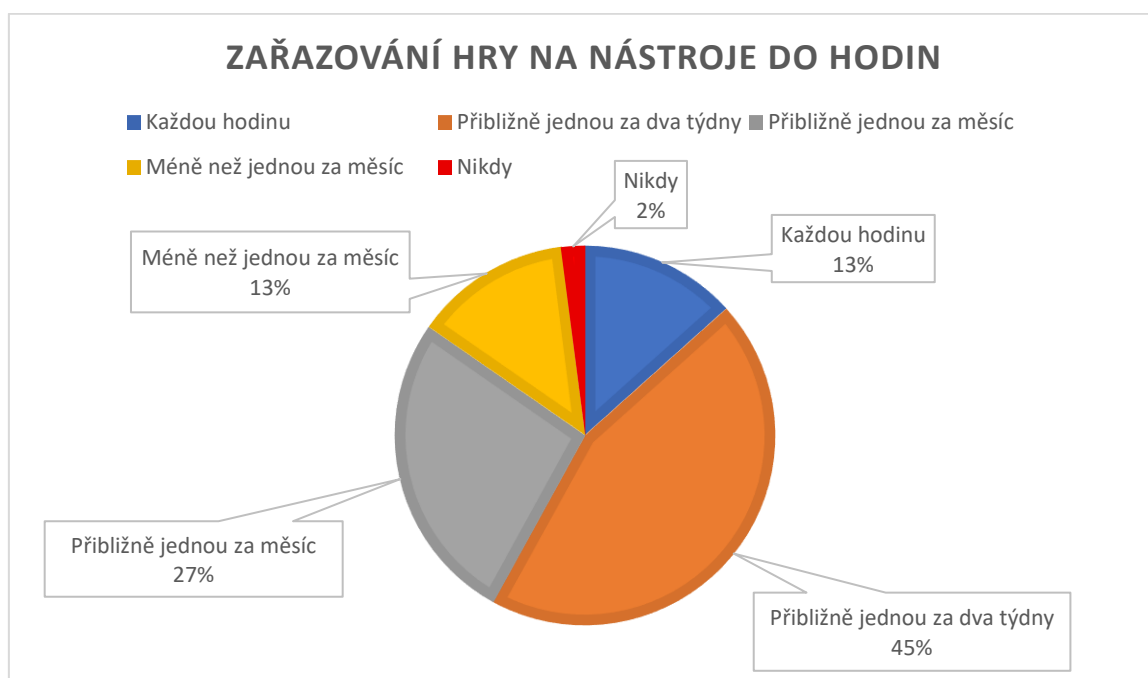
Graf 22: Četnost nástrojů na jednoho učitele

Otázka 16: Hrají žáci v hodinách hudební výchovy na nějaké hudební nástroje?

V předchozích otázkách nás zajímalo, jestli hraje učitel na nástroje, nyní se zajímáme o to, jestli hrají žáci na hudební nástroje. Pouze tři respondenti uvedli, že žáci nehrají nikdy na hudební nástroje. Nejvíce hrají žáci na nástroje jednou za dva týdny. Další odpověď v pořadí je jednou za měsíc. Se stejným počtem respondentů jsou odpovědi každou hodinu a méně než jednou za měsíc.

CELÝ SOUBOR	KAŽDOU HODINU	JEDNOU ZA DVA TÝDNY	JEDNOU ZA MĚSÍC	MÉNĚ NEŽ JEDNOU ZA MĚSÍC	NIKDY
150	20	67	40	20	3

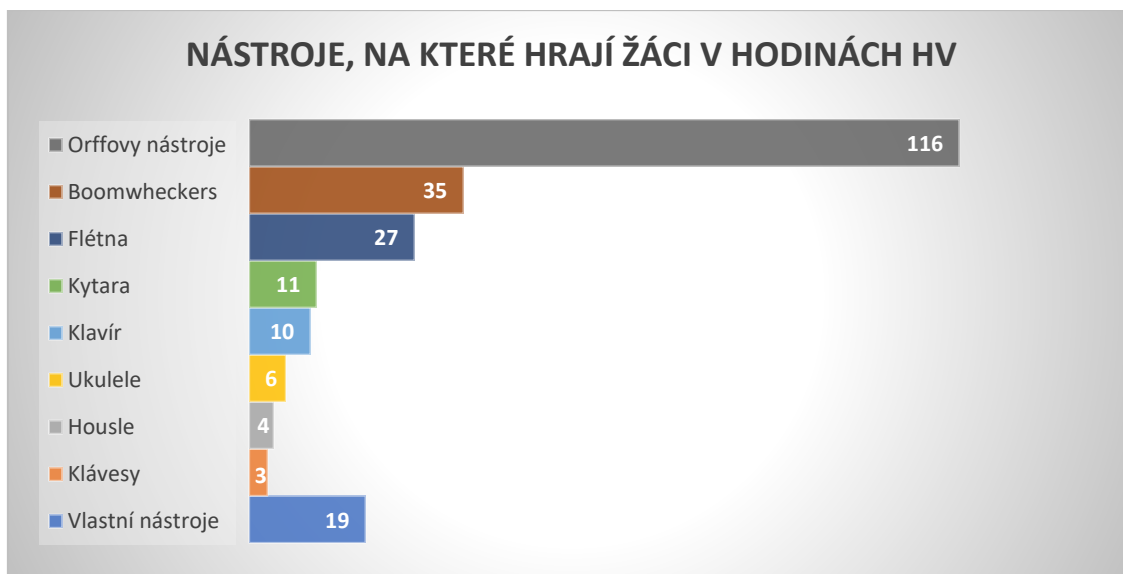
Tabulka 24: Otázka č. 16 - četnost odpovědí

Graf 23: Zařazování hry na nástroje do hodin

Otázka 17: Pokud ano, na jaké nástroje žáci hrají?

Otázka č. 17 nám upřesňuje předchozí otázku o konkrétní nástroje. Žáci jednoznačně v hodinách HV hrají zejména na nástroje Orffova instrumentáře. Další odpovědi už nejsou tak četné. Druhou nejčetnější odpovědí s 35 respondenty jsou Boomwhackers, neboli ozvučné trubky. Jako další odpověď je klasická zobcová flétna. Hra na další nástroje, které byly v dotazníku uvedeny už je složitější, a tak předpokládáme, že na ně hrají pouze žáci, kteří se hře na ně věnují mimo školu např. na základní umělecké škole. Jedná se o kytaru, klavír, ukulele, housle a klávesy. Dále se nám vyskytuje v grafu 24 kolonka vlastní nástroje. U těchto nástrojů se nepředpokládá, že by patřily do vybavení školy, a ne všichni žáci budou umět na takové nástroje hrát. Jedná se např. o saxofon, violoncello, klarinet, bicí.

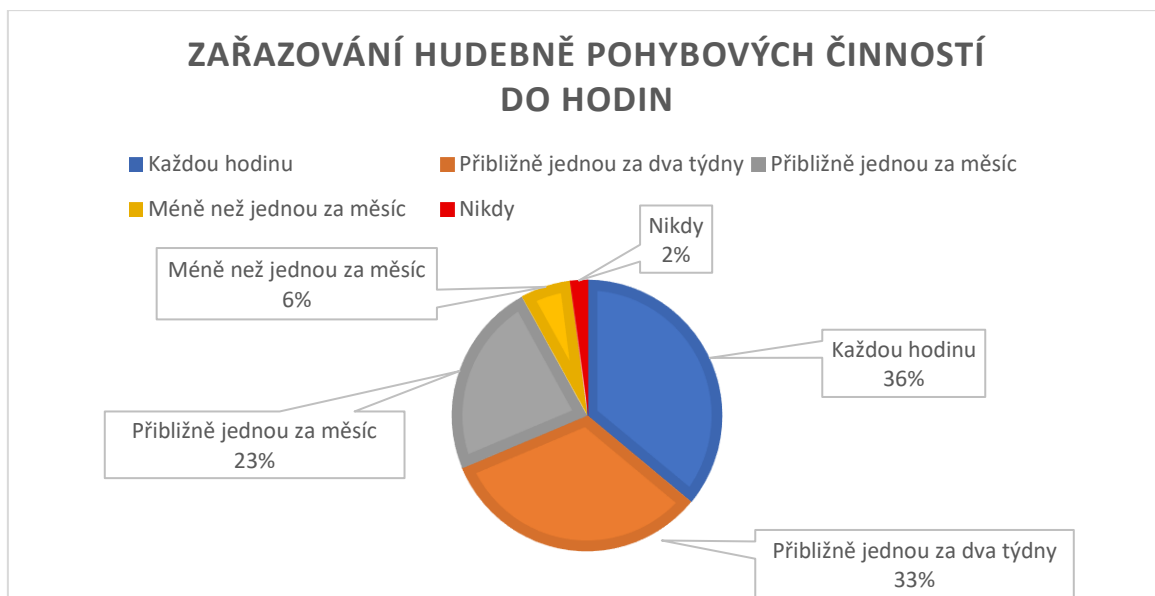
Graf 24: Nástroje, na které žáci hrají v hodinách

Otázka 18: Zařazujete do hodin hudební výchovy i hudebně pohybové činnosti?

Jelikož hudebně pohybové činnosti patří mezi základní činnosti hudební výchovy, které nám definuje i RVP, zajímá nás, jak často je učitelé do hodin zařazují. Nejčastěji je respondenti zařazují každou hodinu. O něco méně respondentů uvedlo, že je zařazují jednou za dva týdny. Větší skok, ale stále ještě docela vysoký počet respondentů zařazuje tyto činnosti jednou za měsíc. Nejméně respondentů zařazuje tyto činnosti méně než jednou za měsíc nebo dokonce nikdy.

CELÝ SOUBOR	KAŽDOU HODINU	JEDNOU ZA DVA TÝDNY	JEDNOU ZA MĚSÍC	MÉNĚ NEŽ JEDNOU ZA MĚSÍC	NIKDY
150	54	49	35	9	3

Tabulka 25: Otázka č. 18 - četnost odpovědí

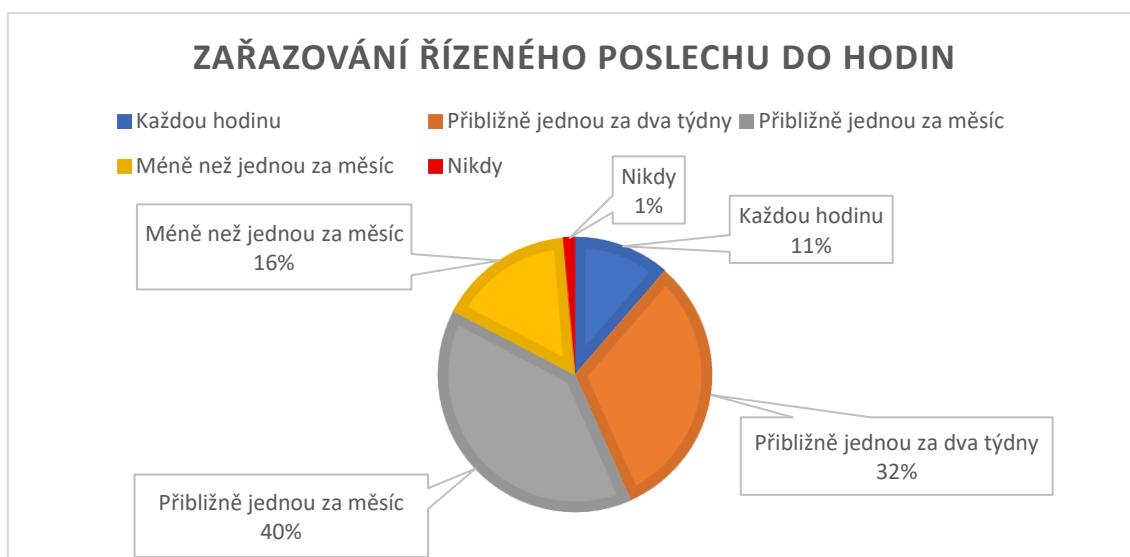
Graf 25: Zařazování hudebně pohybových činností do hodin

Otázka 19: Provozujete s žáky řízený poslech?

U této otázky zjišťujeme zařazování poslechových činností do hodin. Z této oblasti nás zajímá konkrétně řízený poslech. Nejčastější odpovědí je, že respondenti zařazují řízený poslech do hodin jednou za měsíc. Častá odpověď je také jednou za dva týdny. Další v pořadí je odpověď méně než jednou za měsíc s 24 respondenty. Z celého souboru 17 respondentů zařazuje poslech každou hodinu a 2 nikdy.

CELÝ SOUBOR	KAŽDOU HODINU	JEDNOU ZA DVA TÝDNY	JEDNOU ZA MĚSÍC	MÉNĚ NEŽ JEDNOU ZA MĚSÍC	NIKDY
150	17	48	59	24	2

Tabulka 26: Otázka č. 19 - četnost odpovědí

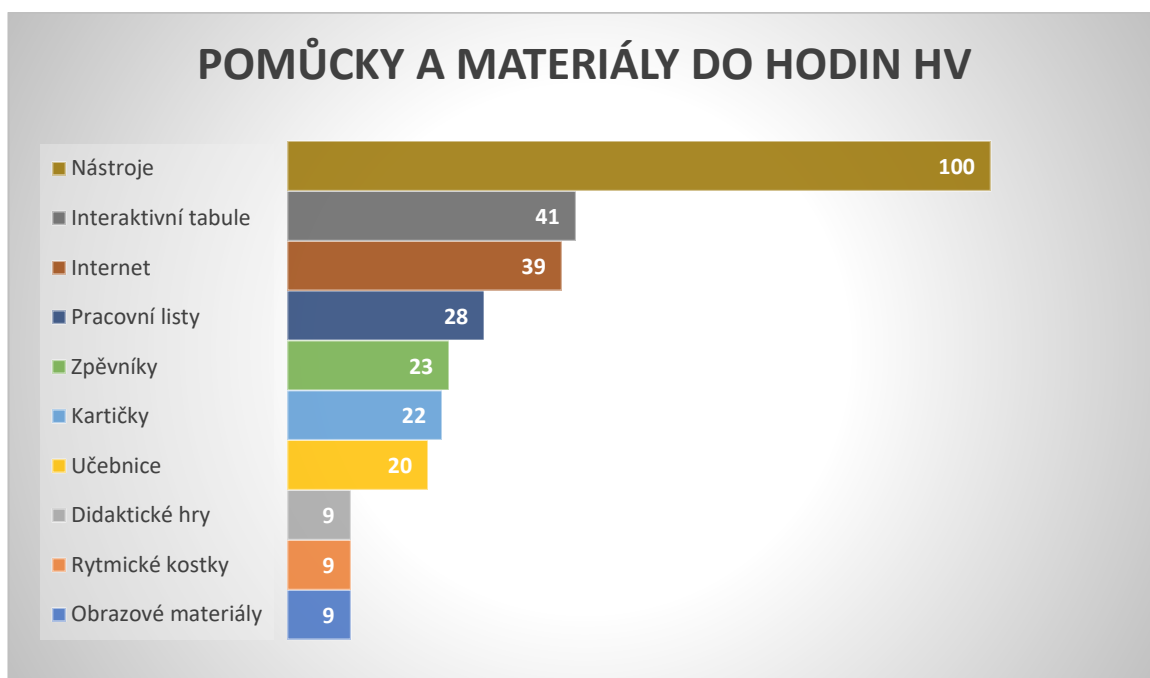

Graf 26: Zařazování řízeného poslechu do hodin

Otázka 20: Jaké pomůcky a materiály používáte při vyučování hudební výchovy?

U této otázky měli respondenti prostor pro vypsání jednotlivých pomůcek a materiálů. Jelikož odpovědi byly obsáhlé a různorodé uvedeme si pouze ty nejčastěji zmiňované.

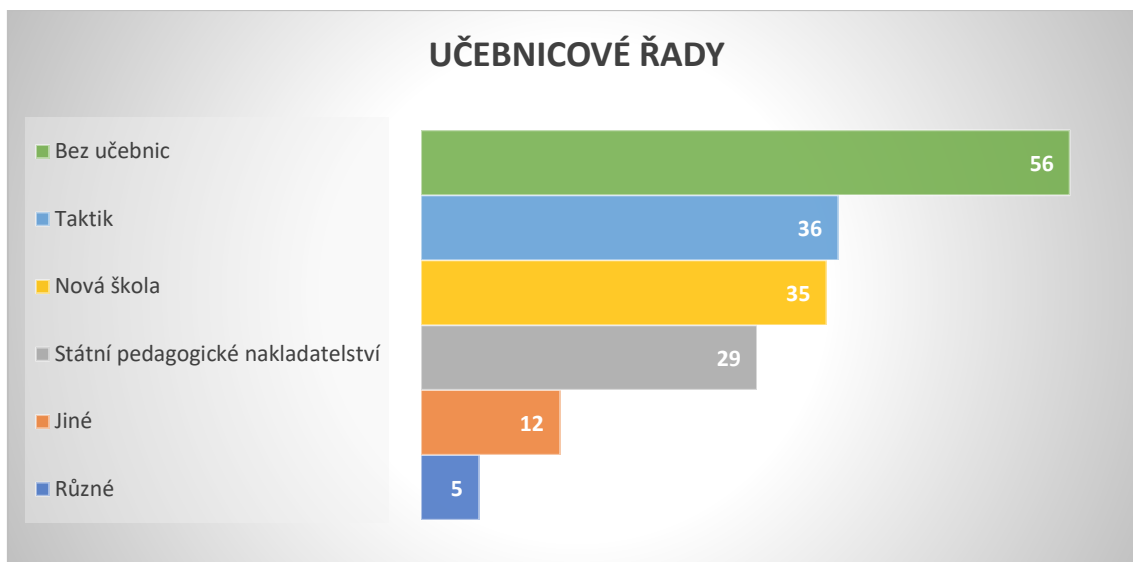
Nejvíce využívané pomůcky jsou bezesporu nástroje. Tuto položku uvedlo v dotazníku 100 respondentů. Mezi nástroji byly nejčastěji uváděny Orffovy, ale vyskytly se zde i nástroje klasické. Dále mezi nejčastější pomůcky patří interaktivní tabule a internet. Pod pojmem internet se rozumí pouštění videí, poslechu, hodně byl také zmiňovaný kanál Youtube. Dále učitelé zmiňovali pracovní listy, ať už vlastní výroby nebo stažené z internetu a zpěvníky. V hojném zastoupení byly uváděny i různé kartičky, např. se skladateli, notami apod. Další položka na seznamu jsou učebnice. Se stejným počtem odpovědí se vyskytly hry, rytmické kostky a obrazové materiály. U her jsou myšlené hry didaktické do hodin HV a obrazové materiály např. hudebních nástrojů.

Graf 27: Pomůcky a materiály do hodin HV

Otázka 21: Jakou řadu učebnic používáte v hodinách hudební výchovy?

Na závěr dotazníku jsme respondentům položili otázku, jakou používají učebnicovou řadu v hodinách HV. Největší počet respondentů uvedl, že učebnice vůbec nepoužívají. Na prvních třech místech, v těsném závěsu za sebou, se pak umístila nakladatelství Taktik, Nová škola a Státní pedagogické nakladatelství. 12 respondentů uvedlo jiné řady učebnic. Mezi těmito učebnicemi byly učebnice od Marie Liškové, Didaktis, Fraus, Fortuna a učebnice od Ilji Hurníka nebo Martina Vozara. 5 respondentů také uvedlo, že nevyužívají pouze jednu učebnicovou řadu, ale inspirují se různými řadami.

Graf 28: Učebnicové řady

9.3. Shrnutí výsledků

V této podkapitole si porovnáme a shrneme výsledky výzkumného šetření. Do dotazníku jsme záměrně vložili otázky, které jsou si podobné abychom mohli následně porovnat výsledky mezi nimi a zjistit, jaký mají mezi sebou vztah. Nejdříve se podíváme na otázky č. 4, 7, a 8. V těchto otázkách zjišťujeme nejprve respondentův vztah k hudbě obecně, dále jeho vztah k předmětu hudební výchova, a nakonec jak moc respondenta baví tento předmět vyučovat. Všechny otázky zní dost podobně, každá se ale vlastně ptá na něco jiného. Předpokladem u těchto otázek bylo, že když respondent odpoví nějak ve 4. otázce, odpoví stejně i v 7. a 8. Ukázalo se ale, že pokud má někdo velmi pozitivní vztah k hudbě jako takové, nemusí mít za každou cenu velmi pozitivní vztah k předmětu hudební výchova. A už vůbec ho tento předmět nemusí bavit vyučovat. Většina respondentů, kteří odpověděli, že je výuka HV nebaví, uvedli také, že mají alespoň pozitivní vztah k hudbě. U respondentů se hodně stávalo, že začali s odpovědí velmi pozitivní a jejich další odpověď vždy o stupeň klesla. Po analýze výsledků těchto tří otázek jsme došli k závěru, že vztah k hudbě nesouvisí se vztahem k vyučování hudební výchovy.

Další otázky, které spolu souvisely jsou otázky č. 5, 6, 14 a 15. Všechny zmíněné otázky se zabývají hrou na hudební nástroje. Nejprve se ptáme, jestli se respondent na nějaký nástroj učil hrát na základní umělecké škole a následně zjišťujeme, jestli respondent doprovází žáky na nástroj v hodinách HV. 118 respondentů navštěvovalo ZUŠ a 123 respondentů nyní žáky doprovází na nástroj v hodinách HV. Když si otázky rozebereme podrobněji tak zjistíme, že 32 respondentů nenavštěvovalo ZUŠ. Právě z těchto 32 respondentů 20 uvedlo, že nyní žáky v hodinách doprovází. Naopak se ale našli takoví respondenti, kteří se učili hrát na nástroj a

nyní bohužel studenty na nástroj nedoprovází. Mezi těmito respondenty jsou i ti, kteří se dokonce učili hrát na klavír. Nevíme ale podmínky školy, na které respondent vyučuje, tato školu může být nedostatečně vybavena.

V dalším rozboru se podíváme, jak často zařazují respondenti jednotlivé činnosti do hodin. Jedná se o činnosti, které byly uvedeny v dotazníku a jsou to: dechová cvičení, rozezpívání, intonační cvičení, zpěv písní, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové činnosti. S těmito činnostmi souvisejí otázky č. 10, 11, 12, 16, 18 a 19. Zpěv písní se jednoznačně zařazuje každou hodinu, proto patří do samostatné kategorie, kde jsme vyhodnocovali kolik minut respondenti věnují této aktivitě v hodině HV. Vyšlo nám, že nejvíce respondentů věnuje zpěvu písní 20–30 min. z vyučovací hodiny.

Z vyjmenovaných činností, kromě samotného zpěvu písní, se nejčastěji do hodin zařazuje rozezpívání. Na dalším místě s výsledky ne moc rozdílnými jsou dechová cvičení. Na třetím místě se umístily hudebně pohybové činnosti. Jako další v pořadí jsou instrumentální činnosti, poslechové činnosti a na posledním místě jsou intonační cvičení. U intonačních cvičení se vyskytlo zároveň nejvíce odpovědí, s hodnotou nikdy. Poslední tři vyjmenované činnosti se vyskytují spíše jednou za dva týdny a méně. Činnosti na prvních třech místech se vyskytují zejména každou hodinu nebo jednou za dva týdny.

Vyhodnocení dotazníku vzhledem k hypotézám:

Hypotéza H5 (Více než polovina respondentů nezařazuje před zpěvem rozezpívání.) se nám **nepotvrdila**, jelikož nám vyšlo, že dokonce skoro dvě třetiny zařazují v každé hodině HV rozezpívání a dalších 22 respondentů přibližně jednou za dva týdny.

Hypotéza H6 (Více než polovina respondentů nedoprovází žáky na hudební nástroj v hodinách hudební výchovy.) se nám také **nepotvrdila**, protože 82 % respondentů uvedlo, že žáky v hodinách HV doprovázejí na nástroje. Někteří dokonce uvedli, že doprovázejí žáky na více nástrojů

Hypotéza H7 (U více než poloviny respondentů tvoří zpěv písní více než 20 minut z vyučovací hodiny.) se nám **potvrdila**, neboť 52 % respondentů uvedlo, že věnují zpěvu písní 20–30 minut nebo 30–45 minut z vyučovací hodiny.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo objasnit rozdíly výuky hudební výchovy na různých typech základních škol. Mezi typy škol jsem zařadila základní školu bez speciálního zaměření, základní školu s rozšířenou výukou hudební výchovy a základní školu Montessori. Cíl jsem naplnila jak v teoretické části, kde jsem problematiku popsala teoreticky, tak v části praktické, kde jsem využila metodu pozorování a následně rozdíly popsala. Dílčí cíle byly naplňovány postupně v jednotlivých kapitolách praktické části pomocí určených metod. Mezi tyto metody jsem zařadila pozorování, test hudebně sluchových schopností a dotazník.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem charakterizovala hudební výchovu. Nejprve jsme se věnovali základním pojmům z hudební výchovy, následně jsem popsala osobnost učitele hudební výchovy. Další kapitolou byl obsah hudební výchovy, kam můžeme zařadit jednotlivé hudební činnosti, jako jsou např. instrumentální činnosti, hudebně pohybové činnosti, vokální činnosti apod. Představili jsme si pomůcky vhodné do hodin hudební výchovy. V dalších kapitolách teoretické části jsem se věnovala popisu vzdělávacích standardů. Mezi ně můžeme zařadit Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a konkrétní školní vzdělávací programy jednotlivých typů škol.

V praktické části jsem se věnovala pozorování na jednotlivých typech škol. Účastnila jsem se vždy jedné hodiny hudební výchovy na každé škole v 2. ročníku. Tyto hodiny jsem následně popsala a porovnála mezi sebou. Pozorované hodiny ve výsledku probíhaly hodně podobně a nijak zásadně se od sebe nelišily. Pouze na základní škole s rozšířenou výukou hudební výchovy byl vokální a rytmický projev kultivovanější a měli také lepší teoretické znalosti. Na základní škole Montessori nebyla výuka nijak specifická.

Další částí praktické části byl test hudebně sluchových schopností od Milana Holase, který jsem zadala žákům čtvrtých a pátých ročníků na vybraných typech škol. Tyto testy jsem žákům zadávala osobně a zadání jsem hrála na klavír. Všichni žáci měli při testování stejné podmínky. Testy jsem následně vyhodnotila a výsledky porovnála. Po zprůměrování výsledků na jednoho žáka dosáhly školy určitého počtu bodů, které následně přísluší dané kategorii. Nejlepších výsledků dosáhla základní škola Montessori a těsně za ní se umístila základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy. Na třetím místě se umístila základní škola bez speciálního zaměření. Žáci této školy dosáhly podprůměrného výsledku.

Poslední část diplomové práce se věnovala dotazníku, který byl určen pro učitele 1. stupně, kteří vyučují hudební výchovu. Pomocí dotazníku jsem zjišťovala, jak často respondent

zařazuje jednotlivé hudební činnosti do hodin. Také mě zajímalo, jestli respondent hraje na nějaký nástroj a jestli žáky v hodinách doprovází. Výsledky jsem následně interpretovala a vyhodnotila. Nejčastěji zařazovanou aktivitou v hodinách hudební výchovy je rozezpívání. Mezi další často zařazované můžeme zařadit dechová cvičení a hudebně pohybové činnosti. Nejméně zařazují učitelé do hodin intonační cvičení.

Ze všech zvolených hypotéz, kterých bylo celkem sedm se mi potvrdily pouze dvě. Dalších pět se bohužel potvrdit nepodařilo. První potvrzená hypotéza patří k pozorování a říká nám, že žáci ze základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy budou mít lepší znalosti z hudební nauky než žáci z ostatních škol. Druhá potvrzená hypotéza patří k dotazníkům a sděluje nám, že u více než poloviny respondentů tvoří zpěv písní více než 20 minut z vyučovací hodiny.

Další hypotézy se nám pomocí zvolených metod nepodařily potvrdit. Hypotéza, která byla zvolena jako další k metodě pozorování pojednává o tom, že se výuka na alternativní základní škole bude od ostatních škol výrazněji lišit. Tomu tak ale u výzkumu nebylo, jelikož výuka probíhala obdobně jako na základní škole bez speciálního zaměření. U testování hudebně sluchových schopností žáků byly zvoleny dvě hypotézy. Jedna pojednává o tom, že žáci ze základní školy s rozšířenou výukou budou mít lepší výsledky než ostatní žáci a druhá o tom, že žáci ze základní školy bez specializace a Montessori škola budou mít výsledky obdobné. Jelikož škola Montessori získala nejlepší průměrné bodové ohodnocení, obě hypotézy se tak nepodařilo potvrdit. Poslední dvě nepotvrzené hypotézy souvisejí s dotazníkem. Tyto hypotézy pojednávají o tom, že více než polovina respondentů nebude zařazovat do hodin rozezpívání a že více než polovina respondentů nebude doprovázet žáky na hudební nástroje.

Hudba je pro život důležitá, protože nám pomáhá vstřebávat různé emoce a pomáhá nám také o nich mluvit. Zároveň dělá člověka vzdělanějším. Neměli bychom ji proto brát na lehkou váhu a pouze jako prostředek ke zpěvu, mnohdy nekvalitního. Hudební výchově by měla být přikládána větší hodnota než nyní a měla by být rovnocenná s ostatními předměty. Věřím, že tomu tak jednou bude, já se o to ve své budoucí praxi určitě pokusím.

Seznam zdrojů

1. Literatura

CRHA, Bedřich, Ladislav FUČÍK a Zdeněk MAREK, 1982. *Hudební výchova pro posluchače studia učitelství I. stupně základní školy*. 1. vyd. Brno: Univerzita J.E. Purkyně.

DANIEL, Ladislav, 1984. *Kapitoly z metodiky hudební výchovy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého.

DANIEL, Ladislav, 1992. *Metodika hudební výchovy: [know how učitele hudební výchovy]*. 2. vyd. Ostrava: Montanex. ISBN 80-85300-98-2.

HAVELKOVÁ, Karla a Blanka CHLÁDKOVÁ, 1994. *Didaktika hudební výchovy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-0865-2.

HELMING, Helene, 1996. *Pedagogika M. Montessoriovej*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. ISBN 80-08-00281-6.

HOLAS, Milan, 1994. *Hudební nadání, aneb, Otázky hudebně psychologické diagnostiky*. 1. vyd. Praha: Hudební fakulta AMU. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-85883-00-7.

HOLAS, Milan, 2004. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství AMU. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-X.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.

KNOPOVÁ, Blanka, 2005. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ: (didaktika hudební výchovy)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3911-6.

LASEVIČOVÁ, Jarmila, 1996. *Didaktika hudební výchovy pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7368-007-6.

LÝSEK, František, 1975. *Metodika hudební výchovy v 1.-5. ročníku ZDŠ: učebnice pro pedagogické fakulty*. 2. vyd. Praha: SPN. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

PECHÁČEK, Stanislav a Hana VÁŇOVÁ, 2006. *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. 2. vyd. Praha: Karolinum. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0365-9.

POUSSIN, Charlotte, 2018. *Nauč mě, jak to mám udělat sám: pedagogika Montessori vysvětlená rodičům*. První české vydání. Přeložil Zuzana KLIMŠOVÁ. Praha: Svojtka & Co. ISBN 978-80-256-2459-3.

SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR, 1988. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult*. 2. vyd (upravené). Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ, 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2060-2.

SKALKOVÁ, Jarmila, 2007. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd., [V nakl. Grada] vyd. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL, 2017. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. 3., aktualizované vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3621-4.

2. Internetové zdroje:

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online], 2021. Praha: MŠMT [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Školní vzdělávací program - Učíme se v souvislostech [online], 2012. Opava: Základní škola Nový svět, Opava, Příspěvková organizace [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.zsnovysvet.cz/public/files/DOKUMENTY%202022_2023/%C5%A0VP%20Z%C5%A0%20NOV%C3%9D%20SV%C4%9AT%20Z%C3%81%C5%98%C3%8D%202022.pdf

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání: Škola pro život [online], 2019. Ostrava: Základní škola, Ostrava - Poruba, J. Valčíka 4411, příspěvková organizace [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: http://cloud.zsvalcika.eu/d/233112d3587c431c8516/files/?p=%2F%C5%A0VP%2FSVP-Skola_pro_zivot_19.pdf

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání: Učíme pro život [online], 2016. Opava: Základní škola Opava, Vrchní 19 - příspěvková organizace [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <http://www.zsvrchni.cz/index.php/ke-stazeni>

Základní škola J. Valčíka s rozšířenou výukou hudební výchovy [online], 2023. Ostrava [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: https://stranky2.zsvalcika.eu/hlavni_strana/

Základní škola Opava, Vrchní 19 - příspěvková organizace [online]. Opava [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <http://www.zsvrchni.cz/>

ZŠ Nový svět [online], 2023. Opava [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.zsnovysvet.cz/>

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Rytmičné cvičení zdroj: vlastní.....	50
--	----

Seznam tabulek

Tabulka 1- Hodina na ZŠ bez speciálního zaměření	52
Tabulka 2 - Hodina na ZŠ s rozšířenou výukou HV	52
Tabulka 3 - Hodina na Montessori ZŠ	52
Tabulka 4 - Časová dotace hudebních činností v hodině.....	53
Tabulka 5 - Výzkumný soubor	57
Tabulka 6: Tabulka chybovosti úloh.....	62
Tabulka 7: Výzkumný soubor – dotazník.....	65
Tabulka 8: Otázka č. 2 - četnost odpovědí.....	65
Tabulka 9: Otázka č. 3 - četnost odpovědí.....	66
Tabulka 10: Otázka č. 4 - četnost odpovědí.....	67
Tabulka 11: Otázka č. 5 - četnost odpovědí.....	68
Tabulka 12: Obor studia na základní umělecké škole	69
Tabulka 13: Otázka č. 7 - četnost odpovědí.....	70
Tabulka 14: Otázka č. 7 - četnost odpovědí.....	70
Tabulka 15: Otázka č. 9 - četnost odpovědí.....	71
Tabulka 16: Počet tříd, které vyučuje jeden učitel.....	72
Tabulka 17: Otázka č. 10 - četnost odpovědí.....	73
Tabulka 18: Otázka č. 11 - četnost odpovědí.....	73
Tabulka 19: Otázka č. 12 - četnost odpovědí.....	74
Tabulka 20: Otázka č. 13 - četnost odpovědí.....	75
Tabulka 21: Otázka č. 14 - četnost odpovědí.....	75
Tabulka 22: Otázka č. 15 - četnost odpovědí.....	76
Tabulka 23: Četnost nástrojů na jednoho učitele.....	77
Tabulka 24: Otázka č. 16 - četnost odpovědí.....	78
Tabulka 25: Otázka č. 18 - četnost odpovědí.....	79
Tabulka 26: Otázka č. 19 - četnost odpovědí.....	80

Seznam grafů

Graf 1: Četnost výsledků	58
Graf 2: Výsledků testů – ZŠ bez speciálního zaměření	59
Graf 3: Výsledky testů – ZŠ s rozšířenou výukou HV	60
Graf 4: Výsledky testů – ZŠ Montessori	60
Graf 5: Výsledky testů – všechny školy	61
Graf 6: Pohlaví	65
Graf 7: Typ školy	66
Graf 8: Počet vyučovacích hodin v ročníku	67
Graf 9: Vztah k hudbě	67
Graf 10: Studium na základní umělecké škole	68
Graf 11: Obor studia na základní umělecké škole	69
Graf 12: Vztah k předmětu hudební výchova	70
Graf 13: Vztah k výuce hudební výchovy	71
Graf 14: Ročníky, ve kterých respondenti vyučují hudební výchovu	71
Graf 15: Počet tříd, které vyučuje jeden učitel	72
Graf 16: Zařazování dechových cvičení do hodin	73
Graf 17: Zařazování rozezpívání do hodin	74
Graf 18: Zařazování intonačních cvičení do hodin	74
Graf 19: Čas věnovaný zpěvu písní	75
Graf 20: Doprovázení žáků na hudební nástroje	76
Graf 21: Doprovodné nástroje	77
Graf 22: Četnost nástrojů na jednoho učitele	77
Graf 23: Zařazování hry na nástroje do hodin	78
Graf 24: Nástroje, na které žáci hrají v hodinách	79
Graf 25: Zařazování hudebně pohybových činností do hodin	80
Graf 26: Zařazování řízeného poslechu do hodin	80
Graf 27: Pomůcky a materiály do hodin HV	81
Graf 28: Učebnicové řady	82

Seznam příloh

Příloha 1: Zadání testu hudebně sluchových schopností	92
Příloha 2: Pokyny k testu hudebně sluchových schopností.....	98
Příloha 3: Záznamový arch testu hudebně sluchových schopností	100
Příloha 4: Dotazník pro učitele.....	102

Přílohy

Příloha 1: Zadání testu hudebně sluchových schopností

Test hudebně sluchových schopností

I.A - Orientace v tónovém prostoru

♩ = 80

Příklad stejně vysoké melodie

Příklad vyšší melodie

Příklad nižší melodie

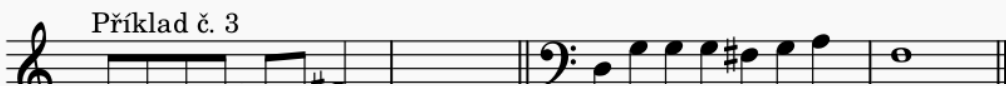
Příklad č. 1

Příklad č. 2

Příklad č. 3

Příklad č. 4

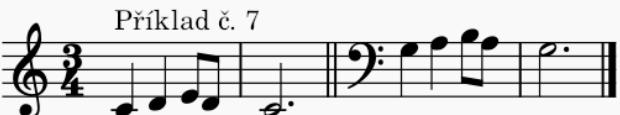
Příklad č. 5

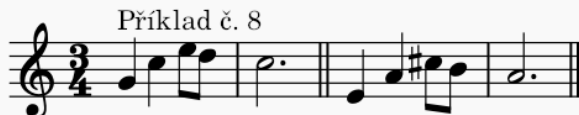
Příklad č. 6

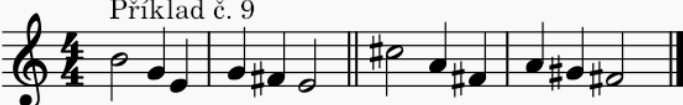
Příklad č. 7

Příklad č. 8

Příklad č. 9

Příklad č. 10

I.B - Výškově rozlišovací schopnost

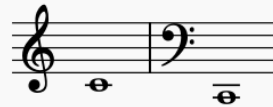
Př.: oba tóny stejně vysoké

Př.: druhý tón vyšší

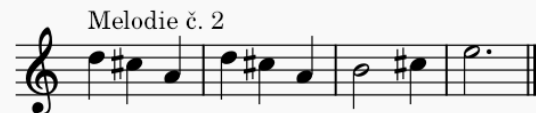
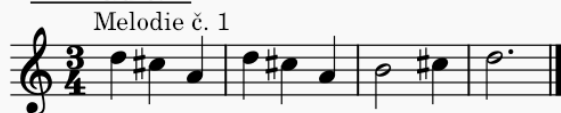

Př.: druhý tón nižší

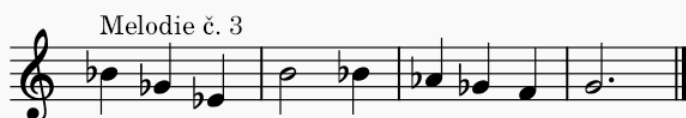
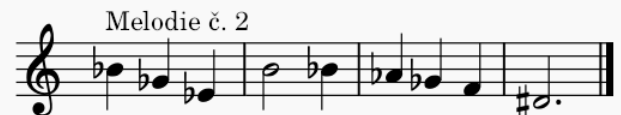

II.A Tonální cítění - zakončenost melodie

Příklad č. 1

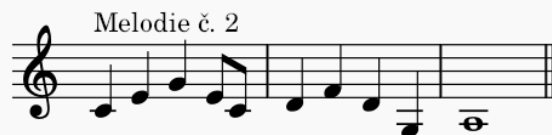
Příklad č. 2

Příklad č. 3

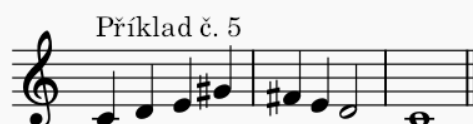
Příklad č. 4

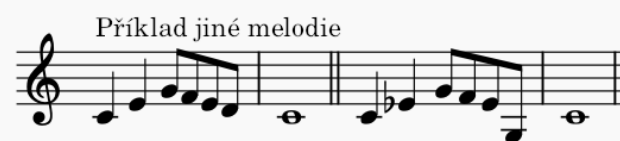
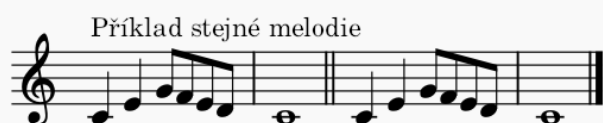
Příklad č. 5

II.B Tonální cítění - mimotonální tón

III.A Hudební paměť - paměť pro melodii

Příklad č. 5

Příklad č. 6

Příklad č. 7

Příklad č. 8

Příklad č. 9

Příklad č. 10

III.B Hudební paměť - paměť pro rytmus, klavír

Příklad stejného rytmu

Příklad jiného rytmu

Příklad č. 1

Příklad č. 2

Příklad č. 3

Příklad č. 4

Příklad č. 5

Příklad č. 6

Příklad č. 7

Příklad č. 8

Příklad č. 9

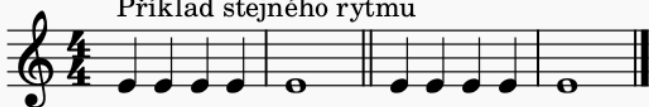

Příklad č. 10

III.C hudební paměť - paměť pro rytmus, dřívka

Příklad stejného rytmu

Příklad jiného rytmu

Příklad č. 1

Příklad č. 2

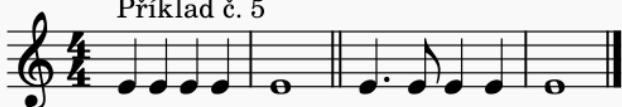
Příklad č. 3

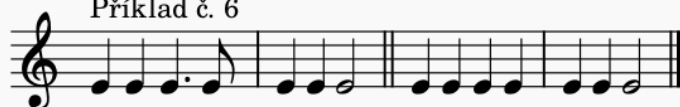
Příklad č. 4

Příklad č. 5

Příklad č. 6

Příklad č. 7

Příklad č. 8

Příklad č. 9

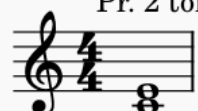

Příklad č. 10

IV. Analýza vícezvuku

Př. 2 tóny

Př. 3 tóny

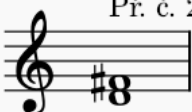
Př. 4 tóny

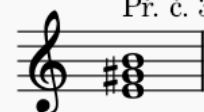
Př. č. 1

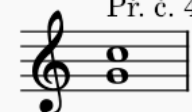
Př. č. 2

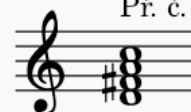
Př. č. 3

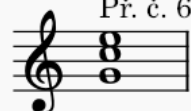
Př. č. 4

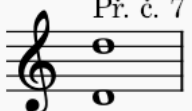
Př. č. 5

Př. č. 6

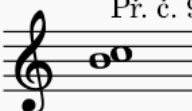
Př. č. 7

Př. č. 8

Př. č. 9

Př. č. 10

Příloha 2: Pokyny k testu hudebně sluchových schopností

Pokyny k testu hudebně sluchových schopností

I.A Orientace v tónovém prostoru

Uslyšíš dvě melodie. Někdy bude druhá melodie zahrána ve vyšší poloze, jindy zase v nižší poloze, než byla ta první melodie. Například nyní jsou obě melodie stejné... jsou hrány ve stejné poloze. Teď je druhá melodie vyšší... a nyní je druhá melodie vyšší... a nyní je druhá melodie hrána v nižší poloze.

Tvým úkolem bude dobře poslouchat zahrané melodie. Když si budeš myslet, že druhá melodie je stejně vysoko zahraná jako první, zaškrtni písmeno S (stejně). Domníváš-li se, že druhá melodie je vyšší, zaškrtni písmeno V (vyšší) a když myslíš, že druhá melodie je nižší než první, zaškrtni písmeno N

I.B Výškově rozlišovací schopnost

Uslyšíš dva tóny. Někdy budou oba tóny stejně vysoké, jindy bude druhý tón zase nižší. Například nyní jsou oba tóny stejně vysoké... teď je druhý tón vyšší než první tón..., a nyní je druhý tón nižší, než byl první tón...

Tvým úkolem bude nyní pozorně poslouchat zahrané dvojice tónů. Když si myslíš, že oba tóny jsou stejně vysoké, zaškrtni písmeno S (stejně). Domníváš-li se, že druhá melodie je vyšší, zaškrtni písmeno V (vyšší) a když myslíš, že druhá melodie je nižší než první, zaškrtni písmeno N.

II.A Tonální cítění – zakončenost melodie

Uslyšíš nyní několik melodií zahraných na klavír. Každou melodii ti zahrají celkem třikrát. Pokaždé bude melodie končit na jiném tónu. Tvým úkolem bude zaškrtnout číslo té melodie, o které si myslíš, že je nejlépe zakončena. Je ti to jasné? Tak dobře poslouvej.

II.B Tonální cítění – mimotonální tón

Nyní uslyšíš jednu melodii. Tuto melodii ti zahrají pětkrát. Pokaždé trochu jinak. Tvým úkolem bude pozorně poslouchat zahrané melodie. Když si budeš myslet, že v melodii je nějaký nezvyklý tón, zaškrtni písmeno N (nezvyklý). Když se budeš domnívat, že v melodii není žádný jiný cizí nebo nezvyklý tón, zaškrtni písmeno S (správná).

III.A Hudební paměť

Uslyšíš nyní několik melodií. Každou melodii ti zahrají dvakrát. Někdy budou obě melodie stejné, jindy bude ve druhé melodii některý tón změněn. Například nyní je pokaždé melodie stejná... Teď se ve druhé melodii něco změnilo..., je tedy jiná, než první melodie.

Tvým úkolem bude pozorně poslouchat obě melodie. Když si myslíš, že obě melodie jsou stejné, zaškrtni písmeno S (stejně). V případě, že si budeš myslet, že druhá melodie je jiná, zaškrtni písmeno J (jiná).

III.B Hudební paměť – paměť pro rytmus

Nyní uslyšíš opět několik melodií. Každou Ti zase zahrají celkem dvakrát. Dávej dobrý pozor zejména na rytmus v melodiích. Někdy bude rytmus v obou melodiích stejný, jindy bude rytmus v druhé melodii změněn. Je jiný...

Tvým úkolem bude pozorně naslouchat zahrané melodie. Když si myslíš, že rytmus ve druhé melodii byl stejný jako v první melodii, zaškrtni písmeno S (stejný). Domníváš-li se, že rytmus v druhé melodii byl změněn, že je jiný než v první melodii, zaškrtni písmeno J (jiný).

III.C Hudební paměť – paměť pro rytmus

Nyní uslyšíš několik rytmických úryvků. Každý uslyšíš dvakrát. Dávej dobrý pozor. Někdy bude rytmus v obou úryvcích stejný, jindy bude rytmus ve druhém úryvku změněn. Například nyní je rytmus v obou úryvcích stejný... Nyní je rytmus ve druhé ukázce změněn... Je jiný než v prvním úryvku.

Tvým úkolem bude dobře poslouchat oba úryvky. Když si myslíš, že druhý úryvek je stejný jako první, zaškrtni písmeno S (stejný). Když si myslíš, že ve druhém úryvku byl rytmus změněn, že je jiný, zaškrtni písmeno J (jiný).

IV. Analýza vícezvuků

Když zní dva nebo více tónů najednou, říkáme, že tvoří vícezvuk. Vícezvuk mohou tvořit dva, tři, čtyři nebo i více tónů, které znějí současně najednou. Nyní uslyšíš několik takových vícezvuků. Teď je vícezvuk tvořen dvěma tóny..., nyní obsahuje tři... teď je tvořen čtyřmi tóny.

Tvým úkolem bude nyní velmi pozorně poslouchat vícezvuky, které ti zahrají a napsat, kolik tónů v zahraném vícezvuku zní najednou. Například když si budeš myslet, že zní dva tóny, zaškrtni číslici 2, když bude vícezvuk tvořen třemi tóny, zaškrtni číslici 3 a konečně, budeš-li si myslet, že obsahuje čtyři tóny, zaškrtni číslici 4. Je ti to jasné? Tak dobře poslouchej.

Příloha 3: Záznamový arch testu hudebně sluchových schopností

I.A Orientace v tónovém prostoru

Příklad č. 1	V	S	N
Příklad č. 2	V	S	N
Příklad č. 3	V	S	N
Příklad č. 4	V	S	N
Příklad č. 5	V	S	N

Příklad č. 6	V	S	N
Příklad č. 7	V	S	N
Příklad č. 8	V	S	N
Příklad č. 9	V	S	N
Příklad č. 10	V	S	N

I.B Výškově rozlišovací schopnost

Příklad č. 1	V	S	N
Příklad č. 2	V	S	N
Příklad č. 3	V	S	N
Příklad č. 4	V	S	N
Příklad č. 5	V	S	N

Příklad č. 6	V	S	N
Příklad č. 7	V	S	N
Příklad č. 8	V	S	N
Příklad č. 9	V	S	N
Příklad č. 10	V	S	N

II.A Tonální cítění – zakončenost melodie

Příklad č. 1	melodie 1	melodie 2	melodie 3
Příklad č. 2	melodie 1	melodie 2	melodie 3
Příklad č. 3	melodie 1	melodie 2	melodie 3
Příklad č. 4	melodie 1	melodie 2	melodie 3
Příklad č. 5	melodie 1	melodie 2	melodie 3

II.B Tonální cítění – mimotonální tón

Příklad č. 1	S	N
Příklad č. 2	S	N
Příklad č. 3	S	N
Příklad č. 4	S	N
Příklad č. 5	S	N

III.A Hudební paměť – paměť pro melodii

Příklad č. 1	S	J
Příklad č. 2	S	J
Příklad č. 3	S	J
Příklad č. 4	S	J
Příklad č. 5	S	J

Příklad č. 6	S	J
Příklad č. 7	S	J
Příklad č. 8	S	J
Příklad č. 9	S	J
Příklad č. 10	S	J

III.B Hudební paměť – paměť pro rytmus, klavír

Příklad č. 1	S	J
Příklad č. 2	S	J
Příklad č. 3	S	J
Příklad č. 4	S	J
Příklad č. 5	S	J

Příklad č. 6	S	J
Příklad č. 7	S	J
Příklad č. 8	S	J
Příklad č. 9	S	J
Příklad č. 10	S	J

III.C Hudební paměť – paměť pro rytmus, dřívka

Příklad č. 1	S	J
Příklad č. 2	S	J
Příklad č. 3	S	J
Příklad č. 4	S	J
Příklad č. 5	S	J

Příklad č. 6	S	J
Příklad č. 7	S	J
Příklad č. 8	S	J
Příklad č. 9	S	J
Příklad č. 10	S	J

IV. Analýza vícezvuku

Příklad č. 1	2	3	4
Příklad č. 2	2	3	4
Příklad č. 3	2	3	4
Příklad č. 4	2	3	4
Příklad č. 5	2	3	4

Příklad č. 6	2	3	4
Příklad č. 7	2	3	4
Příklad č. 8	2	3	4
Příklad č. 9	2	3	4
Příklad č. 10	2	3	4

Celkem:

Příloha 4: Dotazník pro učitele

Pohlaví *

- muž
- žena
- Jiné: _____

Na jakém typu školy učíte? *

- základní škola bez speciálního zaměření
- základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy
- základní škola Montessori
- Jiné: _____

Kolik vyučovacích hodin hudební výchovy týdně má jeden ročník na Vaší škole? *

- 1
- 2
- 3
- více

Jaký máte vztah k hudbě? *

1 - velmi pozitivní, 2 - pozitivní, 3 - neutrální, 4 - negativní, 5 - velmi negativní

	1	2	3	4	5	
velmi pozitivní	☐	☐	☐	☐	☐	velmi negativní

Navštěvoval/a jste někdy Základní uměleckou školu? *

Ano

Ne

Pokud ano, jaký obor jste navštěvoval/a?

Vaše odpověď _____

Jaký máte vztah k předmětu hudební výchova? *

1 - velmi pozitivní, 2 - pozitivní, 3 - neutrální, 4 - negativní, 5 - velmi negativní

1 2 3 4 5
velmi pozitivní velmi negativní

Baví Vás vyučovat hudební výchovu? *

1 - velmi, 2 - spíše ano, 3 - neutrální postoj, 4 - spíše ne, 5 - vůbec

1 2 3 4 5
velmi vůbec

V jakém ročníku vyučujete hudební výchovu? *

pokud učíte ve více ročnících, zaškrtněte všechny

1. ročník

2. ročník

3. ročník

4. ročník

5. ročník

Zařazujete do hodin hudební výchovy dechová cvičení? *

1 - každou hodinu, 2 - přibližně jednou za dva týdny, 3 - přibližně jednou za měsíc, 4 - méně než jednou za měsíc, 5 - nikdy

	1	2	3	4	5	
každou hodinu	☐	☐	☐	☐	☐	nikdy

Zařazujete do hodin hudební výchovy rozezpívání před zpěvem? *

1 - každou hodinu, 2 - přibližně jednou za dva týdny, 3 - přibližně jednou za měsíc, 4 - méně než jednou za měsíc, 5 - nikdy

	1	2	3	4	5	
každou hodinu	☐	☐	☐	☐	☐	nikdy

Zařazujete do hodin hudební výchovy intonační cvičení? *

1 - každou hodinu, 2 - přibližně jednou za dva týdny, 3 - přibližně jednou za měsíc, 4 - méně než jednou za měsíc, 5 - nikdy

	1	2	3	4	5	
každou hodinu	☐	☐	☐	☐	☐	nikdy

Kolik času věnujete v hodinách hudební výchovy zpěvu písní? *

- v hodinách nezpíváme písně
- méně jak 10 minut
- 10 - 20 minut
- 20 - 30 minut
- 30 - 45 minut

Doprovázíte žáky v hodinách hudební výchovy na nějaký hudební nástroj? *

- Ano
- Ne

Pokud ano, o jaký nástroj se jedná?
napište pouze název, můžete napsat i více nástrojů

Vaše odpověď _____

Hrají žáci v hodinách hudební výchovy na nějaké hudební nástroje? *

1 - každou hodinu, 2 - přibližně jednou za dva týdny, 3 - přibližně jednou za měsíc, 4 - méně než jednou za měsíc, 5 - nikdy

	1	2	3	4	5	
každou hodinu	☐	☐	☐	☐	☐	nikdy

Pokud ano, na jaké nástroje žáci hrají?

Vaše odpověď _____

Zařazujete do hodin hudební výchovy i hudebně pohybové činnosti? *

1 - každou hodinu, 2 - přibližně jednou za dva týdny, 3 - přibližně jednou za měsíc, 4 - méně než jednou za měsíc, 5 - nikdy

každou hodinu 1 2 3 4 5 nikdy

Provozujete s žáky řízený poslech? *

1 - každou hodinu, 2 - přibližně jednou za dva týdny, 3 - přibližně jednou za měsíc, 4 - méně než jednou za měsíc, 5 - nikdy

každou hodinu 1 2 3 4 5 nikdy

Jaké pomůcky a materiály používáte při vyučování hudební výchovy? *

uvedte i různé metodické pomůcky, nástroje apod.

Vaše odpověď

Jakou řadu učebnic používáte v hodinách hudební výchovy? *

Vaše odpověď
